

**VÄNSTERPARTIET
BUDGETFÖRSLAG 2020
INKLUSIVE FLERÅRSPLAN**

REGION JÖNKÖPINGS LÄN
För allas trygghet i den generella välfärden

Folkhälsa och sjukvård

Region Jönköpings län har målet: bästa möjliga hälsa hos hela befolkningen och en bättre och jämlik vård. *Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och på det sätt jag behöver.* Behovsprincipen skall alltid vara central och ingen människa skall nekas nödvändig vård- och tandvård på grund av bristande betalningsförmåga.

POLITISK INRIKTNING OCH VISION

För allas trygghet i den generella välfärden är en grundläggande vision. Genom en väl fungerande verksamhet blir Region Jönköpings län ett trygghetsnav för invånarna och kan utvecklas vidare. I hela Region Jönköpings län arbetar vi för verksamhet med utgångspunkt utifrån invånarnas behov och jämlikhet. Den tydliga viljeinriktningen är offentlig service och vård av absolut högsta klass, endast det bästa är gott nog åt folket. En hälso-sjukvård utan vinstintressen är grundläggande för likvärdig och kostnadseffektiv vård. Samverkan med länets kommuner är av största vikt inom både hälso- och sjukvård och regional utveckling. En annan central del i utveckling mot ett mera jämlikt och rättvist samhälle är att den nationella linjen utgörs av en expansiv välfärds politik där statsbidragen kan öka och där finanspolitiska ramverk och budgetregler är underordnade människornas välfärdsbehov. Vi är helt enkelt beroende av en regering och riksdag som vill göra allt i sin makt för att utveckla välfärden och göra den mer likvärdig. Vänsterpartiet vill ta ansvar för Region Jönköpings län. Vi söker samarbete för att förändra och förbättra. Grunden för en hållbar och likvärdig välfärd finns i vår solidaritet gentemot varandra.

Region Jönköpings län arbetar med frågor som är avgörande för människors liv och hälsa såsom social hållbarhet och för länets tillväxt och utveckling. Sambanden är starka. Region Jönköpings län arbetar för bättre hälsa och säkrare vård. För att främja folkhälsan, krävs insatser inom områden som ligger utanför regionens direkta verksamhet. De satsningarna görs i samverkan med länets kommuner, statliga myndigheter, organisationer och föreningslivet. Men civilsamhället kan aldrig överta Regionens roll som trygghetsnav. Invånarna ska erbjudas en hälso- och sjukvård av absolut högsta klass och förutsättningarna skall vara likvärdiga i hela länet. Hälsofrämjande insatser ska genomsyra hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling. Det är centralt att hälso- och sjukvården bedrivs på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Behov av och efterfrågan på hälso- och sjukvård styrs av olika faktorer. Det är inte alltid de faktiska behoven och efterfrågan matchar varandra och här måste det berömda örat vila mot rälsen.

Det är centralat att människor med de största behoven prioriteras. Den nya tekniken och digitaliseringen har ibland inneburit att behovsprincipen satts ur spel. Det innebär inte att det är något fel på ny teknik och digitalisering, tvärt om, men det måste ske med stor försiktighet och medarbetarens och patienternas respons är viktig. Samtidigt måste Region Jönköpings län alltid vara noga med att efterfråga forskning och evidens kring nya behandlingsmetoder och teknik.

Förändringar i verksamhet måste förankras hos medarbetarna och följas noga. Eventuella fel och oönskade bieffekter, som exempelvis att de mest sjuka prioriteras bort till förmån för de som kan prata för sig, måste arbetas bort.

Allt fler människor blir allt äldre. Det är i grunden något positivt men det kan öka kostnaderna för vård och omsorg. Därför är det viktigt att den nationella linjen i politiken bottnar i en offensiv välfärdspolitik där de ekonomiska resurserna fördelas mer jämlikt. Klasskillnaderna i Sverige är större än på mycket länge och kapitalet har fått stora skattelättnader de senaste decennierna, det har skapat abnorma vinstmarginaler och kraftigt urholkat möjligheterna till en expansiv välfärdspolitik. En ny nationell fördelningspolitik för ekonomisk demokrati är därför central för att möta förändringar i demografin och klara av välfärdens utmaningar.

Digitalisering, förebyggande åtgärder och minskning av vårdskador förbättra hälsan, kan minska behov av vård och därmed frigöra resurser.

En annan viktig faktor är samverkan detta görs exempelvis med våra samverkansregioner och i sjukvårdsregionen.

En djup förankring i befolkningen skapas genom att verksamheten leds av folkvalda politiker. Inom hela Region Jönköpings län arbetar vi för en väl fungerande verksamhet, som samtidigt ständigt förbättras och förnyas med utgångspunkt i invånarnas behov och delaktighet. Örat måste alltid vila mot rälsen så vi kan vara lyhörda gentemot våra medarbetare, deras synpunkter och erfarenhet är centrala delar för att Region Jönköpings län skall kunna utvecklas.

Sjukvården är den absolut största och mest omfattande delen av regionens verksamhet sett till ekonomiska förutsättningar men det innebär inte att allt det andra är oviktigt, det är faktiskt precis tvärt om. För att helheten skall bli så bra som möjligt måste allting samspela med varandra.

Nedmonteringen av den svenska välfärdstaten påverkar i allra högsta grad även medborgarna i vår region. Därför behöver regionen ett systemskifte och tillsammans behöver vi rusta våra verksamheter för framtiden. Därför föreslår vi förstärkningar inte minst till sjukvården, tandvården, kollektivtrafiken och kulturen. Det är dags för ett skifte och tillsammans kan vi åstadkomma stora framsteg. Tillsammans bygger vi regionen för dagens och framtidens generationer.

Gustav Möller (1884-1970) tidigare socialdemokratisk socialminister sa en gång; *endast det bästa är gott nog åt folket*. Det är baserat på den ambitionen som välfärden ska organiseras. Det var idéer framburna av bland annat arbetarrörelsen som influerade svensk välfärdspolitik under större delen av det senaste seklet. Det var så svensk välfärd blev ett internationellt föredöme. Gustav Möller sa också de berömda orden; varje förslösad skattekrona är stöld från folket. Nog är det så.

Den största stölden av skattemedel idag bottnar i new public management och den marknadsmässiga styrningen av vård och offentlig service. Det vill vi ändra på.

FÖR ALLAS TRYGGHET I DEN GENERELLA VÄLFÄRDEN – FOLKHÄLSA OCH SJUKVÅRD

Den grundläggande principen vid fördelning av skattemedel är att det ska ske utefter människors behov och inte efter kapitalets möjligheter till snabb lönsamhet. Företag med kortsiktiga mål och vinstintresse ska inte kunna bedriva verksamhet med skattemedel i den offentliga kärnverksamheten.

Vi är starkt kritiska till lagen om valfrihetssystem eftersom den har inneburit fri etableringsrätt för privata vårdföretag och möjligheten att exploatera välfärden och dränera den på resurser. Detta budskap bör Region Jönköpings län förmedla vid alla remisser som man ges möjlighet att besvara som berör området. Genom att släppa in vinsten som drivkraft i vården försvåras möjligheten att styra vården till dem med de största behoven. I stället satsar de privata vårdgivarna på att styra vården till de patienter som är mest lönsamma och som inte har särskilt stora behov. Att fördela vård med marknadsmekanismer fungerar mycket dåligt och alltför ofta blir resultatet att det är de som har det minsta behovet av vård som får mest vård samtidigt som kostnaderna skenar.

Vi står upp för den behovsstyrda, anslagsfinansierade och offentliga sjukvårdsmodellen. Det är den modellen som har starkast förutsättningar att kunna garantera medborgarna i regionen en jämlik och likvärdig vård av toppklass. Grundsynen är att regionen skall svara för en gemensamt finansierad

hälso- och sjukvård som i allt väsentligt skall utföras i offentlig regi. Vården utvecklas bäst i ett sammanhållet system med obrutna vårdkedjor där patientperspektivet och personalens möjlighet till utveckling och medbestämmande är medelpunkten.

I sjukvården ska den med störst medicinskt behov prioriteras. Grunden till att vi har byggt upp en gemensam vård- och omsorgssektor är solidariteten med varandra. Den specialiserade vården ska inte privatiseras och styckas sönder, istället skall den drivas av det gemensamma och organiseras med anslagsfinansiering. Därför skall inga nya vårdval inrättas och ett arbete påbörjas med att avskaffa vårdvalen i både den specialiserade vården och i primärvården. Det innebär inte att medborgarna förlorar möjligheten att välja den vårdcentral som de själva önskar, tvärt om. Men det innebär att alla vårdcentraler kommer hålla en jämn och god kvalitet och där ingen behöver dra nitlotten och gå till nästbäst-centralen. De gemensamma resurser som finns till förfogande skall återinvesteras i vården, riskkapitalisterna får helt enkelt söka sig någon annanstans. För att kunna erbjuda vård på likvärdiga villkor är det viktigt att egenavgifter sätts på en rimlig nivå och att avgiftssystemen tydliggörs för medborgarna. När patientavgifterna infördes i Sverige var beloppen att betrakta som symboliska. Det är därför angeläget att avgifterna hålls på rimliga nivåer så att de inte så sakteliga börjar ersätta beskattningsmodellen som finansiell grund för den offentliga sektorn.

Region Jönköpings län skall erbjuda en vård i världsklass med hög tillgänglighet i hela länet. Hälso- och sjukvården skall inte fungera som en marknad och patienterna är definitivt inte kunder utan medmänniskor och patienter.

Fem grundläggande problem med vårdvalet är att:

- Vården blir mindre likvärdig
- Vård ges i ökad utsträckning utefter efterfrågan och upplevda behov istället för de verkliga faktiska behoven
- Slöseri med skattemedel
- Stor administration och komplicerade regelverk
- Medel som borde återinvesteras i vården eller till mer personal går istället till vinst

Den vinstdrivande vården är ett slukhål. Privatiseringar i vården och medföljande prestationsersättningar har lett till att administrationen ökat kraftigt. Det är inte rimligt att allt mer av vårdpersonalens tid går åt till administration. Managementbyråkrati och affärsmässig styrning hör helt enkelt inte hemma i vården. En sammanhållen vård styrd av behovsprincipen ger det bästa resultatet.

Vi står för en stabil och hållbar ekonomisk utveckling samtidigt som vi är det enda fullt ut trovärdiga alternativet till den rådande nedskärningspolitiken. Vi eftersträvar att varje skattekrona skall gå till det verksamhetsområde som den är avsedd för. Om slöseriet av skattemedel upphör och pengarna istället läggs på rätt ändamål klarar vi av både ålderspucklar och en ökad livslängd i befolkningen. På så sätt kan vi glädjas över att vi nu får leva längre.

LIKVÄRDIG VÅRD – DET HANDLAR OM KLASS

Den svenska modellen för hälso- och sjukvård har varit ett internationellt föredöme. Det var när målet var obrutna vårdkedjor, likvärdig vård och kanske framför allt också utgångspunkten att det offentliga skulle vara bäst.

New public management har inneburit ett brutalt systemskifte i svensk sjukvård. Det mediokra, ojämlika och kostnadsineffektiva ska nu vara gott nog för folket. Det är väldigt långt ifrån den tidigare inriktningen att endast det bästa var gott nog åt folket. Den som kan betala för sig kan nu köpa sig frirätter och försäkringar. Våra gemensamma skattekronor går till privata vårdbolag istället för till vårdplatser. Den som inte är nöjd med sin vård uppmanas söka sig någon annanstans. Borta är idéerna om att det offentliga skulle vara bäst. För om vi vore bäst skulle inga andra alternativ behövas. Om politiken helt enkelt bestämde sig för att det offentliga ska vara bäst och fattade rätt beslut då skulle ingen behöva eller ens vilja välja det nästbästa.

Vården är precis som tandvården en tydlig klassfråga. En människas hälsa påverkas i allra högsta grad av klasstillhörighet. Det som påverkar folkhälsan mest är klasskillnader. Likvärdig och

förebyggande vård är viktigare än på mycket lång tid. Folkhälsoarbetet och likvärdighetskrav spelar en avgörande roll för utvecklingen av framtidens hälso- och sjukvård.

FOLKHÄLSA

Bästa möjliga hälsa är en mänsklig rättighet och inte en handelsvara. Hälsoaspekten har en central plats i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Det innebär att regionen har en skyldighet att arbeta förebyggande för att undanröja ohälsa och att prioritera de med störst behov när det gäller vård och behandling. Trots detta har flera grupper i vårt samhälle alltför höga ohälsotal. Ohälsa går i de allra flesta fall att förebygga genom att arbeta målmedvetet med folkhälsoarbete. Det största hotet mot en god folkhälsa har sin rot i samhällets klasskillnader.

Hälsans sociala bestämningsfaktorer måste förändras för att få bukt med hälsoklyftor. Det handlar om rätt till inflytande, jämlikhet, ekonomi och delaktighet i samhället. Med stor oro ser vi hur hälsoklyftorna i Sverige ökar i takt med den ekonomiska ojämlikheten. Hårdast drabbas den del av befolkningen som har låg utbildning. Samma mönster träder fram när det gäller rökning, fetma och andra hälsofaror. Denna ohälsa är som störst i områden med hög arbetslöshet och låg utbildningsnivå. Kvinnor är hårdast drabbade.

Vänsterpartiet vill ha en sjukvård som jobbar förebyggande och hälsofrämjande och utgår från en social helhetssyn. Vården ska aktivt samarbeta med andra samhällsaktörer för minskade klassklyftor i hälsa.

Det hälsofrämjande arbetat i regionen behöver intensifieras. Det är angeläget att fortsätta med konceptet hälsofrämjande sjukhus. Det är också grundläggande att det finns tydliga handlingsplaner och preciseringar för hur skillnader i hälsa mellan befolkningsgrupper ska minskas. De hälsosamtal som skall genomföras gentemot olika åldersgrupper och förstagångsföräldrar når inte alls upp till förväntningarna, stärkande insatser behövs. Det som framförallt styr folkhälsans utveckling i vid mening är hur jämlikt samhället är. De växande klassklyftorna i Sverige är det enskilt största hotet mot folkhälsan.

VÅRD PÅ LIKA VILLKOR

Sjukvårdens kvalitetsarbete måste fokusera än mer på att synliggöra klass och kön. Idag råder det konsensus kring att män och kvinnor har rätt till likvärdig vård. Men trots detta finns det en stor kunskapsbrist om de orättvisor som fortfarande råder mellan kvinnor och män. Särskild uppmärksamhet måste alltså ägnas den ojämlika fördelningen av sjukvård och resurser mellan könen. Kvinnor och män ska ha samma rätt till bra vård och ingen diskriminering ska förekomma på grund av könsidentitet, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller etnicitet.

Region Jönköpings län har inte gjort sin hemläxa när det gäller att beakta jämställdhetsperspektivet i frågor rörande personalansvar och service till medborgarna. Det innebär att vi idag lönediskriminerar samtidigt som vi konsekvent ger männen dyrare och bättre vård. Regionen bör därför ta fram en strategi kring hur vi kan förändra regionens verksamhet till att bli mer jämställd.

Varje beslut måste präglas av ett genus- och barnperspektiv. Likaså måste könsuppdelad statistik finnas tillgänglig inom alla relevanta områden och också presenteras för beslutsfattande politiker och chefer. Det måste garanteras att det finns utbildad personal dygnet runt som kan bemöta våldsutsatta kvinnor på berörda vårdenheter.

Det finns flera verksamheter som måste prioriteras, inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Några av dessa är förlossningsvården, ungdomsmottagningarna, BB, BHV och BVC. Vänsterpartiet ser det som en prioriterad fråga att satsa på dessa verksamheter.

Förlossningsvården behöver fler rum och mer personal. Det gäller i synnerhet barnmorskor och undersköterskor. Dessa grupper behöver satsningar på såväl lön men kanske ännu viktigare en bättre arbetsmiljö och rimliga förutsättningar att prestera på topp varje dag. Möjligheten till vidareutbildning och kompetensförstärkning är centralt för att åstadkomma en hållbar arbetssituation.

Vi riktar också, precis som tidigare, satsningar gentemot ungdomsmottagningarna för att dessa skall klara av att uppnå de nationella riktlinjer som Sveriges ungdomsmottagningar tagit fram tillsammans.

En viktig jämställdhetsfråga är att vi kan garantera att den nyförlösta kvinnans partner eller eventuell annan stödperson, får stanna kvar på BB tillsammans med den nyförlösta mamman och barnet. Det är inte alls okej att vi idag inte kan garantera detta, inte minst eftersom regionen i utbildningar till havande par proklamerar hur viktigt pappans roll är under och efter graviditeten.

Barnavårdscentralerna gör ett mycket viktigt arbete. Det är centralt att de har de resurser som krävs för att klara av sitt uppdrag och kunna vara ett starkt stöd till föräldrarna. BVC är så mycket mer än en vikt- och mätstation. Det är också viktigt att planera för framtiden och se över områden där befolkningen växer och planerar för nya enheter.

En BVC-avdelning får inte ha för stort upptagningsområde för då faller delar av syftet med verksamheten. Ett område som idag är att betrakta som fullbelagt är exempelvis BVC Väster i Jönköping. Redan idag finns underlag för att dela denna Barnavårdscentral i två, och detta i en stadsdel som växer. Denna situation måste vi lösa om vi vill fortsätta att ha en bra verksamhet även i framtiden. Det är viktigt att de riktade statsbidraget går till avsett ändamål.

Satsningar kan också genomföras på kvinnors psykiska hälsa och jämställd vård. Vänsterpartiet anser det nödvändigt att det genomförs djupgående konskevensanalyser innan eventuellt beslut fattas om att flytta över verksamhet från Värnamo sjukhus och Höglandssjukhuset. Just nu handlar det om hur och var vi vårdar barn som är inlagda. Vänsterpartiet vill framhålla vikten av att verksamhet bedrivs på samtliga sjukhus för bästa vård och för att inte dränera något av sjukhusen på kompetens. Vi ska istället titta på hur vi bättre kan anpassa verksamheten efter barnens behov på samtliga tre sjukhus.

Vi vill vidareutveckla verksamheten "Alternativ till våld" och satsa på specialiseringar. Så att de kan göra det som de är bäst på, hjälpa människor ur våldsamma eller aggressiva beteendemönster. Men vi vill också att de skall ha möjligheten stödja kvinnor och barn. Nyckelordet är uppgradering, det ska finnas en gemensam organisation för hela länet, som ansvarar för att ge kvalificerad hjälp till dem som är i störst behov av detta. Det är inte seriöst att laborera med projektstöd och uppdelade tjänster med mera när det gäller utsatta målgrupper. Regionen slipper undan sitt ansvar för södra länsdelen på grund av att GGVV-kommunerna startat upp verksamheten "Medverkan". Det är ett bra initiativ men har en mer generell inriktning. Förmodligen skulle det också vara lättare att rekrytera personal, exempelvis psykologer, om det finns en tydlig organisation och tjänster som inte är beroende av projektstöd.

Varje människa oavsett betalningsförmåga, kön, etnisk tillhörighet eller ålder skall ha tillgång till likvärdig vård och omsorg av bästa kvalitet när behovet finns. Om alla är med och tar ett gemensamt betalningsansvar för välfärden så klarar vi av det. Vården skall vara solidariskt finansierad och prioritera efter behov och ge den allra bästa och säkraste vården. I det ledet skall regionen införa ett samlat högkostnadsskydd.

I detta högkostnadsskydd skall öppensjukvård, sjukresor, behandlingshjälpmedel och dygnsavgift i slutenvård ingå. Detta för att säkra tillgången till vård och rehabiliteringsinsatser till alla invånare och för en rimlig kostnad. Med detta högkostnadsskyddssystem sparar de multisjuka flera tusenlappar om året.

Region Jönköpings län skall säkerställa en vård på lika villkor och ett ansvarstagande när det gäller skattemedel och skall därför inte sälja ut eller överlåta vårdcentraler och sjukhus till privata företag. Kontinuerligt oberoende kontroller ska utföras på privata vårdcentraler och möjlighet att snabbare säga upp tillstånd vid oegentligheter måste finnas. Dessutom är det märkligt att patienter automatiskt och mot sin vilja blir listade på privata vårdcentraler. Vården skall i alla lägen grundas på människovärdes- och behovsprincipen.

TILLSAMMANS FÖR BÄSTA MÖJLIGA HÄLSA OCH JÄMLIK VÅRD

Region Jönköpings län ska vara bästa platsen att växa upp, leva och åldras på.

Vardagsliv

Stöd för kropp
och själPrimär-
vårdSpecialiserad
vård

För att möta framtidens utmaning inom hälso- och sjukvård finns behov av ett större fokus på verksamheter utanför sjukhusvården, i den nära vården. Detta inbegriper verksamheter i hela samhället; inom både Region Jönköpings län, kommunerna och civilsamhället. Men civilsamhället kan aldrig och ska inte heller ta över regionens roll som trygghetsnav. Det är grundläggande att förändringar förankras på golvet och att resurser alltid följer med stora verksamhetsförändringar. Den vård som flyttas från sjukhusvården skall värnas och skyddas från privatiseringar och vårdval.

Region Jönköpings län ska stödja det förebyggande arbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa. En mer personcentrerad vård som skapar förutsättningar och tar tillvara patienters och närståendes förmåga är en mycket viktig del. Verksamheterna inom såväl hälso- och sjukvård som regional utveckling är viktiga i detta arbete. Genom att skapa förutsättningar för bättre hälsa, i ett system, kan resurser användas mer effektivt. Förflyttning från slutenvård till öppenvård, från sjukhus till vårdcentral och från vård till hälsofrämjandeinsatser är påbörjat.

Välfärdsutmaningen innebär att betydligt fler invånare ska dela på samma resurser som hälso- och sjukvården har idag. Om ett växande antal invånare skulle ha samma konsumtionsmönster av hälso- och sjukvård som idag och vi skulle utföra den på samma sätt skulle budgeten för hälso- och sjukvård behöva utökas med cirka 1 miljard kronor fram till 2030. Pengar kan genereras genom ökade skatteintäkter om i staten genomför en stor skattereform där de som är välbeställda får betala mer i skatt och samtidigt som statsbidragen ökar. Vilket är helt rimligt, dessutom behöver skatten bli mer progressiv och kapitalskatterna måste höjas. Det innebär inte att vi kan vara vårdslösa med de skattemedel som finns till förfogande. Slöseriet i offentlig sektor måste upphöra och politiken måste ta ett större ekonomiskt ansvar. En stor del av slöseriet kan hänföras till privatiseringar och new public management-byråkrati.

Digitalisering och artificiell intelligens kan vara viktiga arbetssätt för att minska resursförbrukningen. Detta för att kunna ge hälso- och sjukvård till fler med mindre resurser per invånare. Förflyttningen behöver ske successivt.

En plan för Framtidens hälso- och sjukvård är framtagen under 2019. I denna beskrivs en strategi för hur den nära vården har en inriktning att stå för 30 procent av den totala hälso- och sjukvården år 2030. Den måste fyllas på med redigöresler för tillvägagångssätt med mera.

Kvalitet är vår strategi

Hälso- och sjukvårdens budget för 2020 motsvarar cirka 9,5 miljarder kronor. Den stora resursen för utveckling uppstår genom att förbättra och effektivisera nuvarande verksamhet. På detta sätt frigörs arbetstid och andra resurser som kan satsas på nya områden och åtaganden.

Det finns fortfarande trösklar inom hälso- och sjukvården, både mellan kommun och Region Jönköpings län och mellan olika delar av verksamheten. Dessa trösklar måste arbetas bort så att hälso- och sjukvården blir sömlös. Frågan: Vad är bäst för Esther ska genomsyra all verksamhet.

VÅR MODELL FÖR PRIMÄRVÅRD – NU OCH 2030

Förslagen om att flytta fler uppgifter från specialistvården till primärvården blir allt mer påtagliga. När regionen planerar för framtidens vård måste alltid verksamhetsmål och det lagstiftade uppdraget vara i fokus. Tyvärr handlar det mesta i förslagen än så länge om ekonomi och inte om verksamhetsutveckling. Det rimliga är att beakta alla aspekter och först se över vilka verksamheter och vilken vård som faktiskt skulle fungera bättre i primärvården. Verksamhetsförflyttningar skall inte vara förknippade med nedskärningar.

När man genomför omdanande förändringar enbart baserade på ekonomi riskerar dem att slå väldigt fel. Vanligast är då att redan svaga grupper i samhället drabbas. Vänsterpartiet medger att vissa verksamhetsområden möjligen skulle fungera bättre i primärvården än i sjukhusvården, och i första läget är det vi skall utgå ifrån. Sedan se om eventuella ekonomiska vinster kan göras. Vi är dock kritiska till att överföra verksamheter till primärvården om detta samtidigt innebär att de integreras i vårdvalet. Tvärt om behöver vi skydda dessa verksamheter från vårdvalets negativa konsekvenser och freda dem likt det sätt vi idag fredar Barnavårdscentralerna. Det är fullt möjligt att fler uppgifter bör utföras av primärvården men då vill vi ha en garanti för att dessa verksamheter inte inkluderas i vårdvalet.

Dessutom skall likvärdigheten garanteras samtidigt som primärvården måste få de resurser som krävs för det eventuella nya uppdraget. Primärvården måste få utvecklas och bemannas med ordentligt med personal, det är alldeles för stora skillnader i kvalitet mellan olika vårdcentraler i länet idag. Denna kvalitetsskillnad måste överbyggas innan fler verksamheter kan integreras i primärvården. Då är tillgänglighet och kontinuitet grundläggande. Därför behövs en stor grundbemanning och bemanningsföretagen i vården måste bort.

Vi är för patientens möjlighet att välja vårdcentral men det skall inte behöva ske av kvalitetsmässiga skäl utan på grund av livspusslande och alla vårdcentraler skall vara regiondrivna.

Förflyttningar av verksamhet får inte skada möjligheterna för våra tre akutsjukhus att just förbli akutsjukhus. En medvetenhet måste finnas kring att varje bortplockad verksamhet på ett sjukhus påverkar den övriga verksamheten på sjukhuset. Ett sjukhus är ett pussel där alla delar måste fungera och passa ihop. Akutsjukhusen är nog dränerade och innan verksamhet flyttas är det dags för en utredning om akutvårdens förutsättningar och akutsjukhusens framtid. Det är vår fasta övertygelse att Region Jönköpings län ska ha tre fullvärdiga akutsjukhus dygnet runt även i framtiden. Detta är en förutsättning för jämlik vård av hög kvalitet för alla invånare. Alla beslut måste fattas med detta i åtanke. Ett akutsjukhus är ett pussel där helheten är större än de enskilda delarna var för sig. Under mandatperioden vill vi tillsätta en utredning för hur Region Jönköpings län kan garantera tre akutsjukhus på lång sikt. Denna utredning bör göras av professionerna och verksamheterna i samråd och ha tidsperspektivet 10-15 år framåt i tiden. Det är också av stor betydelse att vi efterfrågar en nationell utredning om akutsjukvården.

Vårdvalet måste bytas ut, eftersom det enbart handlar om en marknadsanpassning av vården som inte gagnar patienterna. Dessutom förändrade vårdvalet hela strukturen i primärvården med en fri etableringsrätt för läkare och vårdbolag. Regionen ska utarbeta en modell som säkerställer patientens rätt att välja vårdcentral utifrån sitt livspussel och inte vårdföretagens rätt att tjäna pengar. Det skall helt enkelt inte vara möjligt att välja fel vårdcentral eftersom alla i enlighet med hälsosjukvårdslagstiftningen skall vara likvärdiga och det klarar vi bara av om alla vårdcentraler är offentliga och inkorporerade i Bra liv.

Primärvården i Region Jönköpings län är på många sätt mycket bra och står sig väl i ett nationellt perspektiv. Men primärvården i vår region har också brister, framförallt ur ett likvärdighetsperspektiv. Därför är det viktigt att vi inte bara jämför oss med andra regioner utan även internregionellt. Kvalitetsskillnaderna som finns mellan vårdcentralerna i regionen är allt för stor. Detta gäller i synnerhet faktorer som rör bemötande och kontinuitet, det visar bland annat den nationella patientenkäten. Det är väldigt angeläget att vi kan garantera våra patienter en likvärdig vård. Därför är det inte bra att det finns så stora skillnader gällande kvalitet bland länets vårdcentraler. Denna utmaning måste vi ta på största allvar om vi vill garantera våra invånare en jämlik och likvärdig vård.

Den beslutade förändringen av ambulansverksamheten måste följas noggrant. Vi utesluter inte att ytterligare satsningar på organisationen kan behövas.

- När verksamhets flyttas skall de ske förankrat och baserat på möjligheten till bättre vård samtidigt som resurser flyttas över
- Verksamhet som flyttas från sjukhusvård till primärvård skall värnas och skyddas från privatiseringar

Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv

En stor utmaning är de stora ojämlikheterna i hälsa. Region Jönköpings län ska ha som mål att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation och ska ta krafttag för att alla ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv. Region Jönköpings län arbetar aktivt för länsinvånarnas hälsa och livskvalitet, genom att främja hälsa och förebygga sjukdom och skador. Folkhälsoarbetet bygger på samverkan med olika samhällsaktörer, som länets kommuner, myndigheter, organisationer och civilsamhälle. Verksamheterna inom såväl hälso- och sjukvård som regional utveckling är viktiga i folkhälsoarbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa.

Förebyggande insatser ska genomsyra hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling. Underlag som beskriver variationen i befolkningens hälsa på kommunnivå används som prioriteringsgrund för kommunsamverkan.

Strategin och handlingsplanen för jämlik hälsa, *Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv i Jönköpings län*, är antagen av Region Jönköpings län och länets kommuner. Handlingsplanen ska revideras under 2020. Handlingsplanen omfattar tre strategiska mål med sikte på år 2025 och nio handlingsområden med prioriterade aktiviteter som revideras vartannat år:

Strategiskt mål 1: Hållbara strukturer i styrning och ledning

1. Statistik och analys
2. Medborgarmedverkan
3. Hälsoekonomi
4. Förbättringsarbete och forskning

Strategiskt mål 2: Stärkt samverkan och samlärande regionalt och lokalt

5. Samverkan och samlärande

Strategiskt mål 3: Jämlik hälsa och bra livsvillkor genom hela livet

6. Barn, unga och unga vuxnas livsvillkor och hälsa
7. Försörjning och sysselsättning
8. Samhällsplanering och närmiljö
9. Äldres livsvillkor och hälsa

Strategi för hälsa

Tillsammans - varje dag lite bättre

Strategi för hälsa innebär att Sveriges viktiga välfärdsverksamheter: skola, socialtjänst, vård- och omsorg, hälso- och sjukvård ska styras och samordnas för att främja hälsa och förebygga ohälsa. Detta genom att arbeta mot gemensamma mål, oavsett verksamhet. Strategin har tagits fram tillsammans med medlemmarna i Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Det finns tre målområden för genomförandet av strategin:

- En god och jämlik hälsa. Det övergripande nationella målet är en god och jämlik hälsa för alla. Samtliga verksamheters arbete och konkreta delmål värderas utifrån detta

- God kvalitet. Alla välfärdstjänster ska ha en god kvalitet. God kvalitet avgörs bland annat av elever, brukare och patienter men också av förmågan att förnya befintlig service utifrån sammanhang och målgrupp
- Hållbart och uthålligt. När vi arbetar rätt för att nå en god och jämlik hälsa och utför välfärdsarbetet med god kvalitet kommer resultatet bli hållbart och uthålligt. Det vill säga att hälsan kommer att förbättras inom alla områden och skillnader mellan olika grupper kommer att minska.

Livsstilsutmaningen

Att främja folkhälsa är ett arbete inte bara för vården utan för hela samhället. Den nära vården har dock ett särskilt ansvar för att stötta personer med hög risk för sjukdom till livsstilsförändring. Det finns goda exempel som bygger på samverkan mellan vårdcentraler och kommuner. Arbetet med att stödja livsstilsförändring bör utvecklas och spridas till hela den nära vården i Region Jönköpings län och gärna i samverkan med kommunerna.

God hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården ska vara:

- personcentrerad – vården ges med respekt och lyhördhet för individens specifika behov
- tillgänglig och ges i rimlig tid – ingen patient behöver vänta oskälig tid på de vårdinsatser som hen har behov av
- jämlik – vården tillhandahålls och fördelas på lika villkor för alla utifrån behov
- kunskapsbaserad och ändamålsenlig – vården bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet
- säker – vårdskador förhindras genom ett aktivt riskförebyggande arbete. Den nära vården

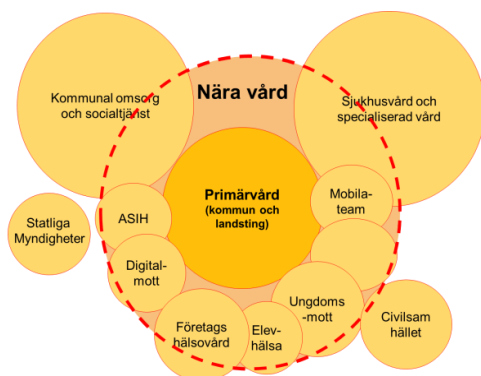

Bild: Vårdens aktörer som skapar värdet tillsammans med patienter och närstående

Den nära vården är basen i hälso- och sjukvårdssystemet. Målet är att huvuddelen av invånarnas behov av öppen hälso- och sjukvård tillgodoses i den nära vården. Detta inbegriper verksamheter i hela samhället; inom både Region Jönköpings län, kommunerna och civilsamhället. Region Jönköpings län ska stödja det förebyggande arbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa. En mer personcentrerad vård som skapar förutsättningar och tar tillvara patienters och närståendes förmåga är en mycket viktig del.

Den nära vården:

- är en personcentrerad vård och omsorg som utgår från patienten/brukarens och närståendes behov och förmåga
- är att vården skapas tillsammans mellan patient och patient
- arbetar preventivt och proaktivt och möter problemen uppströms
- är det stöd kommuner, landsting och civilsamhälle kan ge för att möjliggöra en personcentrerad vård
- är en kultur av tillit och samverkan, där var och en tar ansvar för sitt arbete och underlättar för steget före och efter för att skapa en sammanhållen vårdkedja

- har vårdcentralen som bas – ett skifte mot dagens sjukhusbaserade vård
- använder e-hälsans alla möjligheter att möta patientens behov
- är att den vård som idag ges i slutenvård kan ges i annan form nära patienten

Vårdcentralen ska vara förstahandsvalet när invånaren har behov av hälso- och sjukvård under hela livet. Vårdcentralernas uppdrag, som förutsätter multiprofessionell samverkan i team, består av planerad och oplanerad vård i form av rådgivning, utredning, diagnostik, behandling, omvårdnad, rehabilitering, habilitering och uppföljning.

Vårdcentralens uppgift är att:

- bedöma och behandla sjukdomstillstånd hos de som vänder sig till vårdcentralen
- erbjuda förebyggande hälsovård och hälsosamtal
- identifiera, lära känna och aktivt hålla kontakt med invånarna som valt vårdcentralen i syfte att stärka invånarnas förmåga att i högre utsträckning själva kunna påverka och hantera sin hälsa
- vara vårdsamordnare utifrån invånarnas behov. Vårdsamordnaren är koordinator och fast vårdkontakt vid in- och utskrivning från sjukhuset. Vårdsamordnaren samverkar med sjukhus, kommun, patient och närstående för att säkerställa god och effektiv vård där ledtiderna vid utskrivning från den slutna vården kan hållas så kort som möjligt och onödig vistelse på sjukhus kan undvikas
- aktivt medverka till en väl sammanhållen vårdkedja när patienten har behov av annan kompetens än den vårdcentralen kan erbjuda
- erbjuda fast vårdkontakt och organisera verksamheten så att de mest sjuka invånarnas behov av hälso- och sjukvård särskilt tillgodoses. Det gäller framför allt äldre invånare och invånare med sammansatta vårdbehov, kroniska sjukdomar och funktionsnedsättning
- särskilt fokus är på psykisk sjukdom eftersom det är de diagnoser som ökar mest bland sjukskrivna personer

I förfrågningsunderlaget *Primärvård inom vårdval i Jönköpings län* beskrivs Region Jönköpings läns mål, vårdcentralernas uppdrag och ersättningsvillkor. Förfrågningsunderlaget fastställs av regionfullmäktige och revideras årligen som en bilaga till budget och verksamhetsplan.

Specialiserad somatisk vård, psykiatri, rehabilitering och diagnostik

Den specialiserade vården är uppdelad i tre verksamhetsområden; medicinsk vård, kirurgisk vård samt psykiatri, rehabilitering och diagnostik. Organisationen ger förutsättning för jämlik vård där Region Jönköpings län på bästa sätt kan möta invånarnas behov av specialiserad somatisk och psykiatrisk vård.

Utgångspunkter i organiseringen av specialiserad vård:

- den nära vården är bas för länets hälso- och sjukvård
- tre välfungerande akutsjukhus
- länssjukvården fördelas på tre sjukhus
- särskild hänsyn ska tas till fungerande vårdkedjor
- säkerställa resurser i form av personal, kompetens, utrustning och lokaler
- främja god samverkan i hela systemet
- vårdplatser ska motsvara det faktiska behovet och ta höjd för toppar
- vara en lärande organisation

Delar av ögonsjukvården bedrivs i vårdval. Något ytterligare vårdval planeras inte att införas under mandatperioden. Däremot måste vi allvarigt se över hur privatiseringar kan vridas tillbaka. Den offentliga sektorn skall hålla ihop och vården sköts bäst när den utförs av det gemensamma. Förebyggande arbete och rehabilitering är god hälsoekonomi. Det gäller att ha ett långsiktigt perspektiv och att innefatta den nödvändiga rehabiliteringen efter sjukdom och skada i processen redan från början. Rehabiliterings- och psykosociala insatser samt återbesök ska ingå i vårdgarantin. Upprättandet av individuella rehabiliterings- och habiliteringsplaner måste vara rutinbaserat. Tekniska hjälpmedel måste ses som en del i rehabiliteringsprocessen och ska vara avgiftsfria alternativt ingå i ett samlat högkostnadsskydd. Under senare år har hjälpmedel tagits fram som kan ge en bättre vardag till personer med olika neuropsykiatriska och psykiatriska symtom. Denna typ av kognitiva hjälpmedel skall tillhandahållas till de patienter som har ett behov av det och kunskap om denna typ av hjälpmedel skall spridas till patienter, anhöriga och medarbetare.

Varje år blir det vinter och med vintern kommer förr eller senare halkan. Detta upprepas år efter år och varje år kommer också många, framförallt äldre, att falla och ådra sig frakturer. En fraktur innebär ett stort lidande för den drabbade och kostnader för sjukvård och rehabilitering. Allt detta trots att det finns ett enkelt och billigt sätt att förebygga att olyckan är framme. Broddar som sätts på skorna kan förebygga många av dessa fallolyckor. I en del kommuner har man därför beslutat att erbjuda personer över 65 år kostnadsfria halkskydd. Det skulle vara en klok förebyggande åtgärd som borde införas även i Region Jönköpings län. De kan distribueras via vårdcentral och för ändamålet avsätts 2 miljoner. Medlen tas ur regionstyrelsens oförutsedda för 2018.

Tempererad bassängträning måste kunna erbjudas i alla länsdelar. Utlands- och utomlänsvård är ett värdefullt komplement till annan regelbunden rehabilitering på hemorten. Den länsövergripande kartläggning över hur rehabiliteringsresurserna är fördelade inom såväl somatisk som psykiatrisk vård samt mellan öppen och sluten vård, som genomförts och redovisades under hösten 2010 visade på stora obalanser i resurserna. Rehabiliterings- och habiliteringsresurserna ska fördelas rättvist över länet och inom olika verksamheter med patientens behov i centrum. Dessutom måste rehabiliteringen ha resurser i form av fysioterapeuter och arbetsterapeuter med psykiatrisk kompetens.

Tandvård

Tandhälsan har återigen blivit en tydlig klassmarkör. Vänsterpartiet vill efterfråga en nationell tandvårdsreform så att fler får råd att söka tandvård och få behandling. Den lagstiftning som hindrar regionala beslutsfattare att anställa personal i Folktandvården utan att höja priser är oerhört destruktiv. Folktandvården måste utvecklas, i det arbetet ska medarbetare och arbetsmiljö prioriteras. Invånarna i Region Jönköpings län gillar Folktandvården men köerna för att få en tid är inte lika populära. Vi vill tillföra medel för att ge Folktandvården ett vidgat uppdrag för att arbeta med skolor, äldreboenden och flyktingboenden. Vi tror också att ett utökat glesbygdssöd behövs.

Sedan tandvårdsmarknaden avreglerades har priserna stigit kraftigt. De höga kostnaderna för undersökning och behandling gör att de som tjänar minst besöker tandläkaren mer sällan eller tvingas helt avstå från tandläkarbesök. Dessutom är regionala beslutsfattare bakbundna av en mycket destruktiv lagstiftning som varje dag drabbar tandvårdspatienter.

De med väldigt små ekonomiska resurser har ingen nytta av det högkostnadsskydd som finns idag eftersom det endast gäller kostnader över 3 000 kronor, och då ersätts endast hälften av kostnaden. Ersättningssystemet gör dessutom att det är mer lönsamt för tandläkare att laga tänderna än att satsa på förebyggande tandvård.

Tänderna är en del av kroppen och borde därför ingå i ett högkostnadsskydd mer likt det som finns för den reguljära vården, tandstatusen har stor betydelse för en människans totala hälsa. Det är självklart att alla skall ha rätt till en god tandhälsa oberoende av plånbokens tjocklek. På nationell nivå bör högkostnadsskydd för tandvården tas fram och på sikt bör tandvårdens kostnader för den enskilda vara i paritet med vad primärvården kostar.

Det är viktigt att alla invånare i länet har tillgång till offentligt driven Folktandvård. Det är också viktigt att det finns en geografisk närhet till Folktandvården och att köerna för att skriva in sig arbetas bort. För att göra detta krävs stora satsningar på arbetsmiljö inom Folktandvården så att personalen vill arbeta kvar hos oss. Men det behövs också lönesatsningar och utbildningsarbete. Det råder idag akutbrist på tandsköterskor och de bör vara en prioriterad medarbetargrupp.

Alla medborgare som vill bör få möjlighet att komma in på Folktandvården. Men för att det skall bli verklighet behöver ett stort och målmedvetet arbete genomföras. Folktandvården saknar idag väldigt många tandsköterskor bland annat på grund av arbetsmiljöproblem och för låga löner i förhållande till de privata tandläkarhusen som dränerar Folktandvården på personal och resurser. Region Jönköpings län har varit föregångare inom tandvården och speciellt inom barn- och ungdomstandvården där vi har nått de bästa resultaten i hela landet, detta har inte varit gratis utan ett resultat av att målinriktat arbete mot barnen, detta måste slås vakt om. Möjligen bör det högsta priset för Frisktandvård ses över så att kostnadsskillnader jämnas ut i väntan på ett bättre system.

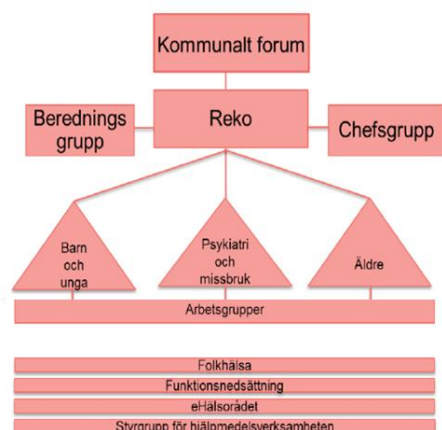
Regionen bör undersöka alla möjliga vägar för att knyta till sig yrkes- och högskoleutbildningar med inriktning mot tandvård. Det är av stor vikt att regionen i framtiden kan rekrytera personal från

närallgande utbildningsorter. Dessutom måste vi använda personalresurserna på rätt sätt. Rätt använd kompetens gäller såväl tandsköterskor, tandhygienister som tandläkare. Det är klokt att investera i god tandhälsa redan i ungdomsåren genom att utvidga åldersspannet för fri tandvård. Det är nödvändigt att Folk tandvården tidigt når alla barn. Därför bör deras uppdrag med att besöka skolor och flyktingboenden utvidgas.

Ansvar för tandvård regleras i tandvårdslagen, som säger att Region Jönköpings län har ett övergripande ansvar att planera all tandvård, oavsett vem som är huvudman eller som utför den. Marknadsutsättningen av tandvården är ett misslyckande och innebär i dag dyr tandvård som inte alla har råd med och köerna växer sig långa till flera kliniker.

Folktandvården ska svara för:

- regelbunden och fullständig tandvård för barn och ungdomar, till och med det år de fyller 23 år
- specialisttandvård för vuxna
- övrig tandvård för vuxna i den omfattning som Region Jönköpings län bedömer lämpligt.
- en redogörelse för vad som krävs för att eliminera köerna till klinikerna, kring detta krävs fullständig transparens

Region Jönköpings län ska se till att det finns tillräckliga resurser för patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård.

Allmäntandvård bedrivs på en öppen marknad med etableringsfrihet med tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) referenspris som utgångspris. Allmäntandvård för vuxna finansieras av patientavgifter och ersättning från den statliga tandvårdsförsäkringen. Barntandvården finansieras av barntandvårdspeng. Region Jönköpings län är genom Folktandvården en stor producent av tandvård.

Region Jönköpings län ligger i topp vad gäller kariesfrihet hos 19-åringar (2017). Arbetet för god tandhälsa ska fortsätta och ambitionsnivåerna ska vara fortsatt höga inom barntandvården. Samtidigt tar det skett en tydlig försämring i de längre åldersgrupperna ur ett nationellt perspektiv.

Tillgängligheten till folktandvårdskliniker behöver bli bättre. De kliniker som finns i glesbygd behöver extra stöd för att kunna fortsätta sin verksamhet. Sammantaget är tandvården tagen som gissla av ett borgerligt samhällsexperiment som måste upphöra om det på sikt skall gå att garantera jämlik och god tandvård för alla.

Samverkan med kommunerna

Samverkan med kommunerna sker utifrån det gemensamma ledningssystemet för samverkan. Tre strategigrupper inom områdena barn och ungdomar, psykiatri och missbruk samt äldre ansvarar för att omvärldsbevaka, identifiera utvecklingsområden och med årliga handlingsplaner verka för samverkan och att bästa sätt ta tillvara de gemensamma resurserna. När allt mer vård ska ges nära hemmet finns behov av resurseffektiva arbetssätt. Befolkningsstrukturen med allt fler äldre invånare, teknisk och digital utveckling kräver nya samverkansstrukturer. Vi arbetar i samverkan utifrån länsinvånarnas perspektiv genom att utgå från frågan Vad är bäst för Esther?

Det gemensamma arbetet utgår från värdegrunden:

- vi utgår från patientens/brukarens behov.
- vi samarbetar aktivt över organisations- och huvudmannagränser
- vi bemöter varandra med respekt och visar tillit vi lär av varandra och tar tillvara varandras kompetens

Bild: Kommunalt forum är ett nätverk med politiker från Region Jönköpings län och länets kommuner för samråd och inriktningsbeslut i frågor inom folkhälsa och sjukvård och regional utveckling.

Utöver dessa finns samrådsgrupper inom; *folkhälsa, funktionsnedsättning och e-hälsa*. Ökad samverkan inom rehabiliteringsområdet planeras i ny samrådsgrupp.

Tillsammans med kommunerna utvecklas ett sätt att kontinuerligt analysera och följa upp verksamheten.

Arbetet som sker i samverkan med kommunerna är omfattande. Strategi för hälsa inom folkhälsoområdet, familjecentraler, barn och ungdomshälsan, barnahus och ungdomsmottagningar inklusive ungdomsmottagning online inom strategigrupp barn och unga är exempel på områden där samverkan sker.

Beroendevård med tillnyktringsenhet, beroendemottagning under utredning, sprutbytesmottagning och arbete kring våld i nära relationer är ytterligare områden där finns ett nära samarbete med kommunerna, som leds av strategigrupp psykiatri och missbruk.

Arbetet kring hemsjukvården sker i nära samarbete med sjukhus, den nära vården och kommuner ihop med patienter och närstående. Trygg och säker hemgång är ett tydligt exempel på hur alla parter arbetar för att patienten ska få den bästa vården. Den palliativa vården är en viktig del som sker i samverkan.

Region Jönköpings län avser att under mandatperioden intensifiera samarbetet ytterligare för att med kommunerna utarbeta högre målsättningar inom flera områden och söka ett utökat samarbete. Områden som särskilt kan vara aktuella är vilka åldersgrupper som ungdomsmottagningarna ska omfatta och behovet av palliativt gästhem.

Samverkan och vård i Sydöstra sjukvårdsregionen

Samverkan inom Sydöstra sjukvårdsregionen regleras i Samverkansnämndens reglemente, regionsamverkansavtalet och årliga överenskommelser med övergripande mål att:

- tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård
- främja och bidra till invånarnas hälsa
- främja och bidra till utveckling av hälso- och sjukvården i sjukvårdsregionen
- solidariskt hjälpa varandra

Samverkansnämnden beslutar om vilken sjukvård som ska samordnas inom sjukvårdsregionen. Nämnden kan även hantera samverkansfrågor inom exempelvis kompetensförsörjning, digitalisering, regional utveckling och dialog med statliga myndigheter.

Regionsjukvårdsledningen bereder Samverkansnämndens ärenden och verkställer nämndens beslut genom direktiv till sjukvårdsregionala verksamheter och respektive region. Regionsjukvårdsledningen följer upp kvalitet, produktion och ekonomi.

En stor del av den sjukvårdsregionala samverkan sker i regionala programområden. Programområdena ska konkretisera sjukvårdsregionens patientlöften och verka för en mer kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård i hela sjukvårdsregionen. De regionala programområdena stöds av fyra kunskapsråd med företrädare för regionernas sjukvårdsledningar.

Som patient i Sydöstra sjukvårdsregionen ska du

- erbjudas vård som är lätt tillgänglig för kontakt, bedömning och besök
- erbjudas diagnostik och behandling samt uppföljning enligt bästa kunskap i varje möte
- vara delaktig och välinformerad genom hela vårdkedjan
- få tillgång till jämlik vård
- erbjudas bästa möjliga hälsofrämjande insatser och välfungerande screeningprogram
- få tillgång till patientsäker vård
- erbjudas kostnadseffektiv vård

I Sydöstra sjukvårdsregionen prioriteras patientnära forskning.

NÅGRA ORD OM LIKVÄRDIG VÅRD

Sverige har en sjukvård som håller hög klass och de medicinska resultaten är i en internationell jämförelse goda. Samtidigt finns det stora utmaningar med växande köer till sjukvård och tandvård. Sjukvården ska vara sammanhållen och storleken på den egna plånboken ska inte påverka hur bra eller hur snabb vård vi får. Vården ska finansieras gemensamt av alla invånare, där människor bidrar efter förmåga och får efter behov. Därför ska inga ytterligare privatiseringar genomföras inom sjukvården. För att uppnå målet om en jämlik hälso- och sjukvård som prioriterar de med störst behov behöver den nära sjukvården förstärkas. Större hänsyn måste tas till klassförutsättningar i de olika upptagningsområdena samt att en nära och trygg vård ska finnas lätt tillgänglig under större delen av dygnet. Alla invånare har samma rätt till alla delar av vården oavsett var i länet man bor. Avståndet till vården är en viktig tillgänglighetsfaktor. En ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och roller utifrån personalens kompetens är en förutsättning för personcentrerad vård, kvalitet och effektivitet. Regionens styrning och ledning av arbetet med rätt använd kompetens ska systematiseras.

- Behovet skall styra den vården som ges aldrig patientens betalningsbarhet

STÄNDIGA FÖRBÄTTRINGAR FÖR ÄLDRE OCH MULTISJUKA

Särskilda insatser skall genomföras för att skapa ett tryggare omhändertagande av de äldre på länets vårdcentraler och akutkliniker. En äldreomsorg syftar till att erbjuda de äldre god tillgänglighet, kontinuitet men också stabilitet och trygghet. Flera av vårdcentralerna i regionen gör redan ett bra arbete med att erbjuda de äldre god vård under liknande premisser. Vänsterpartiet anser att detta förbättringsarbete måste organiseras och struktureras för att garantera de äldre en jämlik vård och arbetet måste bli verklighet på samtliga vårdcentraler. Till en äldreomsorg ska det gå att ringa och direkt få prata med en annan människa och slippa krångliga knappvalssystem. Det är också viktigt att de äldre erbjuds en fast vårdkontakt när behov av detta finns.

Vi tror att sjuksköterskor skulle kunna vara frontfigurer för denna verksamhet och därmed erbjuda de äldre ett välbekant ansikte. Det är oerhört viktigt att äldreomsorgens syfte tydliggörs samtidigt som en viss standardisering sker. Med det sagt betyder det inte att varje äldreomsorg behöver se exakt likadan ut.

Det är viktigt att komma ihåg att varje vårdcentral har särskilda förutsättningar, unika patienter och geografisk placering. Det är vår bedömning att reform med syfte att åstadkomma äldreomsorg främst handlar om ett nytt arbetssätt och att använda de resurser som finns till förfogande på rätt sätt. Vårdskador måste systematiskt minimeras. Det handlar om att förbättra och prioritera upp arbetet med att minska skador till följd av smärta, fall, undernäring, trycksår och förlossningar. Stöd- och serviceverksamheter har en viktig roll att spela när det gäller att ge en god och säker vård till alla patienter och skall ges goda förutsättningar. Den äldre delen av befolkningen måste kunna känna sig trygga med att få bästa möjliga vård och att få hjälp med samordning och kontakter.

De senaste decennierna har en plats på äldreboende blivit allt svårare att erhålla. Idag är nästan alla som bor på äldreboenden svårt sjuka och har ett stort vårdbehov. Många är så sjuka att de har svårt att ta sig till vårdcentraler och därför görs många läkarbesök på plats ute i äldreboendet. Men den läkartid som tilldelas de boende är kort och frågan är om de boende verkligen får den läkartid som de är i behov av. Därför ska läkartiderna på äldreboenden ges efter behov inte utesluttat förutbestämda tidsramar. Målet ska alltid varit att heltid skall vara en rättighet och deltid en möjlighet för personalen. Region Jönköpings län har fattat ett sådant beslut och det är en stor seger för de partier som under lång tid förespråkade rätten till heltid både som en klass- och jämställdhetsfråga. Det är också viktigt att regionen kvalitetssäkrar jämställdhetsarbetet så att kontinuerliga framsteg sker i form av utjämning av löneskillnader och rätt till delaktighet på sin arbetsplats.

MEDARBETARE

Regionen ska även säkra en god arbetsmiljö för sina medarbetare. Friskvård och förebyggande arbete är oerhört viktigt för hälsan och träning på arbetstid kan ibland vara en del i detta.

Den som drabbats av sjukdom måste få en snabb och kvalificerad rehabilitering och erbjudas en aktiv sjukskrivning med möjlighet att pröva sig fram till goda lösningar. En återgång i arbete måste få ta den tid som krävs för att få bästa möjliga, varaktiga resultat.

Som offentlig arbetsgivare har Region Jönköpings län såväl ett ansvar som en möjlighet att vara ett föredöme och ge goda exempel när det gäller att erbjuda funktionsnedsatta möjlighet till anställningar. Detta arbete måste prioriteras och ett betydligt större antal anställningar förverkligas. En ödesfråga för framtiden är hyrpersonal och bemanningsföretagen i vården. Hyrläkarna bidrar till minskad kontinuitet för patienterna och försvårar kraftigt teamsamverkan i vården. Bemanningsföretagen i vården måste lagstiftas bort. Det är enda sättet för att i framtiden garantera våra invånare en vård av världsklass samtidigt som skattebetalarnas pengar inte slösas bort. Region Jönköpings län måste vara pådrivande opinionsbildare i att få till stånd en nationell samverkan i frågan.

Neddragningar och konkurrensutsättningar har visat sig innebära risker i patientsäkerheten och i förlängningen gett upphov till stora kostnader istället för de besparingar som varit avsikten. Regionen måste bli bättre på att hörsamma medarbetare och lyssna på facklig kritik, det är aldrig okej att utan vidare köra över personalen. Nedskärningarna av vårdplatser och personal är inte bara ett hot mot patientsäkerheten, de är också en stress- och arbetsmiljöfråga för personalen. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning för att återinrätta många vårdplatser som försvunnit i nedskärningspaketet.

Samtliga yrkesgrupper inom Region Jönköpings län behöver få tillgång till kompetensutveckling och stimulerande arbetsuppgifter. Delaktiga och engagerade medarbetare är den allra viktigaste resursen som Region Jönköpings län har och den resursen måste skötas om. Personalens synpunkter och förbättringsförslag är helt enkelt ovärderliga. Regionen måste också se över storleken på chefsgrupper så att en enskild chef inte har för stor personalgrupp att ansvara över.

Region Jönköpings län skall i all väsentlig efterfråga kollektivavtal alternativt kräva kollektivavtalsvillkor för all verksamhet som finansieras och upphandlas av regionen. Här måste vi vara offensiva, inte minst med tanke på att svenska primärkommuner och regioner är de parter i hela Europa som ställer lägst krav.

Det är angeläget att satsa på arbetsmiljöförbättringar för serviceverksamheterna. Många forskare varnar idag för konsekvenserna av att tillämpa industrimodeller för produktion på verksamheter i offentlig sektor, exempelvis inom vården. Vi ser idag en stigande sjukfrånvaro. De som är hårdast drabbade är kvinnor och hårt belastade yrkesroller som sjuksköterskor, arbetsterapeuter, undersköterskor och städ. Hög sjukfrånvaro inte är en naturlag utan något som vi i allra högsta grad kan påverka. Vi vill att ett projekt med att arbetstidsförkortning med bibehållen lön inom några utvalda verksamheter eller arbetsplatser ska sätts. Om det visar på goda resultat för verksamheten och för personalen ska projektet utvidgas. Ett lämpligt område kan vara kök- och restaurangpersonal eftersom vi dagläget har svårt att erbjuda dem heltidsanställningar. Generellt anser Vänsterpartiet att en förutsättning för ett hållbart arbetsliv är att vi inte sliter ut varandra utan istället delar på arbetsbördan. Då kan vi motverka problem med arbetsskador och sjukskrivningar och på så vis även få den ekonomiska kalkylen att gå ihop.

Fler vårdadministratörer i vården är ett bra sätt att avlasta andra yrkesgrupper samtidigt som vården görs mer effektivt. Vi vill att en del av de riktade statsbidraget för goda arbetsvillkor och arbetsrätt går till att förstärka verksamheten med vårdadministratörer.

En arbetsmiljökommission ska tillsättas med syfte att komma fram till hur vi brister i arbetet med arbetsmiljöfrågor i våra verksamheter. Den skall vara lösningsorienterad. I den mån extra medel behövs för detta så tas det ifrån det riktade statsbidraget för arbetsvillkor och arbetsrätt. Regionen måste fortsätta arbetet med RAK – rätt använd kompetens. Det håller inte i längden att låta exempelvis sjuksköterskor sköta sårvård, omsorg, städning och tvättning eller annat arbete som annars kunde utförts av exempelvis lokalvårdare och undersköterskor. På sätt och vis har regionen

själva satt sig i en sits där brist på sjuksköterskor råder eftersom deras yrkeskompetens inte används på rätt sätt. Vi behöver både undersköterskor och sjuksköterskor och vi vill att de skall göra det som de är bäst på. Därför måste varje profession få möjlighet att växa och utveckla det som de är bäst på. Undersköterskor bör exempelvis få lov att fokusera mer på sårvård och omsorg.

Regionen behöver se över ersättningar vid exempelvis nattarbete för undersköterskor och sjuksköterskor. Det är idag inte attraktivt att jobba natt och det kan ibland vara svårt att få in personal. Det beror delvis på den allt för låga ersättningen. En rimlig ersättningsmodell är en timmes nattarbete mot 1.4h dagsarbete. På så vis får samtliga yrkesgrupper en förstärkt ersättning i enlighet mot sin grundlön istället för schabloner.

Medarbetare som arbetar informationsinriktat inom sin profession, exempelvis medarbetarna på 1177, måste erbjudas möjlighet att variera sitt arbete så att de inte riskerar att tappa sin kompetens. Dessutom ska regionen arbeta för att så få som möjligt behöver vara ensamma när de arbetar. Det kan handla om att flytta telefonister som arbetar nattetid till andra avdelningar där det finns annan personal.

Den psykiska ohälsan ökar och behovet av psykologer är stort. Det är centralt att regionen är en bra arbetsgivare som kan locka till sig psykologkompetenser. Idag snarare skrämmer regionen iväg denna yrkesgrupp. Det är inte rimligt, därför behövs en genomlysning kring vad vi kan göra för att bättre ta hand om denna personalgrupp.

Inom tandvården saknas det uppemot hundra tandsköterskor. Detta är ett problem som leder till både sjukdom hos personalen som tvingas ta ett allt större ansvar för arbetsbördan och på sikt påverkar detta patienternas vård. På kort sikt bildas också stora köer till Folktandvården. Därför behövs en satsning på personalen vid Folktandvården så att de får fler kollegor och löner som matchar de privata tandvårdsklinikerna. Det är också viktigt att se över personalens medbestämmanderätt på arbetsplatsen då det finns signaler som pekar på att verksamheten är allt mer toppstyrd. Regionen bör också försöka knyta till sig en tandläkarutbildning eller åtminstone delar av en sådan i likhet med läkarutbildningen.

- Rätt till heltid
- Tillsvidareanställning är norm
- Demokrati på arbetsplatsen där medbestämmande och delaktighet är centralt

Perspektiv: Medborgare

STRATEGISKT MÅL Jämlik hälsa och nöjda patienter

FRAMGÅNGSAKTOR Personcentrerad vård med hög tillgänglighet

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Kundtillfredsställelse	Nationell patientenkät	Högre genomsnittligt resultat för dimensionerna i jämförelse med föregående undersökning	Jämförelser med tidigare års mätning kan ej göras eftersom konceptet för nationell patientenkät har förändrats.	Andel nöjda patienter 80 % i samtliga dimensioner och alla verksamheter där mätningen skett
Jag har tillgång till den hälso- och sjukvård jag behöver – instämmer helt/delvis	Hälso- och sjukvårdsbarometern	90 %	90 % varav kvinnor 91,5 % och män 88,1 %	87 % varav kvinnor x % och män x %
Andel i befolkningen som har stort/mycket stort förtroende för hälso- och sjukvården i sin helhet i sitt sin region	Hälso- och sjukvårdsbarometern	75 %	72 % varav kvinnor 74,2 % och män 70,5 %	74 % varav kvinnor x % och män x %
Medicinsk bedömning inom 3 dagar	Nationella väntetids-databasen	90 %	Nytt mått	Nytt mått
Faktisk väntetid till första besök i specialiserad vård – andel kvinnor och män som fick komma inom 60 dagar (somatisk och psykiatrisk vård)	Nationella väntetids-databasen	80 %	75 % varav kvinnor 76,3 % och män 72,3 %	Totalt 70%, varav kvinnor 71,6% och män 67,9 %
Faktisk väntetid till operation/åtgärd inom specialiserad vård – andel kvinnor och män som fick en operation eller åtgärd inom 60 dagar	Nationella väntetids-databasen	80 %	75 % varav kvinnor 74,9 % och män 74,8 %	Totalt 72%, varav kvinnor 72,3% och män 72,4%
Genomförda återbesök inom medicinskt måldatum	Diver	90 %	68 % varav kvinnor 70,9 % och män 64,6 %	Totalt 69%, varav kvinnor 71,6% och män 64,6%
Tid till ambulans – andel prio 1 larm inom 20 minuter		80%	Nytt mätetal 2019	74 %

Att skapa en vård som är jämlik, personcentrerad och tillgänglig är en av vårdens viktigaste utmaningar. Avsikten är att inte spara någon möda för att prova, och sedan införa, nya angreppssätt för att fortsätta stärka patientens ställning och göra det möjligt för människor att ta eget ansvar för sin hälsa. Det ska ske genom att involvera patienter och närstående i utvecklingen av hälso- och sjukvården samt erbjuda vård med bästa möjliga tillgänglighet, valmöjligheter och stöd för egenvård.

Personcentrerad vård

I den personcentrerade vården ska andra behov än enbart de fysiska behoven lyftas fram. Region Jönköpings län strävar efter att på olika sätt involvera patienter och närstående i hälso- och sjukvården. En viktig framgångsfaktor är den personcentrerade vården som innebär att se och möta hela människan och där individens berättelse är utgångspunkten för partnerskap, gemensam planering och ömsesidig respekt för varandras kunskap.

Även anhöriga och närstående hälsa och delaktighet ska finnas med och ha en tydligare roll vid varje kontakt med vårdgivare. Den personcentrerade vården ska utvecklas och inkludera patientföreningarna och brukarråd i arbetet.

Utvecklingen av mötesplatser och hälsocaféer för personer med kroniska sjukdomar och deras närstående fortsätter. Exempel på mötesplatser är Hjärtats hus för invånare som har eller har haft cancer, lärcaféer, levande bibliotek och självhjälpgrupper. Lärcaféer är en pedagogisk modell med målsättningen att deltagande patienter/anhöriga ska få ökad kunskap och lära sig hantera sin livssituation utifrån egna behov och resurser. Lärcaféer i Jönköpings län bör utvecklas genom ett antal prioriterade diagnoser. En särskilt utsatt grupp inom vården är personer med allvarlig psykisk sjukdom och deras anhöriga. Lärcaféernas verksamhet ska vara regelbundet återkommande och anordnas i alla tre länsdelar.

Hälso- och sjukvårdsbarometern är en nationell undersökning som visar hur människor lokalt och i Sverige uppfattar hälso- och sjukvården. Målet är att fånga attityder, förväntningar och erfarenheter hos tidigare, nuvarande och framtida patienter och närstående. Patienternas erfarenheter av ett specifikt besök eller vårdtillfälle fångas via den nationella patientenkäten.

- Möjlighet till självinläggning vid en del psykiatriska avdelningar
- Respekt för den enskildes situation
- Stöd till anhöriga

Existentiell hälsa och andlig vård

Att arbeta personcentrerat utifrån en helhetssyn innebär att man samtidigt beaktar både fysiska, psykiska, sociala och andliga eller existentiella behov. Olika aspekter av hälsa är nära samverkande och en bearbetning av de existentiella frågorna kan vara en förutsättning för en hälsofrämjande process i sin helhet. All vårdpersonal bör därför kunna ge grundläggande existentiell stöd. Existentiell hälsa ges också fortsatt uppmärksamhet i det breda folkhälsoarbetet.

På gruppnivå erbjuds även fortsättningsvis samtal kring livsfrågor inom psykiatri och i primärvården. Samtalen utgår från åtta existentiella teman, inspirerade av WHO:s internationella folkhälsoundersökningar. Gemensamt för insatser inom området är ett lösningsfokuserat och salutogent förhållningssätt som stödjer "friskfaktorer" som främjar nyorientering och upprätthåller hälsan. Även självhjälpgrupper och lärcaféer utgör mötesplatser för bearbetning av livsfrågor. I Region Jönköpings län finns också samtalsgrupper för medarbetare i vården, där tanken är att egen bearbetning av livsfrågorna ökar förutsättningarna att möta patienters behov. För att främja förankring, samordning och långsiktig hållbarhet kommer arbetet med existentiell hälsa att successivt ges en fastare organisatorisk form.

Etik och bemötande

Bemötandet inom hälso- och sjukvården har stor betydelse för patientens vårdupplevelse. Varje mänskligt möte ger uttryck för värderingar och olika människosyn. Arbetsplatser och verksamheter ska präglas av ett bra bemötande som bygger på ett humanistiskt och normmedvetet synsätt, respekt och allas lika värde. Reflektion över gemensamma etiska värden är ett sätt att hålla den empatiska förmågan och medkänslan för människors beroende och sårbarhet vid liv.

Den etiska värdegrund som uttrycks i bland annat lagstiftning, i riksdagens prioriteringsbeslut och i det synsätt som företräds av WHO och FN utgör en etisk plattform för hälso- och sjukvården som också knyter an till delar av Region Jönköpings läns program för social hållbarhet. Här inryms också det viktiga arbetet med jämlik vård och hälsa, jämställdhet och mänskliga rättigheter.

På enskilda arbetsplatser utgör etikarbetet ett arbetsledaransvar där etikombud kan utgöra en värdefull resurs. Det centrala etikrådet har uppdraget att övergripande initiera, stödja och stimulera etikarbetet, bland annat genom att

- höja den etiska kompetensen hos medarbetare och förtroendevalda
- främja samtal och etisk reflektion i planering, beslut och daglig verksamhet
- ge vägledning och stöd kring etik och förhållningssätt

Etikrådet har också tilldelats ansvar för samordning av den andliga vården och för att främja arbetet med existentiell hälsa.

Tillgänglig vård

Tillgängligheten till vården är en central förtroendefråga för hälso- och sjukvården och avgörande för patienters tillfredsställelse med vården. Utgångspunkten är att vården ska vara lätt att nå och ges i rimlig tid. Det är viktigt att patienter kan känna tillit till vården och en trygghet i att man får vård när man behöver den. Det finns en lång tradition av arbete för att förbättra tillgängligheten inom respektive specialitet och verksamhetsområde. Från 1 januari 2019 ska man som patient bli medicinskt bedömd av en sjuksköterska, läkare eller fysioterapeut inom 3 dagar. Den nära vården är basen i hälso- och sjukvården och vårdcentralen ska vara det självklara valet för invånarna när de har behov av hälso- och sjukvård. 1177 Vårdguiden via web eller telefon är dörren in till hälso- och sjukvården.

1177 Vårdguiden via webb eller på telefon ska vara dörren in till vården och stöd i individens kontakt med vården och som en integrerad del i hälso-, sjuk-, tandvårds- och omsorgsstrukturen. För att öka tillgängligheten till 1177 Vårdguiden på telefon utvecklas nationell samverkan. 1177 ska ha en tydlig koppling till den nära vården och en målsättning under planperioden är att avsevärt förbättra tillgängligheten.

Som ett led i arbetet för en bättre och mer tillgänglig nära vård i Region Jönköpings län behöver vårdcentralerna anpassa sina öppettider utifrån patienternas behov. Ett flexibelt öppethållande kan skapa en bättre tillgänglighet för patienterna. Det förutsätter en god bemanning på vårdcentralerna. Den nära vården ska vara första linjens hälso- och sjukvård där flertalet patienter ska söka sig för att få sitt vårdbehov tillgodosett och tillgängligheten behöver bli bättre utifrån patientens behov.

Genom att förtydliga vårdcentralernas uppdrag för akuta patienter, utveckla gemensamma arbetssätt och förbättra tillgängligheten ska patientströmmarna styras effektivare från akutmottagningarna till rätt vårdinstans dagtid och kvällar. Närakut bedrivs på vårdcentralen dagtid och är koncentrerad till minst tre platser på jourtid.

Den nära vården behöver utveckla sitt omhändertagande för att möta multisjukas och äldres behov. Patienter med stora vårdbehov, exempelvis multisjuka och äldre, ska erbjudas vårdsamordnare, kontaktsjuksköterska och fast läkarkontakt. Patienten ska även erbjudas ett patientkontrakt med bland annat en samlad tidsplan över alla inplanerade vårdinsatser.

Utvecklingen går mot att allt fler sjukvårdsinsatser görs i hemmet och allt svårare sjuka får möjligheter att vårdas i hemmet. För att möta behoven bör den nära vården i samverkan med den kommunala sjukvården inrätta tvärprofessionella närsjukvårdsteam.

Invånarnas behov av psykiatrisk öppenvård har ökat. Vården som är nära patienten ska förstärkas för att tillgodosätta detta behov. För detta behöver teamarbetet fortsätta att utvecklas.

Sveriges bästa digitala vård

Region Jönköpings län ska utifrån det nationella målet fortsätta investera i e-hälsa och ska ha som mål att bli bäst i Sverige på digitala vårdtjänster och stödsystem, enligt en plan framtagen under 2019.

Välfärdsteknik och e-hälsa är ett expanderande område med stora kvalitetsvinster för den enskilda patienten. Den kan också ge möjlighet till att effektivisera sjukvården. Region Jönköpings län är aktiv i implementerandet av olika välfärdstekniska lösningar och i utveckling av e-hälsområden. Implementering av e-hälsa (IT) ska ske på ett kostnadseffektivt sätt som leder till kvalitetsförbättringar inom vården.

Regeringens och SKL:s vision för e-hälsoarbetet utgår ifrån att Sverige år 2025 ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter i syfte att:

- underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd
- utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet

Region Jönköping län arbetar mot den nationella visionen och arbetet innefattar utveckling, samordning och införande av e-hälsostöd i form av nya vårdtjänster och invånartjänster. Nyttoeffekter ska skapas för att:

- invånare, patient och närstående ska ha tillgång till lättillgänglig och kvalitetssäkrad information, åtkomst till dokumentation från insatser och behandlingar, samt individuellt anpassad service och e-tjänster

- vårdpersonal ska ha tillgång till välfungerande och samverkande verksamhets- och beslutsstödsystem som säkerställer hög kvalitet och säkerhet
- beslutsfattare ska ha ändamålsenliga verktyg för uppföljning av kvalitet och säkerhet samt få relevanta beslutsunderlag för planering, styrning och resursfördelning.
- mäta konstansutveckling för den digitala och förhindra att behovsprincipen sätts ur spel

För att vården ska kunna dra full nytta av och använda e-hälsotjänster optimalt, krävs kontinuerlig utveckling och förbättring av vårdens processer och arbetsflöden. Genom nationell och regional samverkan kring standardiserat arbetssätt kan vården effektiviseras och en ökad kvalitet och patientsäkerhet uppnås. Utgångspunkt är rätt information på rätt plats i rätt tid, med stöd av digitala verktyg för vårdplanering, kunskapsstöd, vårdprocessutveckling via standardisering och systematisering parallellt med personcentrering och med möjlighet till mobilitet och distansarbete. Digitala vårdsbesök är en naturlig del i utvecklingen av vården, och vården blir allt mer digifysisk, det vill säga vården innehåller både digitala och fysiska besök.

FRAMGÅNGSFAKTOR Jämlik hälsa och vård

Region Jönköpings län arbetar för jämlik hälsa och att vården ska erbjudas och fördelas på lika villkor. Arbetet med mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder är en viktig utgångspunkt liksom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Grupper med särskilda behov identifieras och uppmärksammas genom bland annat uppföljning av resultat. Förbättringsarbeten uppmärksammar skillnader i behandling och resultat mellan olika grupper, till exempel kvinnor och män. För att bidra till en mer jämlik hälsa behöver tillgången på kultur öka för personer som har svårt att ta del av den kultur som erbjuds i samhället.

När det gäller hbtq-frågor arbetar vi under devisen: Vi är till för alla. Ingen ska uppleva sig kränkt eller missförstådd på grund av sexuell läggning eller könsidentitet/könsuttryck i mötet med vården. Vi ska förebygga och minska ohälsa bland hbtq-personer och alla ska känna sig välkomna att arbeta hos oss oavsett sexuell läggning eller könsidentitet/könsuttryck. Detta gäller alla arbetsplatser i Region Jönköpings län oavsett om det är vård eller annan verksamhet. Utbildning i hbtq-frågor liksom diplomering erbjuds verksamheter inom Region Jönköpings län och samarbetspartners.

Asyl och flyktingar

För personer med utländsk bakgrund finns behov av anpassad kommunikation kring hälsa och svensk sjukvård. En långsiktig modell för fortsatt stöd till målgruppen är framtagen och införs i samverkan med länets kommuner, tillsammans med stödande insatser för att aktivera invånarnas frivilliga engagemang. Fortsatt samverkan med kommunerna behövs för att stärka och främja en positiv hälsoutveckling och underlätta integrationsarbetet både för personer i asylprocess och nyanlända. Även ett fortsatt stöd för ensamkommande barn i vård, skola och hem behövs.

FRAMGÅNGSFAKTOR Bästa plats att växa upp och åldras på

BARN OCH UNGA

Det finns stora behov att stödja och hjälpa de unga som i allt högre utsträckning drabbats av psykisk ohälsa, det är positivt att mottagningar med detta syfte nu finns i alla länsdelar.

Det är grundläggande att arbeta för likvärdiga ungdomsmottagningar i samverkan med alla av länets kommuner eftersom denna verksamhet inte finns reglerat i lag. De nationella minimikrav som tagits fram av Sveriges förenade ungdomsmottagningar måste uppfyllas och idag är regionen och kommunerna inte i närheten av att klara dessa. Det är nödvändigt att en ungdomsmottagning finns i varje kommun och att de nationella riktlinjerna för bemanningsgrad och professioner följs. Vi satsar på ungdomen och förstärker ungdomsmottagningsverksamheten. Region Jönköpings län ska arbeta för att införa gratis preventivmedel i form av kondomer på samtliga ungdomsmottagningar. Region Jönköpings län måste ta sig en rejäl funderare över hur vi tryggar framtidens behov att sjukhusclowner. I Östergötland satsas det stort på denna yrkesgrupp och de bidrar till en betydligt

bättre verksamhet. Vi har idag en situation som inte är stabil. Det är dags att vi heltidsanställer sjukhusclowner och tryggar den kompetensen, inte minst för barnens skull. Det suicidpreventiva arbetet måste intensifieras när det gäller de unga – här gäller en absolut nollvision.

En handlingsplan för att arbeta med nollvision tas fram. Arbetet med barnkonventionen fortsätter och ett barnbokslut skall presenteras årligen. Barn med en svårt sjuk förälder ska ges omfattande stöd. Habiliteringen är en verksamhet som riktar sig till människor med tidigt förvärvade funktionsnedsättningar. En viktig verksamhet för att ge en god livskvalitet och möjligheter till ett bra liv. Fler barn än tidigare har idag behov av kvalificerad habilitering. Barnen behöver skyddas från skadlig inverkan av kemiska ämnen, det ska ingå i Barnhälsovårdens uppdrag att informera och stödja föräldrar i dessa svåra frågor som kräver ökad kunskap. Dessutom behöver regionen anställa fler dietister som kan arbeta med barn som lider av fetma eller andra nutritionsbaserade sjukdomar.

Omskärelse av barn

Redan i förskoleåldern lär sig barnen i Sverige att de själva äger rätten över sin kropp. Det handlar bland annat om rätten att motsäga sig beröring, även om det så bara handlar om en kram. Det är både positivt och glädjande när samhället tar barnens integritet på allvar. En kampanj som många förskolor använder sig av är *Stopp! Min Kropp!* som bland annat *Rädda barnen* står bakom. I materialet behandlas exempelvis att kroppen har privata områden och vad man får och inte får göra mot eller med andras kroppar. I det perspektivet tycks det nästan absurt att samhället i andra avseenden, utan hänsyn till barns rätt över sina egna kroppar, kan tillåta kirurgiska ingrepp som saknar medicinsk grund på barn.

Enligt Socialstyrelsen (2014) utförs ungefär 2000-3000 omskärelser av minderåriga pojkar varje år i Sverige. Eftersom siffran är några år gammal finns det anledning att tro att siffran är något högre idag. Icke-medicinsk omskärelse är svår att förena med respekten för barnets rätt till integritet och självbestämmande. Kirurgiska ingrepp bör heller inte utföras utan medicinsk grund eftersom de aldrig är helt riskfria. Dessutom finns det finns många auktoriteter på området som förespråkar att barn inte skall utsättas för onödiga kirurgiska ingrepp när inga faktiska medicinska skäl föreligger.

Flera betydande auktoriteter inom barns rättigheter har sedan tidigare aktivt tagit ställning emot omskärelse av minderåriga. De anser att omskärelse av ett barn utan medicinsk grund och utan samtycke från individen bryter mot barnets mänskliga rättigheter och går stick i stäv med de grundläggande medicin-etiska principerna. Mot bakgrund av att ingreppet är oåterkalleligt och kan leda till allvarliga komplikationer ses det som grundläggande att föräldrarätten inte sätts före barnets rätt till medbestämmande, kroppslig integritet och skydd mot skadliga sedvänjor.

Barnombudsmannen problematiserar vidare att en annan aspekt är att ingreppet sammantaget saknar hälsomässiga vinster för barnet och att det kan leda till komplikationer som blödningar och infektioner. I värsta fall menar *Barnombudsmannen* att omskärelse av barn kan leda till allvarliga skador på penis och att barn i extremfall kan avlida. *Barnombudsmannen* anser att omskärelse av pojkar utan barnets samtycke är i strid med artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter som ger barn rätt att uttrycka sin åsikt i frågor som rör dem. De anser också att det strider mot artikel 24(3) som innebär att barn ska skyddas mot traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. Omskärelse utan samtycke innebär, enligt deras mening, en kränkning av barnets rätt till respekt för sin fysiska integritet.

Lagstiftningen behöver förändras för att överensstämja med barnets mänskliga rättigheter och medicinsk etik enligt *Barnombudsmannen* (2015). Omskärelse utan medicinsk grund endast få utföras om en pojke som uppnått den ålder och mognad som krävs för att förstå informationen och att barnet på riktigt kan samtycka till ingreppet. En del menar att ett upphörande av omskärelse av minderåriga pojkar skulle inkräkta på religionsfriheten. Men detta antagande vilar på den felaktiga föreställningen att omskärelse inte skadar kroppen. Det framgår helt tydligt i lagen om religionsfrihet att den inte kan åberopas för att skada en annan människa.

Region Jönköpings län behöver ompröva sitt ställningstagande kring att erbjuda omskärelse av minderåriga barn. Samtidigt behöver Region Jönköpings län, med hänsyn till barnets okränkbara rätt till sin egen kropp, blir en röst i remissvar och annan kommunikation med staten för att omskärelse av minderåriga skall förbjudas när inga medicinska skäl föreligger.

- Ompröva möjligheten att genomföra omskärelse på minderåriga barn. Det är inte förenligt med barnkonventionen eller etiska medicinska regler

Barn och ungdomars hälsa

Symtom på ett nedsatt psykiskt välbefinnande är vanligare bland svenska 15-åringar än i andra länder. Den psykiska ohälsan bland ungdomar ökar stadigt, särskilt hos flickor. För att komma tillrätta med den negativa utvecklingen behöver samverkan mellan Region Jönköpings läns ansvarsområde för unga och kommunens elevhälsa förstärkas. Dessutom finns det goda exempel på kultur i vården som är mycket lovvärda, ett sådant exempel är sjukhusclownernas arbete.

- Arbetet med att få bort köerna till BUP prioriteras
- Anställ sjukhusclower i verksamheten
- Harmonisera kostnader för den enskilde gällande sängvätande barn med övriga regioner.
- Bredda barn och ungdomshälsan

Barnhälsovård

Barnhälsovården i Jönköpings län arbetar enligt det nationella barnhälsovårdsprogrammet. Syftet är att bidra till en mer jämlik barnhälsovård över hela landet. Betoning i programmet ligger på jämlik hälsovård med generella insatser till alla familjer samt riktade insatser till familjer med behov av extra stöd. Region Jönköpings län ska arbeta tillsammans med kommunerna för att ge barn 0-19 år förutsättningar för bästa möjliga hälsa.

Familjecentraler

Utvecklingen av familjecentraler i kommuner är en viktig del i de förebyggande insatserna för stöd till nyblivna föräldrar. Familjecentralen är en lättillgänglig mötesplats för familjer. Basen är den allmänna kvinno- och barnhälsovården i samverkan med öppna förskolan samt en förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst). Familjecentraler finns tillgängliga för att stötta nyblivna föräldrar med information, praktisk hjälp samt uppmuntra och stimulera ett jämställt och aktivt föräldraskap. Alla familjecentraler ska genomföra föräldrakurser samt särskilt erbjuda pappautbildning. Kvinno- och barnhälsovården ska identifiera ohälsosamma levnadsvanor och motivera till goda levnadsvanor.

I samverkan med kommunerna håller det på att etableras minst en familjecentral i varje kommun. En modell för verksamhetsuppföljning har införts på alla familjecentraler.

Ungdomsmottagningar

Ungdomsmottagningen erbjuder insatser som rör sexuell, fysisk, psykisk och social hälsa utifrån en helhetssyn på ungdomar och deras problemformuleringar. Ungdomar ska kunna gå till den ungdomsmottagning de vill. Personalen ska ha bred yrkeskunskap som svarar mot de problem som ungdomarna väntas söka för. Arbetet omfattar uppsökande, förebyggande och behandlande insatser. Ungdomsmottagningarna drivs och samfinansieras tillsammans med länets kommuner.

I dag är många ungdomar äldre när de kommer ut på arbetsmarknaden. Det innebär att allt fler unga hamnar i ett gränsland när det gäller möjlighet till egen försörjning och att förverkliga sina framtidsplaner. Därför behövs en samordning när det gäller åldersgräns på Region Jönköpings läns ungdomsmottagningar och umo.se, som är regionernas webbplats för alla som är mellan 13 och 25 år. En översyn görs tillsammans med kommunerna när det gäller vilka åldrar som ska inkluderas samt eventuella justeringar av personalbehov på ungdomsmottagningarna.

Staten lyfter ungdomsmottagningarnas roll för den psykiska hälsan och fördelar statsbidrag för att stärka den psykosociala verksamheten vid länets ungdomsmottagningar. En uppbyggnad av olika digitala tjänster till exempel virtuell ungdomsmottagning och andra e-tjänster pågår.

- Stärkt stöd till länets ungdomsmottagningar i syfte att uppnå de nationella riktlinjerna

Främja barn och ungdomars hälsa och förebygga psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa möts med både hälsofrämjande, förebyggande och riktade insatser i samverkan mellan kommuner och Region Jönköpings län. Barn- och ungdomshälsans verksamheter för lindrig psykisk problematik är fullt utbyggd med en verksamhet i varje länsdel. Strategigrupp barn och ungas gemensamma satsningar för att utveckla stöd, vård och behandling till barn med både social problematik och psykisk ohälsa fortsätter. Den psykiska ohälsan ökar och insatserna via barn- och ungdomshälsan behöver fortsatt utvecklas för att möta detta.

Ett länsövergripande barnskyddsteam i projektform är under uppstart. Teamet ska bedriva utbildning och verka för att en generell kunskapsnivå inom samtliga hälso- och sjukvårdsinstanser upprätthålls, bedriva uppföljning och kvalitetssäkring och formulera rutiner för handläggning av barn som far illa. Dessutom ska teamet konsultativt bistå vid den medicinska utredningen och vid anmälningar till de sociala och polisiära myndigheterna.

Barnahus är en samverkan mellan polis, åklagare, socialtjänst, barnmedicin, rättsmedicin och BUP (barn- och ungdomspsykiatri) vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp mot barn och ungdomar. Barnahus har två övergripande mål; dels att förstärka barns rättigheter och ge barnen bättre stöd, dels att höja kvaliteten på genomförda utredningar så att domstolarna på bättre grunder kan fälla eller fria misstänkta gärningsmän.

Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

Behovet av barn- och ungdomspsykiatriens verksamhet har ökat markant under flera år. Antalet barn som behöver bättre stöd för att klara sin skolgång eller sin vardag på grund av neuropsykisk funktionsnedsättning ökar. Föräldrar som söker stöd och hjälp för sitt barn via barnhälsovården eller skolverksamheten blir ofta remitterade till BUP, barn- och ungdomspsykiatri. Det är angeläget med snabbt omhändertagande och korta väntetider till utredning och behandling så att stödinsatser kan erbjudas, vilket kan bli avgörande för framtida personlig utveckling och välmående. Detta måste ske i samverkan med kommunerna. Barn och ungdomshälsan behöver stärkas och breddas vilket också kan avlasta BUP.

Trygg och säker vård och omsorg

Kommunernas och Region Jönköping läns utveckling av samordnad vårdplanering vid in- och utskrivning från sjukhus fortsätter liksom utvecklingen av vård och stöd i hemmet. Målet för arbetet med trygg och säker vård och omsorg är att invånarna i Jönköpings län ska kunna säga "Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och där jag behöver den". Vårdcentralens vårdsamordnare är koordinator och fast vårdkontakt vid in- och utskrivning från sjukhus. Vårdsamordnaren samverkar med sjukhus, kommun, patient och närstående för att säkerställa att god och effektiv vård sker i hemmet. Ledtiderna vid utskrivning från den slutna vården ska hållas så korta som möjligt när vistelse på sjukhus är nödvändig. Läkarmedverkan i hemsjukvården ska förstärkas genom närsjukvårdsteam med fokus på gemensam planering, samordnade individuella planer(SIP) och proaktiva insatser.

Kroniska sjukdomar

Den nära vården ska erbjuda invånare med kroniska sjukdomar det stöd och den tillgänglighet de behöver för att kunna leva med så hög livskvalitet som möjligt. Utvecklingsarbetet omfattar bland annat fördjupad kartläggning av invånarnas behov, förbättrade arbetssätt och uppföljningsrutiner, kompetensutveckling, e-hälsa och effektiva självhjälpstöd. Insatserna ska minska behandling med flera samtidiga läkemedel, inskrivningar på sjukhus, återinläggningar och undvikbar sjukhusvård. Patientens egna erfarenheter ska tas tillvara.

Somatisk hälsa vid psykisk sjukdom

Under planperioden genomförs förbättringsarbeten i samverkan mellan den specialiserade psykiatriska vården, den nära vården och kommunen. Syftet är att förbättra resultaten för somatisk samsjuklighet, upprättade hälsoplaner, hälsofrämjande insatser, samordnade vårdplaneringar och patientnödighet. Äldres psykiska hälsa är ett viktigt område att satsa på.

Strategiskt mål Bra munhälsa och god tandvård

Tandvårdens mål är bra munhälsa på lika villkor för länets befolkning. Sambandet mellan tandhälsa och allmän hälsa blir allt tydligare. Därför är det hälsofrämjande och förebyggande arbetet viktigt för alla patientgrupper. Allt fler äldre har egna tänder kvar högt upp i åren, vilket ställer stora krav på samverkan mellan omsorg, vård och tandvård. För att möta det ökade behovet måste nya arbetssätt och samarbete utvecklas så att rätt kompetens används inom olika områden.

Inom allmäntandvården kan både vuxna, barn och ungdomar fritt välja tandvårdsmottagning. Tillgängligheten till Folktandvården har minskat och det förekommer väntetider både internt för revisionspatienter och för nya patienter, samtidigt är tillgängligheten god på länets privata tandvårdsmottagningar. Vård och behandling ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten.

FRAMGÅNGSFAKTOR Integrera och utveckla det förebyggande arbetet för att nå hälsoeffekter hos befolkningen

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel kariesfria 19-åringar Resultaten kommer att redovisas i andel kvinnor och andel män.	IT-systemet T4	45 %	42 % varav kvinnor 43,0 % och män 41,4 %	Totalt 41%, varav kvinnor 44% och män 39%

FRAMGÅNGSFAKTOR God tillgänglighet och bra bemötande

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel revisionspatienter i tid till undersökning och behandling – Folktandvården totalt	T4/Diver	90 %	Nytt mått 2019	
Specialisttandvården – antal remisspatienter som väntat mer än 60 dagar	T4/Diver	0	587	986
Täckningsgrad för den uppsökande verksamheten	Statistik	90%	95 %	93 %
Andel berättigande till nödvändig tandvård som fått den utförd	Statistik	Bättre än föregående år	50 % varav kvinnor 47 % och män 54 %	Totalt 54%, varav kvinnor 53% och män 56%

För att patienter ska känna förtroende för tandvården och bli nöjda, krävs bra bemötande och bra omhändertagande. Alla patienter ska informeras om behandlingsalternativ, kostnad, tidsåtgång med mera. Folktandvården ska fortsätta arbetet med att förbättra tillgängligheten på länets tandvårdsmottagningar.

Många invånare önskar få sin tandvård hos folktandvården som därför får tillgänglighetsproblem. Folktandvården arbetar under 2019 fram en handlingsplan för att arbeta på nya sätt och samtidigt vara en attraktiv arbetsgivare.

Perspektiv: Process och produktion

I huvuduppdraget ingår att medverka till god folkhälsa samt ge kunskapsbaserad, ändamålsenlig och säker vård. Verksamheterna ska kännetecknas av kund- och processorientering och ledas med utgångspunkt från vad som är bäst för invånarna, patienterna och deras närstående.

STRATEGISKT MÅL: Bra folkhälsoarbete

FRAMGÅNGSFAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
?				

Handlingsplanen för jämlik hälsa är reviderad för perioden 2018-2020. Exempel på aktiviteter som fått genomslag är kompetenslyft inom socio-ekonomisk metodik och medborgarmedverkan, utvecklade av stöd för ungas psykiska hälsa, insatser för nyanländas hälsa samt digitalisering av hälsosamtalen som genomförs av barnhälsovården, elevhälsan och den nära vården. Samverkan kring idrottsskolor för äldre, språkutveckling för barn och koncept för samtalsgrupper har prövats och sprids i hela länet.

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser

Vårdenheten ska lägga stor vikt vid behandling och förebyggande av sjukdom samt främja patienternas hälsa och livskvalitet genom att främja goda levnadsvanor och psykisk hälsa. Samtal om levnadsvanorna och psykisk hälsa ska vara en naturlig del i patientmötet. Vårdcentralen ska erbjuda alla hälsosamtal det år de fyller 40, 50, 60 och 70 år. Digital process för barnhälsovårdens och den nära vårdens hälsosamtal infördes under 2018. Under 2019 utvärderas effekterna av hälsosamtal för att finna de bästa arbetssätten som införs under 2020.

I delprojektet Meny till invånarna etableras ett samlat stöd som underlättar för invånarna att hantera sin egen hälsa. Den nära vården ska använda och hänvisa till utbudet av digitala invånartjänster och aktiviteter. Digitala tjänster är förstahandsvalet för egenvård.

Invånarprogram för tobaksavvänjning samt psykisk ohälsa och kronisk sjukdom införs via plattformen för stöd och behandling. Handlingsplaner för alkohol- och drogförebyggande insatser, sexuell hälsa, och våld i nära relationer är en grund för samverkan i folkhälsoarbetet.

Region Jönköpings län är medlem i nätverket Hälsofrämjande hälso- och sjukvård och ska arbeta aktivt för en hälsofrämjande hälso- och sjukvård och ha representanter i nationella temagrupper.

Rehabilitering

Rehabiliteringsverksamheterna omfattar många olika professioner och kompetenser som erbjuder mångskiftande insatser och aktiviteter. En fortsatt utveckling sker för en samlad och strukturerad kunskapsbas för rehabilitering. Att ta tillvara individens resurser och erbjuda professionell kompetens för att stödja och utveckla dessa, är en viktig del i den personcentrerade vården. Inom området återfinns en bred och varierad rehabiliteringsresurs som riktar fokus mot funktionsnedsättningar orsakade av sjukdomar, störningar och skador samt behandling mot smärta.

Rehabilitering inom den nära vården som basen för hälso- och sjukvården, är ett viktigt område där arbete för att säkerställa jämlika förutsättningar behöver ske. Samarbete med specialistsjukvården, vårdcentralerna och kommunerna är nödvändig för trygga och säkra övergångar och en bra rehabiliteringsprocess för den enskilde.

Rehabilitering – återgång i arbete

Effektiv rehabilitering är viktig för ett väl fungerande arbetsliv. Den är också en förutsättning för att gå från utanförskap till arbetsgemenskap. Rehabiliteringen ska ske till 100 procent av den egna förmågan. Det krävs ett lagarbete som omfattar medicinsk, arbetslivsinriktad och social rehabilitering för att åstadkomma goda resultat.

En länsövergripande organisation med processledare och rehabkoordinatorer finns. Rehabkoordinatorer finns på alla vårdcentraler och kliniker med hög sjukskrivningsfrekvens.

Region Jönköpings län har successivt utvecklat samarbete med arbetsgivare, Arbetsförmedlingen och socialtjänst i sjukfall. Insatser ges för patienter med lindrig och medelsvår psykisk ohälsa och långvarig smärta inom ramen för ovanstående överenskommelse. Syftet är att förebygga sjukskrivningar och att

stödja kvinnor och män med psykisk ohälsa eller långvarig smärta som är sjukskrivna till att återgå i arbete.

Kulturunderstödd rehabilitering (KUR) erbjuds i majoriteten av länets kommuner till patienter som är sjukskrivna för psykisk ohälsa och/eller smärta. Framtagen samverkansmodell utgår från en delad kostnad mellan aktuell kommun och Region Jönköpings län.

Naturunderstödd grön rehabilitering (NUR) riktar sig till personer med stressrelaterade sjukdomar, som utmattningssyndrom, depressioner, ångest samt smärttillstånd som utvecklas i samband med långvarigt stresstillstånd. Syftet är att genom en naturunderstödd rehabilitering ge möjlighet till återhämtning, stärka självkänsla och börja en nyorientering genom förändrade vanor i det dagliga livet.

Samordningsförbunden

Länets tre samordningsförbund har bedrivit finansiell samordning inom exempelvis rehabiliteringsområdet under nästan tio år. De består av Region Jönköpings län, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommunerna. Samordningsförbunden stödjer samverkan och insatser som syftar till att personer i yrkesverksam ålder, med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från flera parter, ska nå eller förbättra sin förmåga att arbeta eller studera. Insatserna är både långsiktiga och i projektform. Detta är en viktig verksamhet som ska stödja personer att komma i arbete. För att säkerställa att samordningen sker på optimalt sätt ska verksamheten ses över. Under 2019 görs en översyn av samordningsförbundens organisation och framtida uppdrag.

STRATEGISKT MÅL Säker hälso- och sjukvård

FRAMGÅNGSAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Vårdprevention - Andel av patienter som bedömts ha risk inom område fall, undernäring, trycksår som fått åtgärd insatt (riskpatienter)	Senior alert	90 %	79 %	76 %

Region Jönköpings län är bland de ledande i Sverige och ska vara i världsklass i patientsäkerhet. *Säker vård – alla gånger* är ett väl beprövat koncept som utgör basen för det proaktiva arbetet med patientsäkerhet i Region Jönköpings län och åskådliggörs med det så kallade pusslet (figur X, sidan XX). Patienters och brukares erfarenheter och kunskaper tas tillvara för att utveckla nya arbetssätt. Arbetet för patientsäkerhet utvecklas och förbättras fortlöpande i takt med hälso- och sjukvårdens utveckling.

Viktiga framgångsfaktorer är att hälso- och sjukvården är personcentrerad, kunskapsbaserad, resultat-orienterad samt organiserad för att skapa förutsättningar för en säker vård.

Strategiska angreppssätt för arbetet med patientsäkerhet är:

- Utveckla och använd bästa rutiner och riktlinjer enligt evidens och beprövad erfarenhet.
- Arbeta med ständiga förbättringar av processer och system för att stödja säkra arbetssätt.
- Utveckla och använd arbetssätt för riskhantering.
- Utveckla och använd arbetssätt för kontroll, anpassning och reaktion i den dynamiska vården.
- Begränsning av vårdskadans effekt om den ändå inträffar (för patient, närstående och vårdpersonal).

Arbetet med att få de strategiska angreppssätten förankrade i patientsäkerhetsarbetet ska fördjupas. Detta kommer göras i förhållande också till det patientsäkerhetsarbete som sker i ett nationellt perspektiv, där den nationella kunskapsstyrningen av hälso- och sjukvård kommer organiseras på ett likartat sätt samt, med Socialstyrelsens arbete med en nationell handlingsplan för patientsäkerhet. Mätning och övervakning av säkerhet sker med inriktning på utvärdering av inträffade vårdskador, tillförlitliga arbetsprocesser och system, medvetenhet om nuläget, riskmedvetenhet och beredskap

samt lärande och utveckling.

Särskilt viktiga områden i arbetet med patientsäkerhet är ledningens engagemang, att minska vårdrelaterade infektioner, Strama-arbetet för adekvat antibiotikaanvändning, arbetssätt och vårdmiljöer som minskar risken för spridning av multiresistenta bakterier, läkemedelsarbetet, vårdpreventionsarbetet för att minska risk för fallskada, trycksår, undernäring och dålig munhälsa, samt åtgärder för att minska risker i vårdens övergångar.

I säkerhetsarbetet behövs team och tvärprofessionella mötesplatser samt ett engagemang där alla tar ansvar, agerar och samverkar för bästa möjliga patientsäkerhet. Preventiva förhållningssätt är nödvändiga – att säkra steget före, att ta sidledes ansvar och horisontell integrering är viktiga principer. Ett effektivt lärande är viktigt för säkerhetsarbetet. Kunskap och analys ska baseras även på det som fungerar bra och på hur man tar tillvara denna förståelse för att minska risken att fel uppstår.

Fortsatt satsning på patientsäkerhetsutbildning av vårdens professioner och av medarbetare och ledare på alla nivåer, samt utveckling och forskning i nationella och internationella nätverk möjliggör utveckling. Metodikum, Region Jönköpings läns centrum för klinisk träning och medicinsk simulering, har en central betydelse för kompetensutveckling och teamträning.

STRATEGISKT MÅL Kunskapsbaserad och ändamålsenlig vård

FRAMGÅNGSAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Indikatorer i Öppna jämförelser	Vården i siffror	Förbättring	63 % förbättring	63 % förbättring
Standardiserade vårdförlopp – andel patienter i SVF		70 %		
Standardiserade vårdförlopp – andel inom max ledtid		80 %		

Strategin för hälso- och sjukvården inklusive tandvården är att gå från mycket bra till bästa möjliga för att skapa mer värde för invånarna och minska kostnaderna.

Kunskapsstyrning - Vår framgång räknas i liv och jämlik hälsa

Utgångspunkten är att bästa möjliga kunskap ska finnas tillgänglig vid varje möte mellan vårdpersonal och patient. Det ska vara lätt att göra rätt och det ska finnas förutsättningar för lärande. Det är i mötet mellan vårdpersonal och patient som värdet skapas. Det är där det avgörs hur effektiv och ändamålsenligt kunskapsstyrningssystemet, på alla nivåer, är.

Genom *Nationellt system för kunskapsstyrning – hälso- och sjukvård* skapas förutsättningar för en kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård av hög kvalitet. Regionernas system omfattar samverkan kring kunskapsstöd, stöd för uppföljning och analys samt stöd för ledning och verksamhetsutveckling i hela hälso- och sjukvården.

Region Jönköpings län har åtagit sig att arbeta och samarbeta utifrån systemets vision *Vår framgång räknas i liv i jämlik hälsa – tillsammans gör vi varandra framgångsrika*. Det innebär bland annat att anpassa och säkerställa en lokal och sjukvårdsregional kunskapsorganisation och avsätta resurser på olika nivåer i systemet.

Sydöstra sjukvårdsregionen har representanter i nationella programområden och samverkansgrupper. Sjukvårdsregionen har dessutom värdskap med ansvar för processtödet i tre nationella programområden:

- Barn och ungdomars hälsa
- Kvinnosjukdomar och förlossning
- Rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin

De nationella programområdena leder och samordnar kunskapsstyrningen inom respektive område, följer upp och analyserar gap och utvecklingsbehov samt bidrar i arbetet med nivåstrukturer, utvecklingen av kvalitetsregister och ordnat införande av behandlingar och medicinsk teknik.

Region Jönköpings län är ledande i utvecklingen av metoder för praktisk användning av *nationella kvalitetsregister*. Sydöstra sjukvårdsregionens nationella registercentrum (RCSO) har särskild kompetens inom patientmedverkan, patientrapporterade mått och förbättringskunskap.

Region Jönköpings län använder och utvecklar *kliniska kunskapsstöd* för den nära vården och den specialiserade vården. Syftet är att säkra att bästa möjliga resultat nås med så liten variation som möjligt.

Nivåstrukturer ställer krav på att patienter som behandlas på sjukhus på längre avstånd från hemmet ska erbjudas kontakt och omhändertagande av den nära vården.

Cancervård

Antalet patienter som får cancerdiagnos ökar med 0,5 procent för män och 1,8 procent för kvinnor. Samtidigt förbättras överlevnaden, vilket innebär att antalet människor som lever med cancer ökar med 5 procent årligen. Ökningen beror på att en allt större andel av befolkningen är äldre (>65år) samt bättre behandlingsmetoder och läkemedel.

En nationell satsning har genomförts över hela landet för att korta väntetiderna till cancervården.

Regionalt cancercentrum sydöst har utformat sex löften till invånarna. Alla patienter med cancer ska:

- få behandling inom fyra veckor (om inte annat anges i standardiserade vårdförlopp)
- erbjudas diagnostik och behandling enligt best practice
- vara välinformerade och delaktiga genom hela vårdkedjan
- få lika god palliativ vård oavsett bostadsort
- erbjudas bästa möjliga hälsofrämjande insatser och välfungerande screeningprogram, samt
- Regionalt cancercentrum sydöst ska prioritera patientnära forskning inom cancerområdet.

Sedan 2015 har Region Jönköpings län arbetat intensivt med att införa standardiserade vårdförlopp (SVF). De flesta patienterna med cancer behandlas i SVF men det behövs ett stort arbete för att nå de idealtider som är framtagna som mål. Arbetet sker i nära samarbete mellan olika verksamhetsområden och den nära vården.

Nödvändiga screeningprogram införs i takt med nationella riktlinjer och beslut inom sydöstra sjukvårdsregionen. Särskilt arbete pågår med att få ett högt deltagande i mammografiscreeningen. Sedan 2014 finns en rekommendation från Socialstyrelsen att nationellt införa tjock- och ändtarmscancerscreening. Ett sådant screeningprogram medför initialt stora nya kostnader, men enligt hälsoekonomiska beräkningar ska denna kostnad tjänas in med att färre individer dör av tjock och ändtarmscancer. Screening av tjock- och ändtarmscancer påbörjas under 2020.

Rehabiliteringskedjan efter cancersjukdom ska stärkas. Cancerrehabilitering är en viktig del som måste säkerställas och utvecklas. Processgrupp cancerrehabilitering har upprättats med uppdrag att utveckla en trygg personcentrerad, behovsinriktad och resurseffektiv rehabilitering av hög kvalitet. Arbetet organiseras i rehabiliteringsförlopp som följer de standardiserade vårdförloppen för att redan under utredningstiden kunna ge stöd till patienten för olika rehabiliteringsformer och egenvård.

Palliativ vård – vård i livets slutskede

Alla har rätt att få ett värdigt slut och att leva hela livet. Behoven hos personer med obotlig sjukdom varierar över tid och kan uppstå oavsett ålder, diagnos och var personen får sin vård. Den palliativa vården bedrivs utifrån det nationella vårdprogrammet i samspel mellan kommunal vård och omsorg, vårdcentraler och specialiserad vård i Jönköpings län. En god palliativ vård utgår från de fyra hörnstenarna symtomlindring, multi-professionellt samarbete, kommunikation och relation samt stöd till närstående, som samtliga är väsentliga delar för livskvaliteten och för en god vård i livets slutskede. Den palliativa vården i livets slutskede omfattar fler diagnoser än cancer och ska integreras i vården av kroniska sjukdomar.

Allmän palliativ vård ska kunna erbjudas där personen befinner sig i hemmet, på sjukhus eller i kommunens särskilda boenden. Kompetensutveckling, teamarbete samt strukturer som stödjer ständiga förbättringar är grunden för en förbättrad palliativ vård utanför sjukhusen. Det är viktigt att patienter och anhöriga känner sig trygga med vården som ges i hemmet. Ett processarbete pågår för att synliggöra och genomföra de områden som behöver utvecklas i samverkan.

Specialiserad palliativ vård ska erbjudas när det behövs. En läns gemensam enhet som innefattar palliativa vårdenheter och mobila geriatriska team är bildad i länet. En kontinuerlig kompetensutveckling inom området palliativ medicin sker för berörd personal inom såväl slutenvård, specialiserad palliativ vård, primärvård och annan öppenvård där även kommunernas hemsjukvård innefattas.

Kvinnors hälsa och förlossning

Vårdkedjan och kunskapsstöd ska utvecklas för att skapa en trygg och säker vård för kvinnan i samband med graviditet, förlossning och eftervård, samt förbättring av neonatalvården. Arbetet med kvinnors hälsa och att förebygga våld i nära relation behöver intensifieras. Sjukvården ska ha en aktiv roll i att fånga upp och hantera frågor om våld.

Alternativ till våld (ATV)

Verksamheten Alternativ till våld (ATV) erbjuder psykologisk behandling till de som utövar våld i nära relationer. ATV erbjuder även psykologisk behandling till personer som utvecklat en psykisk ohälsa till följd av utsatthet av våld i nära relationer. Verksamheten har genomförts som ett tvåårigt projekt och har under 2019 utvärderats. Utvärderingen är positiv och med hjälp av statliga medel utvidgas projektet till att omfatta hela länet.

Habilitering

Habiliteringen ska ge stöd och behandling till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar. Genom bra habilitering underlättas tillvaron för personer med funktionsnedsättningar och därigenom skapas förutsättningar för större delaktighet i samhällslivet.

Tidiga adekvata insatser i livet har bästa effekt och sparar lidande för den enskilde och dess omgivning. Behovet av habiliteringsinsatser till barn har ökat markant under senare år. Inte minst inom neuro-psykiatriområdet, men också för barn med grava fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. En ny grupp inom habiliteringssektorn är de barn som överlever tack vare en bättre hälso- och sjukvård, men med omfattande funktionsnedsättningar. Insatser för att underlätta övergången från barn- till vuxenhabiliteringen ska intensifieras.

Såväl den medicinska som den medicintekniska utvecklingen innebär att behoven av habiliteringsinsatser både har ökat och förändrats för grupper som exempelvis svårt sjuka barn med komplicerade missbildningar som överlever i större omfattning, liksom barn som föds mycket för tidigt. Andra exempel är döva barn med cochlea-implantat och barn med autism. Även nyanlända till Sverige med behov av specialisthabilitering ökar.

Under planperioden höjs standarden på habiliteringens lokaler i Värnamo så att habilitering kan bedrivas jämlikt i hela länet.

Funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning innebär en nedsättning av fysisk, psykisk, sensorisk eller intellektuell funktionsförmåga. Funktionshinder definieras som den begränsning funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Begreppet tillgänglighet används för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning. Detta innefattar även tillgången till information och ett bra bemötande. För att skapa jämlika förutsättningar och en jämlik vård/hälsa arbetar vi för de nationella målen:

- principen om universell utformning
- befintliga brister i tillgängligheten
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet
- förebygga och motverka diskriminering

Insatser ska göras som stödjer att patienter med funktionsnedsättningar får vård på lika villkor. Region Jönköpings län har ansvar för rådgivning och annat stöd, enligt § 9 i LSS.

Hjälpmedelsverksamhet

Området omfattar övergripande funktionshinder- och hjälpmedelsfrågor, verksamhet vid hjälpmedelscentral, audionmottagning och syncentral samt ortopedtekniska hjälpmedel. Hjälpmedelscentralen ansvarar för hjälpmedels-försörjning till både Region Jönköpings läns verksamheter och till länets kommuner. Det är viktigt att den sammanhållna hjälpmedelsverksamheten fungerar på bästa möjliga sätt, för att kunna möta länsinvånarnas behov av hjälpmedel. Regelverket Hjälpmedel i Jönköpings län är gemensamt och målet är att länsinvånarna ska få samma möjlighet till hjälpmedel oavsett bostadsort och vem som är huvudman i det enskilda fallet.

Psykiatri

Psykiatrien måste prioriteras mer än idag det gäller så väl öppenvårdsalternativ som slutenvårdsalternativ. Vi är kritiska till nedskärningar som innebär bland annat att avdelning G på Länssjukhuset Ryhov fick stängas ned samt att dagpsykiatriskt verksamhets läggs ned runt om i regionen.

Att privatisera delar av psykiatrien är fullkomligt uteslutande och det vore ett dråpslag mot denna känsliga verksamhet. Vi vill att man satsar på fler vårdformer och ökat stöd i eget boende, sysselsättning och ökade möjligheter till psykoterapi. Människor mår allt sämre i dagens Sverige och är en av de vanligaste orsakerna till sjukskrivningar. Den självskattade psykiska ohälsan ökar. Denna ökning bygger på ökade sociala problem. Nedmonteringen av sjukförsäkringen och omänskliga krav på återgång i arbete innebär ytterligare psykisk stress och ekonomiska problem som har drabbat psykiskt sjuka hårt. Vi vill tillföra resurser för att möta psykisk ohälsa.

Det finns en brist på mellanvårdsalternativ inom psykiatrien. Det kan leda till att patienter som skrivs ut enligt de senaste bestämmelserna riskerar att fastna på kortidsplatser på äldreboenden eftersom kommunerna inte har tillräckliga stödboenderesurser.

Andelen unga med sömnproblem, oro eller ångest stiger. Mot den bakgrunden är det angeläget att satsa så att det blir lättare för unga att söka och få hjälp i tid. Dessutom behöver vi stimulera nya initiativ inom första linjens psykiatri. Utöver arbetet med första linjens psykiatri behövs även andra metoder. En sådan metod är patientstyrd inskrivning för vissa målgrupper av patienter är mycket bra. Möjligen bör detta utvecklas ytterligare. Det kan handla om möjliggöra patientstyrd inläggning för fler patientgrupper inom slutenvården.

Många människor i Region Jönköpings län har idag en antidepressiv medicinering. En del har nyligen påbörjat sin medicinering andra har haft sin i decennier. Det är viktigt att primärvården ges möjlighet till att begära adekvat stöd från exempelvis psykiatrien vid rådgivning åt patienter. Det finns en brist på vårdcentralerna beträffande rådgivning vid bland annat nedtrappning. När patienter som brukat sin medicin under många år vill undersöka hur de mår utan medicinering, då denna också är förknippad med biverkningar, är det viktigt att sjukvården tar sitt ansvar och ger adekvat nedtrappningsrådgivning. Därför har Vänsterpartiet föreslagit och fått gehör för att ska genomföras en utredning med fokus på att ta reda på hur vi på bästa möjliga sätt kan hjälpa patienter med rådgivning i dessa frågor. På så sätt kan vi garantera att inte felaktig rådgivning äger rum som kan vara direkt farliga för patienten.

Ett återhämtningsinriktat arbetssätt ska genomsyra regionens psykiatriska verksamheter och all personal ska rustas för detta genom nödvändiga utbildningssatsningar. En organisatorisk struktur och rutiner ska finnas för att tillvarata patienters och anhörigas erfarenheter och specifika kunskap. Personer med långvarig psykossjukdom och komplex problematik ska ha tillgång till stöd av integrerade, tvärprofessionella team enligt gällande nationella riktlinjer om bästa möjliga vård. Det åligger verksamhetsansvariga att säkerställa att gällande nationella riktlinjer följs när det gäller personer som nyinsjuknat i psykossjukdom. Regionen bör bättre än idag följa upp att så sker.

Allmänpsykiatrien liksom barn- och ungdomspsykiatrien behöver förstärkas och få möjlighet att också utveckla sitt arbetssätt. Det är grundläggande att det är låga trösklar in till första linjens psykiatri och att den finns tillgänglig för snabb och säker vård. Första linjen ska vara experter på att remittera till rätt stöd och vård. Vi ser det som centralt att utveckla nya mellanvårdsformer mellan slutenvården och öppenvården.

vård. Det är också av stor vikt att den så nödvändiga slutenvården får utvecklas. En slutenvård som konsekvent arbetar återhämtningsinriktat och verkar mer gränsöverskridande sinsemellan mellanvård, öppenvård och lokalsamhälle är framtiden. En långsiktig plan med delmål för att minimera antalet självmord skall tas fram med siktet inställt på en nollvision.

Det behövs ett större utbud av olika vårdformer och behandlingsalternativ. Den öppna psykiatriska vården behöver resursförstärkas och bemannas på ett mer ändamålsenligt sätt. Rehabiliteringspersonal skall finnas på alla mottagningar och ett ökat fokus på patienternas somatiska hälsa skall garanteras. Bland annat är antalet fysioterapeuter inom den psykiatriska vården oerhört lågt, detta måste åtgärdas. Den fysioterapeutiska behandlingen är mycket värdefull för behandling av psykisk ohälsa.

Äldre personers psykiska ohälsa uppmärksammas inte alltid tillräckligt av vården. Äldrepsykiatriska team med speciell kompetens och tillgång till särskilda vårdplatser skall införas. Vi vill att en konsekvensanalys kring den psykiatriska slutenvården skall genomföras om det blir tal om att förändra antalet platser. Mobilalösningar måste alltid analyseras noggrant. I nuläget ser vi ingen anledning till neddragningar.

Det psykosociala stödet måste utvecklas bland annat genom att förstärka kuratorsorganisationen på akutmottagningarna samt ett genomförande av utbildningar för all personal när det gäller krisintervention. De människor som drabbats av posttraumatiskt stressyndrom behöver ett professionellt omhändertagande och behandling. Någon form av traumacenter eller nätverk ska utformas i länet för att tillgodose dessa patienters behov.

En flerårig satsning pågår för utveckling inom området psykisk hälsa. Arbetet omfattar såväl främjande av psykisk hälsa, förebyggande och tidiga insatser som behandling, stöd och rehabilitering för personer med allvarliga psykiska sjukdomar och psykisk funktionsnedsättning. Den som söker psykiatrisk öppenvård ska ha rätt till utredning och behandling från personal med specialistkompetens inom sitt område. Teambaserat arbete som är specialiserat på olika typer av diagnosgrupper ger goda förutsättningar att möta behoven hos patienten. För att klara det krävs en sammanhållen vård och en förstärkt öppenvård med bättre samverkan mellan huvudmännen samt en ökad dialog med patient- och brukarföreningar. Vården behöver även bli bättre på att möta och behandla personer med trauma som kan utveckla posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

Det är viktigt att satsa mer på att få ut människor med psykisk funktionsnedsättning i arbete. Det kan handla om att uppgradera arbetet med IPS-team som är knutna till öppenpsykiatrin. Det är centralt med ett evidensbaserat arbetssätt och metoder för att möjliggöra att denna målgrupp att fungera i arbetslivet.

Arbete pågår för att uppnå jämlik psykiatrisk vård i länet och där vården är bland den bästa i landet, inom följande utvecklingsområden:

- en personcentrerad vård där den individuella vårdplanen utformas så att erfarenhet och kunskap om individens behov tas tillvara på bästa sätt för att erbjuda en vård på rätt nivå
- fortsatt utveckling av samarbetet med primärvård och kommun
- fortsatt utveckling av patient- och närståendeflytande
- fortsätta förbättra den somatiska hälsan för personer med psykisk sjukdom
- fortsatt samverkan inom riskbruk, missbruk och beroende med fokus på att utveckla verksamheter över huvudmannagränser
- fortsatt anpassning av vården för att kunna bedrivas mer i hemmiljö
- Uppgradera arbetet med IPS-team och att möjliggöra för människor med psykisk funktionsnedsättning att delta i arbetslivet.

Traumacenter

Ett psykiskt trauma är ofta ett resultat av en chockartad och smärtsam upplevelse. En sådan typ av trauma kan medföra förhöjd stress och överväldigande känslor som kan vara besvärliga att hantera. Svåra händelser kan framkalla både fysiska och psykiska reaktioner. Att en människa upplever tecken på trauma är ofta en signal på att individen börjar återhämta sig från det som har hänt och då måste vården vara redo med stödinsatser. Den största traumaproblematiken behöver inte ske i direkt anknytning till själva händelsen utan kan göra sig påmind flera år efter själva händelseförloppet.

Vem som helst kan drabbas av trauma även om det finns olika grupper som har varit extraorinärt drabbade, inte minst det senaste decenniet. Det är vanligt att någon gång i livet råka ut för något som är så pass svårt att det går att kalla det för en potentiell traumatisk händelse. Gemensamt för de flesta trauman är att det är svårt att värja sig från dem. Sverige har råkat ut för flertalet nationella trauman där många har drabbats samtidigt. Några sådana exempel är Estoniakatastrofen, orkanen Gudrun och tsunamikatastrofen i Sydostasien. Men psykiska trauman kan också uppkomma efter exempelvis allvarliga bilolyckor, bränder och hos anhöriga till dem som genomfört suicid.

Under det senaste decenniet har många människor från andra länder sökt skydd i Sverige. Många har flytt undan krig, tortyr och förtryck. Händelser som vi vet kan medföra svåra trauman, inte minst psykiska. Sveriges traumavård har förvisso blivit generellt sett bättre de senaste åren eftersom satsningar på forskning och utbildning har genomförts.

I dagligt tal refereras trauma ofta till människor som varit med om en dramatisk händelse som förändrat livet. Det upplevs finnas ett före och ett efter. Men alla svåra händelser behöver nödvändigtvis inte resultera i psykiska trauman eller posttraumatiskt stressyndrom – PTSD. Ungefär 75 % av de människor som råkar ut för en potentiell traumatisk händelse återhämtar sig dock på egen hand även om det ofta kan ta tid enligt (Psykologiguiden, 2019). Men även i dess fall skulle ett Traumacenter kunna bidra till att snabba upp läkandeprocessen och minska lidandet. De människor som drabbats av posttraumatiskt stressyndrom – PTSD – behöver ett professionellt omhändertagande och behandling.

Sammantaget finns det ett stort behov av att anlägga någon form av Traumacenter i Region Jönköpings län där kompetens och kunskap kan samlas för att bättre ge stöd åt de människor som bär med sig svåra psykiska men från traumatiska händelser.

Ett traumacenter behöver kunna garantera ett komplett omhändertagande dygnets alla timmar. God samverkan men den prehospitla verksamheten är nödvändig och en etablerad telemedicinsk teknik måste finnas tillgänglig för bedömning av svårt skadade som kommer till Traumacentrets samarbetspartners runt om i regionen, staten och i kommunerna. Ett Traumacenter måste arbeta multidisciplinärt med tillgång till nyckelpersoner inom flera olika specialiteter.

På ett Traumacenter ska varje enskild patient erhålla en utarbetad detaljerad planering av behandling i multidisciplinär samverkan. Patienter ska triageras och omhändertas med rätt vård och av rätt kompetens. Avancerad diagnostik ska finnas tillgänglig. Ett Traumacenters övergripande syfte är att rädda liv och samtidigt arbeta för att patienterna uppnår en god hälsorelaterad livskvalitet.

Vi är säkra på att det finns en skriande behov av ett traumacenter i vår regionen och ett arbete med att anlägga en sådan verksamhet påbörjas snarast.

Terapiformer inom psykiatri med djur- och naturbaserad rehabilitering

Region Jönköpings län skall vara ett föredöme inom psykiatrisk vård och rehabilitering. En vård som gör anspråk på att vara ett föredöme måste ständigt utvecklas och erbjuda en mångfald av rehabiliteringsformer. Djur- och naturbaserad rehabilitering har visat positiva resultat när det gäller att hantera oro, ångest och stress. Det ger också i många fall starkt förmåga till socialt samspel. Det finns många möjligheter att ta tillvara på inom djur- och naturbaserad rehabilitering.

Region Jönköpings län driver i naturbruksutbildningar där hantering av djur är en central del. Här finns möjlighet för ett fruktbart och framtidsinriktat arbete som kan gynna både elever, patienter och medarbetare.

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, bedriver forskning och flera projekt med fokus på att bidra till stärkt hälsa och sjukvård för människor tillsammans med djur. Djurs medverkan i terapi kräver dock stor kunskap både för människans och också djurens bästa, vare sig det handlar om hund, häst eller annat djur. På SLU i Skara finns forskningskompetens som kan ge tillräckligt stöd för att arbeta vidare inom området interaktion människa-djur. Tillsammans med våra egna naturbruksskolor kan de vara en lämplig partner för att arbeta vidare med ämnet.

Andrea Beetz, psykolog vid universitetet i Rostock menar att närvaro av hund kan dämpa stressaktiviteten hos ungdomar och samspel med hästar kan öka den sociala förmågan. Henri Julius, professor vid universitetet i Rostock menar att ungdomar med anpassningsproblem kan dra särskilt god nytta av hundar. Vidare menar Henri Julius att individer med anknytningsproblem som har svårt att lita på människor kan genom närvaro av hundar få tilliten åter och därmed möjliggörs positiv interaktion med vuxna.

Eva Sahlin, forskare vid SLU, anser att naturunderstödd rehabilitering har lett till förbättringar vid symptom på utbrändhet, depression och ångest. Rehabilitering med djur kan leda till minskade sjukskrivningar och mindre vårdkonsumtion. Behandlingen har också stor effekt på sikt och i vissa fall är 90 % tillbaka i aktivitet ett år efter avslutad behandling.

Oxytocinsystemet har en förmåga att öka social interaktion, det skapar bindning mellan individer, dämpar stress och stimulerar läkande processer hos såväl människor som djur när de interagerar enligt Professor Kerstin Uvnäs-Moberg, SLU.

Antrozoologi är ett tvärvetenskapligt ämnesområde som behandlar interaktioner och relationer mellan människor och andra djur. Antrozoologisk forskning kan inkludera flera olika vetenskapsgrenar såsom etologi, psykologi, antropologi och veterinärmedicin.

Flera projekt på inom djur- och naturbaserad rehabilitering pågår redan i Sverige och Lantbruksuniversitetet är en stor aktör tillsammans med Vinnova, Tillväxtverket och flera andra. Redan 2011 lämnade Vänsterpartiet in en motion om ridterapi. Sedan dess har även andra partier motionerat om djurens potential i vården. Vänsterpartiet menar att det är nödvändigt att ta ytterligare några kliv inom djur- och naturbaserad rehabilitering. Det krävs samarbete med andra aktörer för att möjliggöra att den här sortens rehabilitering ska kunna utvecklas vidare och så att Region Jönköpings län kan bli ett föredöme även inom denna vård- och terapiform.

Möjligheten att erbjuda patienter i Region Jönköpings län djur- och naturbaserad rehabilitering utreds och stärks. Region Jönköpings län söker samarbetspartners på området med målet att bli ett föredöme inom djur- och naturbaserad rehabilitering samtidigt behöver naturbruksskolorna involveras i arbetet

Nollvision

En av vår tids största folksjukdomar är psykisk ohälsa. De senaste decennierna har psykisk ohälsa och symptom förknippade med den ökat kraftigt i hela Sverige. Under 2017 dog 1189 personer av suicid i Sverige enligt Folkhälsomyndigheten. Betydligt fler försökte ta sitt liv eller funderade på det. Den samhällsutveckling som tenderar att öka den psykiska ohälsan och öka risken för suicid måste motarbetas både på kort och på lång sikt. Det är flera parallella åtgärder som behöver genomföras både lokalt, regionalt och nationellt. På regional och kommunal basis är arbetet med suicidprevention inom sjukvård och socialtjänst fundamentalt. En uttalad nollvision som ständigt följs, utvärderas och revideras likt nollvisionsmålet inom trafiken vore ett viktigt steg i att prioritera upp det suicidpreventiva arbetet.

Idag har regionen suicidpreventiva team på varje sjukhus. Det är bra med det räcker inte. Tillsammans med kommunerna måste vi arbeta mer och tillsammans över region- och kommungränser för att motverka psykisk ohälsa. Det finns mycket som går att utveckla, exempelvis arbetet med att identifiera systembrister samt att se över våra egna rutiner. Vi behöver implementera ett suicidperspektiv i beslutsfattandet. Ungefär 30-60 personer tar varje år sitt liv i Region Jönköpings län. Varje person som tar sitt liv innebär ett misslyckande för samhället. Det betyder att vi gör något fel.

Utbilda i Första hjälpen till psykisk hälsa

Första hjälpen till psykisk hälsa eller MHFA (Mental Health First Aid) syftar till att rädda liv genom att öka kunskapen om psykisk ohälsa, psykiska sjukdomar och att motverka de negativa attityder, rädslor och tabun som psykisk ohälsa och suicid vanligen väcker hos allmänheten. Den somatiska Första hjälpen ges till en person som är akut sjuk eller skadad innan medicinsk hjälp kan erhållas. MHFA och somatiska Första hjälpen skiljer sig åt i tillvägagångssättet men i flera aspekter är det övergripande syftet gemensamt. Första hjälpen för psykisk hälsa har avsikten att rädda liv på en person som annars kan skada sig själv, se till att personen får hjälp innan den psykiska hälsan förvärras, underlätta

tillfrisknande samt att stödja personen som har psykiska problem. Både en somatiska Första hjälpen och MHFA har alltså den gemensamma avsikten att rädda liv och minska eventuella skadeverkningar.

Det finns många anledningar till varför det är lämpligt utbilda medarbetare i Första hjälpen till psykisk hälsa. Psykisk sjukdom och psykisk ohälsa är vanligt förekommande. Det kan bland annat handla om depression, alkohol- och missbruksproblematik, ångestsjukdom och ätstörningar. Det är sannolikt att en människa någon gång drabbas av psykisk ohälsa eller att någon närstående gör det. Ungefär 23 procent av männen drabbas av depression innan 70-års ålder, för kvinnor är den siffran 30 procent. Därför är det viktigt att kunskapen sprids till så många som möjligt och på så sätt och nå närstående och familjer.

Människor vet i allmänhet ganska mycket om vanliga kroppsliga sjukdomar men kunskapsnivån kring psykiska sjukdomar är betydligt lägre. Okunskapen bidrar till en dömande och nedvärderande attityd emot psykiskt sjuka. Det bidrar till att den drabbade och dess anhöriga inte alltid söker hjälp i tid. En breddad kunskap i samhället om psykiska sjukdomar skulle troligtvis öka människors förståelse och öka möjligheten att upptäcka tecken på psykisk ohälsa och därmed i ett tidigare skede kunna både stötta och erbjuda hjälp. Många människor med psykiska besvär söker inte stöd och hjälp eller avvaktar med att söka, vilket på sikt kan leda till att tillfrisknandet försvåras. Benägenheten att söka professionell hjälp skulle sannolikt öka om personen med problematik uppmuntras av sina närstående att söka adekvat vård.

De som drabbats av psykisk ohälsa är ibland inte medvetna om sina problem. Eftersom de inte känner till sina problem kan det också finnas en omedvetenhet om att hjälp behöver sökas. Det kan också vara så att det finns en okunskap kring vilken hjälp och behandling som faktiskt finns tillhanda. Ibland gör också problemen att den drabbade inte orkar eller ens är kapabel att söka hjälp själv. Då betyder det mycket om de närstående inser den drabbades behov.

När behoven av hjälp och stöd inte är uppenbart akuta är det vanligt att det tar tid innan hjälp erbjuds. Men med kunskaper i MHFA går det att stödja personen innan professionell hjälp finns att erhålla. Dessutom har det åskådliggjorts att Första hjälpen till psykisk hälsa fungerar i praktiken. Det standardprogram som finns för MHFA har utvärderats flera gånger och i flera olika studier. Programmet är standardiserat och majoriteten av studierna har minst en utfallsvariabel gemensam vilket innebär att studiernas resultat kan jämföras. Resultaten är entydiga även om olika metoder har använts. Även om studierna har baserats på kursdeltagare där deltagarna har olika etnisk och ekonomisk bakgrund är resultaten samstämmiga.

De grundläggande fem stegen i Första hjälpen till psykisk hälsa är:

1. Bedöm situationen och ta kontakt
2. Lyssna öppet och fördomsfritt
3. Erbjud stöd och information
4. Uppmuntra personen att söka professionell hjälp
5. Stöd personen att skaffa andra hjälpresurser

I Sveriges finns det några få pionjärkommuner som låter utbilda sina anställda i Första hjälpen till psykisk hälsa. Göteborg och Vetlanda är två sådana pionjärer. Men ytterligare några kommuner har kommit en bit på vägen, exempelvis Nässjö. På höglandet har Räddningstjänstförbundet varit en viktig aktör och ett föredöme som utbildare. I Vetlanda har genomförandetaktens varit att de skall klara av ungefär 2500 medarbetare på fem år. Kostnaden är förhållandevis liten i förhållande till de problem med psykisk ohälsa som finns. Ungefär 49 % av alla sjukskrivningar beror på psykisk ohälsa. Antalet personer som avled genom suicid var 15 gånger fler än de som dog av bränder i Sverige 2017 enligt Räddningstjänsten. Ändå är vi duktiga på att prioritera brandskyddsutbildningar i regionen men inte alls lika bra på att prioritera utbildning för psykisk hälsa. Varför då inte använda sig av de metoder som finns och som visat sig fungera i praktiken så som exempelvis MHFA. Region Jönköpings län skulle kunna använda sig av externa utbildare från Räddningstjänstförbunden men också utbilda egna instruktörer.

Region Jönköpings län har alla möjligheter att bli en pionjär på området bland regionerna i Sverige. Det är en möjlighet för Region Jönköpings län att tydliggöra att vi prioriterar arbetet för psykisk hälsa. Ett första steg vore att börja utbilda den egna personalen i MHFA precis på samma sätt som regionen idag utbildar anställda i den somatiska Första hjälpen. Låt Region Jönköpings län bli den första

regionen som deklarerar målet att alla medarbetare skall erbjudas att gå det standardiserade kursprogrammet för MHFA. Region Jönköpings län påbörjar arbetet med att utbilda medarbetare i MHFA och att en plan tas fram för att samtliga medarbetare skall erbjudas möjligheten att genomföra utbildningen.

Missbruk- och beroendevård

Idag är det ofta ingen trygghet att bli inlagd för missburks- och beroendeproblematik i andra länsdelar än Jönköping eftersom det är långa restider där man inte garanteras någon plats samt att man kan bli utskriven när abstinensen fortfarande pågår. Platser måste kunna garanteras. De som vill avgiftas skall garanteras plats och behandling måste finnas en förutsägbarhet i systemet för de som arbetar inom denna vårdsektor. Avlastningsplatserna på Avdelning G vid länssjukhuset Ryhov har har försvunnit och det har också påverkat denna patientgrupp. Både socialtjänst och de enskilda personerna måste kunna lita på att hjälp finnas att få när det behövs. De socialmedicinska mottagningarna med är ett svart hål idag. Vårdcentraler behöver gå ihop och välja en eller ett par centraler som tar ansvaret för dessa patienter. Beroendesjukdom, skall behandlas som sjukdom och tas på allvar.

Människor som blivit fångade i ett långvarigt missbruk tillhör en mycket utsatt samhällsgrupp. Ett långvarigt missbruk kan i värsta fall leda till kriminalitet och att människor förlorar livet. Vanligen leder till stort lidande och plågsamma familjeförhållanden. Kontinuitet i arbetet med beroende- och missburksvården är centralt för att lyckas. Här är samverkan mellan primärkommuner och regionen grundläggande. Människor med en beroendeproblematik som behöver vård på sjukhus har samma rätt som andra till adekvat vård och deras säkerhet får inte riskeras på grund av exempelvis plats- och kunskapsbrist. Det är helt oacceptabelt att inläggningstiden för abstinensbehandling har krympt till den grad att patienter snabbt återfaller i missbruk eftersom de skrivs ut när de fortfarande har absintens. Detta missförhållande har uppmärksammats av både enskilda och brukarorganisationer. En särskild genomlysning ska därför göras av hur akutsjukvård med abstinensbehandling fungerar för personer med missbruksproblematik.

Personer med missbruksproblematik och som samtidigt har lider av svår psykisk ohälsa skall få stöd och hjälp av integrerade team med Case Managers. I och med vårdvalets införande utvecklades flera av länets socialmedicinska mottagningar. Vissa finns kvar men erbjuder främst samtalsbehandling, eftersom primärvården övertagit det medicinska ansvaret. Vi ser det som mycket viktigt att analysera denna utveckling och dess konsekvenser för olika målgrupper. Även anhöriga till människor med missbruk behöver stöd och hjälp för att orka i en svår situation. Regionen behöver se över vilken hjälp som ges till anhöriga så att de får adekvat stöd efter behov.

En stor grupp människor har hamnat i ett beroende som initierats av sjukvården. Det handlar om den överförskrivning som under många år varit vardag i Region Jönköpings län. Det handlar om beroendeframkallande mediciner som bland annat bensodiazepiner och Lyrica, läkemedel som ges i syfte att motverka sömnlöshet, oro och ångest men som kan leda till ett plågsamt beroende både för patienten och för de anhöriga. Här måste Region Jönköpings län ta ett större ansvar dels när det gäller förskrivningen men även när ett läkemedel efter lång tid skall fasas ut. Numera går flera av preparaten att få tag i över internet och denna utveckling måste följas noga. Läkemedelsberoendet har kartlagts och personal måste nu utbildas i kunskap kring bland annat nedtrappningsrådgivning.

I Sverige är minst en kvarts miljon människor läkemedelsberoende. Det är skrämmande och den utvecklingen måste genast brytas. Det skrivs årligen ut mängder av Lyrica och Bensodiazepiner i Sverige och i Region Jönköpings län. En miljon människor lider av depression och många av dem använder antidepressiva läkemedel. Enligt Socialstyrelsen (2014) brukar 802,198 personer sömnmedel, 560,534 är de personer som tar lugnande medel, opiumider används av 760,923 personer och 876,905 människor i Sverige åter dagligen antidepressiva tabletter. I samtliga kategorier är det en tydlig kvinnodominans.

Många människor behöver naturligtvis sina läkemedel, men det långvariga och ofta mångåriga bruket kan vara väldigt skadligt för den enskilda individen och deras anhöriga. Läkemedelsberoende är en fråga att ta på absolut största allvar. Dessutom är det en viktig jämställdhetsfråga eftersom fler kvinnor än män tar många av dessa mediciner. Men om framgång skall nås i att bekämpa det skadliga läkemedelsberoendet krävs mycket kunskap, det är med hjälp av tillförlitlig data som vi vet vilka

insatser och åtgärder som krävs för att vända trenden. Det finns flera frågeställningar där insamlande av data vore önskvärd. Skiljer sig vårdcentralerna i Region Jönköping när det kommer till hur mycket beroendeframkallande läkemedel som skrivs ut. Information på det området skulle ge oss en fingervisning om det lokala arbetet och kunskapen på de enskilda vårdcentralerna påverkar hur mycket beroendeframkallande läkemedel som skrivs ut.

En annan viktig aspekt är att läkemedelsberoendet kostar regionen enorma ekonomiska summor. Det vore önskvärt att en kartläggning tydliggör den sannolika kostnaden för läkemedelsberoendet eftersom det ger en fingervisning kring hur mycket arbete som återstår, samt att incitamenten ökar för att genomföra kompetensutveckling i frågan tillsammans med andra förebyggande insatser. En tredje intressant aspekt som en kartläggning skulle kunna resultera i är att regionen får en överblickbar bild över hur läkarkollegiets kunskap i regionen ser ut när det gäller nedtrappning av beroendeframkallande läkemedel. Det är viktigt eftersom våra patienter måste få vägledning och råd gällande nedtrappning baserade på gedigen kunskap kring de berörda läkemedlen. Kartläggningen som har genomförts var väldigt gedigen och det är viktigt att resultaten nu används i förbättringsarbetet.

Ett växande samhällsproblem som förstör många människors liv är spelberoende. Här måste regionen vara aktiv i folkbildande insatser samt att tillsammans med kommunerna bygga upp en fungerande stöd- och vårdenhet för dessa patienter.

Rättspsykiatri

Köp av rättspsykiatriska vårdplatser regleras i Överenskommelse om Samverkan och vård i Sydöstra sjukvårdsregionen samt Vård vid US 2019. Sedan 2016 råder det brist på rättspsykiatriska vårdplatser i Sverige. Utöver de avtalade platserna i Vadstena, köps platser i andra regioner för rättspsykiatrisk vård och häktade som är i behov av vård. Rättspsykiatriska kliniken i Jönköping har en nära samverkan med övriga kliniker framförallt kring patienter i utskrivningsfas.

Prioriterade områden inom psykiatrin

- Förbättra den interna och externa kommunikationen
- Bygg ut beroende- och missbruksvården
- Utveckla den psykiatriska slutenvården och öppenvården
- Öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin
- Förbättra vårdcentralernas samverkan i socialmedicinska frågor
- Höja grundbemanningen
- Utveckla arbetet med patientstyrd inläggning inom slutenvården
- Uppgradera vården för personer med samsjuklighet
- Utbilda i första hjälpen till psykisk hälsa
- Förbättra första linjens psykiatri på vårdcentralerna
- Nollvision i det suicidpreventiva arbetet

Läkemedelsanvändning

Region Jönköpings län arbetar för att nå en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning.

Kostnaderna för läkemedel har ökat i Sverige och även i Jönköpings län. Nya läkemedel ger möjligheter till bättre behandlingsresultat, men leder samtidigt till ökade kostnader för läkemedelsbehandling, särskilt inom den specialiserade vården. Region Jönköpings län har en välfungerande rutin för införande av nya kostnadskrävande läkemedel. Läkemedelsdialoger genomförs med verksamheten. Region Jönköpings län deltar aktivt i arbetet med att utveckla samarbete i sydöstra sjukvårdsregionen och på nationell nivå.

Resultat i *Öppna jämförelser* visar att Region Jönköpings län har god följsamhet gentemot nationella riktlinjer där läkemedelsbehandling på rätt indikation ingår. Samtidigt är andel äldre (75 år och äldre) som har tio eller fler läkemedel (polyfarmaci) högre jämfört med de flesta övriga regioner i Sverige. Region Jönköpings län har en handlingsplan för äldre och läkemedel. Arbetet med läkemedelsgenomgångar behöver förbättras.

Ambulanssjukvård

En översyn har gjorts av ambulanssjukvården i länet med anledning av tidigare underskott, nytt arbetstidsavtal och behov av förändrad schemaläggning. Översynen har även utgått ifrån belägningsgrad och insatstider. Ambulansverksamheten har under 2019 tillförts medel för personalförstärkning för att anpassas till nytt arbetstidsavtal samt för två ytterligare dagambulanser.

På orter där inställetiden för ambulanser är lång, har Region Jönköpings län så kallade IVPA-larm (= I Väntan På Ambulans) i samverkan med kommunal räddningstjänst. Det innebär att räddningstjänsten på aktuell ort får larm via 112 och har då möjlighet att till exempel utföra defibrillering vid hjärtstopp i väntan på ambulans.

Region Jönköpings län är medlem i Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA). Kommunalförbundets uppdrag är att upphandla och äga flygplan samt administrera och sköta ambulansflygverksamheten. Verksamheten beräknas vara i drift 2021. Tills vidare upphandlar Region Jönköpings län ambulansflygstjänster tillsammans med Region Östergötland och Region Kalmar.

Bidrag inom folkhälsoområdet

Region Jönköpings län lämnar bidrag till organisationer som arbetar inom ramen för de nationella folkhälsomålen där fokus är på att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Bidragen är en viktig stimulans till civilsamhället för att möjliggöra mer stöd för invånarna att kunna hantera sin hälsa.

Bidraget kan ges som organisationsstöd och/eller verksamhetsstöd men också som stöd till olika projekt. Bidrag till nykterhetsfrämjande organisationer, idrottsrörelsen och organisationer inom funktionshinderområdet är exempel på mottagare av stöd. Bidraget ska stödja föreningar att genom olika mötesplatser sprida information, upplysa och delge kunskap om funktionsnedsättningar. Syftet är öka medvetenheten i samhället om situationen för personer med funktionsnedsättningar samt stödja föreningarna till att verka för en förbättrad hälsa i gruppen. Idéburet offentligt partnerskap

Samverkan mellan idéburna organisationer/föreningsliv/civilsamhället och det offentliga ska utvecklas i partnerskap. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn. IOP har bland annat använts för att motverka mäns våld mot kvinnor, minska utsatthet hos EU-migranter och i etableringsarbetet med nyanlända. Att utveckla nya modeller som bygger på att ta tillvara på människors engagemang kan skapa möjligheter som marknaden inte kan lösa.

Smittskydd och vårdhygien

Smittskyddet svarar för övervakningen av det epidemiologiska läget i länet för att begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar. Totalt följs årligen över 3 000 fall upp av olika anmälningspliktiga sjukdomar. En annan viktig del i det förebyggande arbetet är uppföljningen av vaccinationstäckningen i länet för barnvaccinationsprogrammet, kompletterande vaccination av migranter och vaccination av olika riskgrupper. Ett samlat vaccinationspaket införs till länets 70-åringar med vaccin mot influensa, lunginflammation, bältros och påfyllt skydd mot stelkramp, difteri och kikhosta under förutsättning att Folkhälsomyndigheten tillstyrker detta.

Vårdhygien arbetar med att förebygga vårdrelaterade infektioner på sjukhus, inom primärvården och inom kommunal vård och omsorg. Med hjälp av hygienombud på varje avdelning mäts följsamheten till basala hygienrutiner och stort fokus läggs på utbildning av medarbetare i olika verksamheter. Antibiotikaförbrukningen i öppen och sluten vård följs upp och återkopplas till enheterna. Bland annat görs årliga besök till varje vårdcentral där diagnoskopplad förskrivning redovisas på förskrivarnivå.

Sprututbytesprogrammet, som är ett samarbete mellan infektionskliniken, missbruksvården och socialtjänsten, startade våren 2016 och har nu ca 180 personer inskrivna i verksamheten (hösten 2018). Detta är ett viktigt sätt att nå intravenösa missbrukare för att motivera till drogfrihet och förebygga blodsmittor som hepatit B, hepatit C och hiv.

Kris- och katastrofmedicinsk beredskap

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om katastrofmedicinsk beredskap (SOSFS 2013:22) beskrivs vilka förmågor och obligatoriska funktioner som ska finnas i Region Jönköpings län. För att ha en god förmåga vid kris- och katastrofmedicinska händelser krävs planläggning, utbildning och övningar. Risker och sårbarheter analyseras fortlöpande och är grunden för planeringsarbetet. Detta arbete genomförs delvis med hjälp av särskilt bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) utifrån överenskommelser gällande krisberedskap och lagen om extraordinära händelser.

Inom området civilt försvar pågår arbetet utifrån överenskommelser med MSB samt SKL som gäller 2018-2020. De mest prioriterade områdena är kompetenshöjning gällande totalförsvar, säkerhetsskydd samt krigsorganisation och krigsplacering.

Utifrån det ökade uppdraget regeringen gett till regionerna, att påbörja uppbyggnaden av det civila försvaret, samt det ökande antalet larm till tjänsteman i beredskap (TiB), bedöms kostnaden för den kris- och katastrofmedicinska beredskapen öka.

Tandvård

Arbetet med att förbättra kvalitet och säkerhet i vården ska fortsätta, genom att det kliniska förbättringsarbetet prioriteras. Samarbete mellan allmäntandvård och specialisttandvård är viktigt för kunskapsöverföring och utveckling och ska vara en naturlig del i verksamheten.

Allmäntandvård barn och ungdomar

Drygt 40 procent av länets 19-åringar har varken fyllningar eller kariesskador som behöver lagas när de lämnar den organiserade barn- och ungdomstandvården. Avgiftsfri tandvård för barn och unga vuxna upp till 23 års ålder har införts från och med 2019. Detta sker genom en förändring i tandvårdslagen och regionernas ansvar för tandvården utökas därmed. Region Jönköpings län kompenseras för ökade kostnader genom att det generella statsbidraget höjs. Den förbyggande tandvården behöver utvecklas både riktat till yngre och äldre för en bra munhälsa på lika villkor.

Folktandvården har under många år tillsammans med andra aktörer genomfört ett framgångsrikt systematiskt och aktivt folkhälsoarbete, med målet att förbättra barn och ungdomars hälsa.

Tandvård för personer med särskilda behov

Region Jönköpings län har ansvar för att patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård. Det är personer i särskilda och egna boenden samt personer som omfattas av lagen om stöd och service till funktionshindrade.

Med giltigt intyg erbjuds dessa patientgrupper kostnadsfri munhälsobedömning (uppsökande verksamhet) och nödvändig tandvård (N-tandvård). Munhälsobedömning är avgiftsfri. Tandvård ges även till andra patientgrupper som ett led i en sjukdomsbehandling (S-tandvård). Den tandvård som här avses kan till exempel vara infektionssanering inför vissa kirurgiska ingrepp. Regionerna ansvarar också för elva grupper (diagnosbaserat) som har stora behov av tandvård på grund av långvariga sjukdomar och/eller funktionshinder (F-tandvård).

Munhälsan har möjlighet att förbättras betydligt hos de äldre vilket är viktigt för välbefinnandet och hälsan. Det krävs ett förbättrat samarbete mellan tandvården, sjukvården och länets kommuner.

För nödvändig tandvård och tandvård som är ett led i sjukdomsbehandling och tandvård till vissa grupper med långvariga sjukdomar eller funktionshinder betalas öppenvårdsavgift. Denna tandvård omfattas inte av tandvårdsförsäkringen, utan finansieras helt av Region Jönköpings län inom ramen för hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd.

Det är en stor utmaning och samtidigt mycket viktigt att alla de personer som har "Intyg om nödvändig tandvård" får sitt tandvårdsbehov bedömt och eventuell tandvård utförd. Arbetet följs kontinuerligt.

Specialisttandvård

Länsinvånarnas behov av specialisttandvård tillgodoses huvudsakligen genom Folktandvårdens odontologiska institution. Konsultation och kompetensstödande arbete gentemot allmäntandvården är ett viktigt arbete för att öka allmäntandvårdens möjligheter till ett bredare omhändertagande. Ett led

i detta arbete ska vara att specialisttandvård också utförs av specialister på allmäntandvårdskliniker. Antalet patienter som behandlas inom specialisttandvården ökar. Befolkningen blir äldre och drabbas av sjukdomar som kan påverkas av bristande munhälsa. Ett stort fokus ligger på att förbättra tillgängligheten till specialisttandvården. Detta kan innebära behov av att disponera om resurser inom specialisttandvården till förstärkning av orofacial medicin (sjukhustandvården) på Höglandssjukhuset och Värnamo sjukhus.

Perspektiv: Lärande och förnyelse

För att garantera en god hälsa behövs samverkan med patient, närstående och brukarorganisationer liksom samverkan och helhetssyn mellan vårdgivare.

Region Jönköpings län är en av två internationella knutpunkter för forskning och utveckling av detta arbete under benämningen co-production. Utvecklings- och kvalitetsarbetet med öppenhet, helhetssyn och samverkan, tydliga mål och tidplaner samt uppföljning är en nyckel till fortsatt utveckling.

Värdegrund, motivation, idéer, och genomförandekraft är viktiga aspekter för att hälso- och sjukvården ska utvecklas så att verksamheterna åstadkommer bästa möjliga resultat till lägsta kostnad varje gång. Det stimuleras genom:

- att fokusera på systemförståelse, processförbättringar och resultat som skapar mer värde för kunden
- stöd för såväl organisatoriskt, som personligt lärande varje dag
- en kultur med fokus på morgondagen

Arbetet med värdeutveckling genom att öka kvalitet och minska kostnader förutsätter nya arbetssätt. Lärande och förnyelse är en självklar del i chefers och medarbetares vardag, liksom att se möjligheter, pröva nya vägar och att vara lyhörd för idéer och förslag. En grundläggande kvalitet för chefs- och ledarskap är därför att utifrån invånare och patienters behov skapa förutsättningar för lärande, utveckling och delaktighet. Det pågår utvecklingsprojekt, utbildningar och lärandeseminarier inom olika områden för att stödja och stimulera förbättringsarbetet. Lärande erbjuds idag med allt fler digitala inslag. Förbättringsarbetet är långsiktigt och präglas av ett förebyggande syn- och arbetssätt, som omfattar ständiga förbättringar, faktabaserade beslut och samverkan. En utmaning för verksamheter är att sprida kunskap och erfarenheter på ett ännu bättre och snabbare sätt.

STRATEGISKT MÅL Professionell och förbättringskunskap

FRAMGÅNGSAKTOR Lärande i vardagen

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Antal forskarutbildade medarbetare	Sammanställning hos Futurum	Fler än 125	133	x
Antal publikationer	Sammanställning	Fler än 150	182	161

Forskning och utveckling av hälso- och sjukvård

Forskning och utveckling (FoU) för hälso- och sjukvård är en central del i en kunskapsorganisation och Region Jönköping län har därför sedan lång tid stimulerat och finansierat klinisk forskning och skapat stödresurser till kunskapsbaserad vård som till exempel biblioteksverksamhet. Detta har resulterat i att organisationen har många aktiva forskare och en mycket god vetenskaplig aktivitet vilket bidrar till sjukvårdens kvalitet och attraktionskraft. De FoU-aktiviteter som Region Jönköpings län stöder är till exempel medarbetares forskningsuppdrag, forskningstid, forskningsprojekt, deltagande i vetenskapliga konferenser och forskarutbildning.

Den decentraliserade läkarutbildningen och universitetssjukvård i Sydöstra sjukvårdsregionen innebär ett ökat behov att stärka stödet till kliniska forskare och klinisk forskning. Under de senaste åren har också en klinisk prövningsenhet och en sjukvårdsregional stödstruktur för klinisk forskning, Forum Sydost, etablerats och utvecklats positivt vilka bland annat bidrar till att fler kliniska prövningar av

läkemedel och medicinteknik genomförs i Sydöstra sjukvårdsregionen. Det är också viktigt att kvalitetsutvecklingen på läkarutbildningen följs noggrant.

I framtidens hälso- och sjukvård behövs ett ökat fokus på att utvärdera och implementera nya innovativa teknologier. Samverkan i detta arbete görs i Sydöstra sjukvårdsregionen och beskrivs i den Life Science strategi för sjukvårdsregionen som antogs under 2018.

Det årliga regionala forskningsanslaget för Forskningsrådet i sydöstra Sverige (FORSS) debiteras regionerna utifrån andelen invånare. Andelen för Region Jönköpings län är cirka fyra miljoner kronor. Från FORSS går projektmedel tillbaka till länet för forskning och utveckling. Region Jönköpings län stöder i likhet med övriga sjukvårdshuvudmännen i Sverige nationellt sökbara forskningsmedel till klinisk behandlingsforskning.

Jönköping Academy for Improvement of Health and Welfare som skapats tillsammans med Jönköping University och länets kommuner är en drivande aktör i utvecklingen av forskningsområdet förbättringsvetenskap (Improvement Science) och utbildning, vilket sätter Jönköpings län på både den nationella och internationella forskningskartan.

Tandvård

Odontologiska institutionen är ett ledande centrum – såväl nationellt som internationellt – för specialistutbildning och annan kvalificerad efterutbildning av tandvårdspersonal. Utbildning sker inom specialiteterna endodonti, bettfysiologi, odontologisk radiologi, oral kirurgi (käkkirurgi), oral protetik, ortodonti, parodontologi och pedodonti. Totalt omfattar det nationella uppdraget tolv platser. Hälsohögskolan planerar tillsammans med Region Jönköpings län en ansökan om att få etablera en tandläkarutbildning. En sådan utbildning kommer innebära att den odontologiska kliniska forskningen behöver förstärkas. En åtgärdsplan för bästa tandvård utan köer tas fram och presenteras för regionstyreslen för vidare beslut.

Perspektiv: Ekonomi

Tillgängliga resurser ska användas på bästa sätt för att nå målen. Det innebär att vården utformas och ges i samverkan mellan vårdens aktörer, baserat på hälsotillståndets svårighetsgrad och åtgärdernas kostnadseffektivitet. Den marknadsmässiga styrningen av vården och så kallad new public management fasas ut till förmån för anslagsfinansiering och icke-vinstdrivande offentlig verksamhet.

Det krävs lättillgänglig och rättvisande information om såväl prestationer som resultat, för att kostnader på ett bra sätt ska kunna ställas i relation till utförda prestationer och nådda resultat. Kostnad per patient (KPP) har införts som ett viktigt stöd för en kostnadseffektiv verksamhet. Andra viktiga utvecklingsområden som stödjer en kostnadseffektiv verksamhet är Kapacitets- och produktionsstyrning (KPS) och Rätt använd kompetens (RAK).

En förutsättning för fortsatt positiv utveckling av tandvården är tillgång på kompetent personal och att investeringar i ny och bättre teknik successivt kan ske. Befintliga resurser som personal, lokaler och utrustningar måste användas på ett så effektivt sätt som möjligt.

För att bedöma Region Jönköpings läns kostnadseffektivitet är det viktigt med jämförelser med övriga regioner. Inriktningsmål är att ligga i nedre kvartilen avseende strukturerad hälso- och sjukvårdskostnad per invånare.

STRATEGISKT MÅL God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

FRAMGÅNGSFAKTOR Kostnadseffektiv verksamhet

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Ekonomi i balans	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	negativ avvikelse	

Avgiftsnivåer

Hälso- och sjukvårdens avgifter redovisas i intranätet, på Region Jönköpings läns webbplats rjl.se samt i särskild bilaga till budgeten. Patientavgifterna är under 2020 oförändrade. På sikt behöver rimligheten i dagens höga avgifter utredas.

VERKSAMHETSMÅTT

Redovisade i tertial och årsbokslut

	2016	2017	2018
Primärvård*			
Totalt primärvård			
Antal besök, läkare	466 022	458 621	455 715
Antal besök, annan personalkategori	835 982	843 657	828 406
Specialiserad somatisk vård*			
<i>Totalt somatisk vård</i>			
Vårdtid i dagar	221 061	208 757	192 707
Antal läkarbesök	404 825	389 405	400 238
Antal besök annan personalkategori	292 159	291 704	295 008
Disponibla vårdplatser (egna) ***	662	612	598
Vårdtillfällen (egen regi)	54 049	51 335	48 918
*** Med målsättning att öppna tillfälligt stängda vårdplatser ska antalet disponibla vårdplatser öka i jämförelse med 2018 års genomsnitt.			
Specialiserad psykiatrisk vård*			
<i>Totalt psykiatrisk vård</i>			
Vårdtid i dagar	57 533	56 458	48 442
Antal läkarbesök	23 967	25 309	26 203
Antal besök annan personalkategori	103 772	108 258	105 761
Disponibla vårdplatser (egna)	141	137	129
Vårdtillfällen (egen regi)	4 276	4 177	4 040
*Avser länets invånares vårdkonsumtion			
Övrig hälso- och sjukvård			
Besök för utprovning av ortopedtekniska hjälpmedel.	14 687	16 377	16 999
Antal ambulanstransporter	45 600	46 701	49 400
Tandvård**			
<i>Barn- och ungdomstandvård</i>			
Antal behandlade barn	60 801	66 650	67 659
<i>Allmäntandvård vuxna</i>			
Antal behandlade patienter	88 535	83 495	78 486
<i>Specialisttandvård</i>			
Antal behandlade patienter	11 323	10 796	11 358
<i>Tandvård för patienter med rätt till tandvårdsstöd</i>			
Antal patienter, munhålsbedömning	4 409	4 469	4 227
Antal patienter, nödvändig tandvård	3 802	3 727	3 957

KULTUR OCH REGIONAL UTVECKLING

KULTUR

Kulturens egenvärde är absolut och en förutsättning för demokrati. Den ska därför ges stort utrymme i samhället. Kulturen präglas av sin tids föreställningar, motsättningar och villkor, men återspeglar inte bara samhället. Genom kulturyttringar utgör den dessutom en förändrande kraft som bidrar till att människor blir mer medvetna om sig själva. Kulturen är följaktligen både samhällsbyggare och normbrytare. Därför är det viktigt att den varken underkastas censur, ideologier eller kommersialism. Att satsa på kultur ska inte ses som en utgift utan en långsiktig investering. Vinsten blir högre än insatsen. Kulturen är nämligen ingen liten sektor i regionen, dock tämligen odefinierad.

Regionen ska värna och främja ett rikt kulturutbud med en mångfald av uttryck med fokus på geografisk och fysisk tillgänglighet. Konst och kultur är förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling och för samhällets och enskilda invånares möjlighet att skapa en identitet, känna tillhörighet och gemenskap. Konst och kultur skapar sammanhang och mening och kan få människor att se världen och sig själva genom andras ögon. Yttrandefrihet, konstnärlig frihet och varje människas rätt till kultur är kulturpolitikens grund. En mångfald av uttryck, verksamheter och aktörer är basen för ett rikt kulturliv som måste värnas, lyftas fram och utvecklas.

Kultur tillför en viktig dimension till andra samhällsområden och kan i samverkan med andra politikområden fungera som motor för regional utveckling och tillväxt. Insatser inom kulturområdet har betydelse för att stärka människors kreativitet, stärka den lokala identiteten, bidra till ett öppet och kreativt klimat i en region och inte minst demokratin. Möjligheten att ta del av, och aktivt delta i, ett rikt kulturutbud är viktigt för individens välfärd och välbefinnande. Kultur är hälsofrämjande och rehabiliterande, men bygger även broar mellan människor och verksamheter. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till att en bygd, region eller landsdel är attraktiv vid företagsetableringar. Det skapar nya arbetstillfällen och påverkar hur människor väljer bosättningsort. Väl marknadsförda kulturmiljöer och kulturminnen bidrar till ökad turism och fler jobb.

Alla människor har rätt att ta del av kulturlivet och ska kunna göra det utifrån sina egna önskemål och möjligheter i olika skeden av livet. Det här är något som framhålls i både de kulturpolitiska målen och i den av Sverige ratificerade FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Arbetet med att stärka tillgänglighet till konst och kultur gentemot enskilda målgrupper, och utifrån en fördjupad analys på stad och land-perspektivet, skapar möjligheter för medborgarnas tillgång till kultur utifrån de förutsättningar som kommunerna verkar i. Detta kan också uppnås genom samverkan med andra delar av Region Jönköpings läns verksamheter, kommunerna, den idéburna sektorn, professionella kulturaktörer, studieförbunden samt universitet och högskola. Det är också centralt att underlätta för barn och unga i hela länet att ta del av kulturlivet.

En ökad användning av digitaliseringens möjligheter bör vara en strategisk inriktning. Med det menas att skapa bättre förutsättningar för länets kulturaktörer att använda digital teknik för att producera och sprida kultur. För invånarna i länet ska tillgången till ett kvalitativt digitalt kulturutbud öka, liksom möjligheterna och förmågan att ta del av utbudet. Genom olika initiativ vill Region Jönköpings län ge invånarna tillgång till ett brett och varierat digitaliserat kulturutbud, med olika kulturformer och olika uttryck. Även här spelar civilsamhället en viktig roll.

Prioriterad inriktning

- Värna kulturens egenvärde
- Stödja det fria kulturlivet på landsbygden
- Arbeta med digitalisering inom kulturen
- Stärk den lokala identiteten
- Garantera medborgarnas möjligheter till tillgänglig kultur såväl ekonomiskt som distansmässigt.

Kultursamordning

För att synliggöra regionens kulturliv, krävs en kultursamordnare som samlat kan ge en bild av dess mångfald och rikedom. Detta material bör kontinuerligt uppdateras och göras tillgängligt för regionens invånare. Underlaget kan även tjäna som överblick i en rättvis fördelning av stödjande insatser. Därtill finns fördelar genom samordning med andra regioner i Regionsamverkan Sydsverige. En kulturinventering behövs för att ta tillvara på alla fantastiska amatörer och kulturarbetare runt om i regionen. Syftet med kulturinventeringen är att få en översikt kring alla lokala konsthallar, amatörföreningar, utställare etcetera för att sedan inleda ett arbete med att lyfta fram och sprida kunskap om all den kultur som finns i regionen. För att vässa det politiska arbetet kring kulturutveckling och samordning skall ett kulturutskott inrättas under nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet.

Prioriterad inriktning

- Fortsatt kulturengagemang inom Regionsamverkan i Sydsverige
- Inrätta ett kulturutskott i nämnden
- Kulturkartläggning

Kultur i vården

Projekt inom kultur i vården är av största betydelse. Kulturen har genom framgångsrika projekt i regionen visat sig vara ovärderliga att genom sina olika uttryck ge förbättrad hälsa och välbefinnande till olika patientgrupper. Dans, film, litteratur, bildkonst, teater, musik tillsammans med en god miljö är hälsobringande och har ett stort egenvärde i sig. Digital teknikhjälp att nå ut i länet är ett gott komplement. Vänsterpartiet vill att sjukhusclowner finns på alla tre sjukhusen i regionen. Ett annat utvecklingsområde är bruket av VR-teknik som medför att patienter både kan uppleva bildkonst och få naturupplevelser utöver sina fysiska möjligheter. En vision för detta ändamål ska tas fram.

Prioriterad inriktning

- Utveckla konceptet kultur i vården
- Arbeta för att heltidsanställda sjukhusclowner
- Satsa på att utveckla ett koncept med VR-teknik riktat mot patienter

Smålands Musik och Teater

Det är nödvändigt att Region Jönköpings län stödjer kulturhuset Spira och Smålands Musik och Teater i dess arbete med att utvecklas och att som regionteater nå ut i hela länet. Småland Musik och Teater bör också samverka med regionens lokala grupper inom teater, dans, musik, opera och annan musikteater.

Tillgängligheten är inte enbart geografisk, utan även ekonomisk. Det är av största vikt att biljettpriser till Regionens utbud hålls i den nivå som gör det möjligt för regionens medborgare att ha råd med återkommande teater- eller konsertbesök. Därför inleds ett arbete med att sänka biljettpiserna till bland annat Spira. Dessutom måste kostnaderna för externa amatörer som vill nyttja kulturhuset Spira ses över.

Smålands Musik och Teater har ett länsuppdrag inom musik, teater och dans och ska, som nav för länets scenkonst, verka i länets samtliga kommuner. Samverkan ska ske med det fria professionella kulturlivet, ideella krafter och civilsamhället. Smålands Musik och Teater ska bidra till att bredda intresset och engagemanget för kulturen i allmänhet och scenkonsten i synnerhet. Genom teaterensemble och orkester, Jönköpings Sinfonietta, är Smålands Musik och Teater den största arbetsgivaren för de professionella aktörerna i länet inom scenkonst. Verksamheten inom Smålands Musik och Teater omfattar framtagandet och uppsättandet av egna produktioner inom musik, teater och dans med verksamhetens egna resurser som grund. Verksamhet ska bedrivas både i Kulturhuset Spira och ute i länet. För att främja och säkerställa sin regionala närvaro ska Smålands Musik och Teater verka för att utveckla långsiktiga överenskommelser och samarbeten med kommuner och lokala aktörer. Samverkan med andra professionella scenkonstverksamheter ska eftersträvas.

Smålands Musik och Teaters verksamhet utgår ifrån kulturhuset Spira i Jönköping. I den ingår att ansvara för utbudet på Spiras fyra scener som ska ha ett brett innehåll. Detta säkerställs genom egna produktioner, samarbeten, inköpta produktioner samt uthyrningar. Man anordnar också konferenser med kulturinslag.

Ett särskilt riktat uppdrag finns gällande länets barn och unga. Smålands Musik och Teater ska prioritera möjligheterna för skolor att få kulturupplevelser både i kulturhuset Spira och i sina hemkommuner. Region Jönköpings län erbjuder länets kommuner att barn i både låg- och högstadiålder ges möjlighet att få en kulturupplevelse utan biljettkostnad. Kostnader för resor måste ses över tillsammans med kommunerna. En uppgörelse med kommunerna kring detta är eftersträvänsvärd eftersom skolornas ekonomiska möjlighet varierar och den del skolor ligger långt ifrån Kulturhuset Spira. Skolor i utkanten får betala dyra resor till Spira medan skolor som ligger i närhet till Kulturhusets Spira kan ta sig dig gratis. Det är alltså olika ekonomiska förutsättningar för länets skolor att ta sig hela länets kulturhus.

Prioriterad inriktning

- Ökad närvaro i länets samtliga kommuner
- Ökad samverkan med det fria kulturlivet
- Verka för ett brett utbud i länets samtliga kommuner
- Barn och unga
- Träffa överenskommelse med länets kommuner angående kostnad för resa till Spira för de enskilda skolorna
- Intensifierat arbetsmiljöarbete

Prioriterad aktivitet

- Genomföra en översyn av verksamhetsbidragen inom kulturstöden med målet om en övergång till flerårig bidragsgivning
- Ekonomiskt tillgängliggöra föreställningar på Kulturhuset Spira

Barn och unga

I gällande kulturplan 2018-2020 framgår att Regionen är beredd till ett större åtagande än tidigare, när det gäller samordning med kommunernas verksamheter. Här finns en fördjupad ambition för barns och ungas upplevelser av kultur i samverkan med regionens kulturskolor. I grundskolan bör elever ges strukturerade tillfällen till upplevelser av scenkonst enligt en trappstegsmodell som anpassas till varje stadium. Satsningar på barn och ungas tillgänglighet och möjlighet att få ta del av kulturupplevelser skall prioriteras. En viktig del i det är ett tätt samarbete med länets kommuner kring transporter till kulturarrangemang samt att ett kontinuerligt kulturutbud erbjuds länets skolelever vid fasta årsintervaller. I det arbetet skall elever få ta del av föreställningar men också själva erbjudas att skapa och medskapa.

Prioriterad inriktning

- Prioritera barn och unga
- Ökat samarbete med länets kommuner och skolor
- Möjliggör att barn och unga både får ta del av kultur samt att medskapa

Amatörsamverkan

Region Jönköpings län ska arbeta fram en policy för att beskriva samverkan mellan amatörföreningar och yrkesverksamhet inom dans, konst, teater och musikverksamhet för att möjliggöra goda och likvärdiga villkor för amatörföreningar i länet. I policyn bör beskrivning av bidragsformer lyftas fram och förtydligas för att hitta nya vägar till amatörerna i regionen. Det inbegriper också förutsättningar för amatörerna att vara på Spira till rimliga hyreskostnader. Regionen ska arbeta för ett nytt system för kulturstöd skapas, där det tydligt ska finnas riktlinjer för vem som har rätt att besluta om de olika stöden samt att hjälp ges med hur dessa insatser ansöks. Stödet till kulturprojekt runt om i länet behöver stärkas.

Prioriterad inriktning

- Stärk möjligheterna för amatörföreningar och det fria kulturlivet att verka

Konst

Stora mängder konst finns i Regionens ägo. Dessa utnyttjas på många olika sätt. De hänger på väggar i väntsalor och korridorer eller står som skulpturer i gröna miljöer. Äter andra har fått sina öden beseglade och samlar nu damm i arkiv. Det finns många olika anledningar till att verk har arkiverats. Det kan vara konstverk som är slitna eller förlegade, ansetts provocerande eller som historiskt vittnar om en svunnen tid. Det inte är lämpligt att ställa ut kontroversiella konstverk var som helst men dessa alster kan vara intressanta att beskåda ur ett nytt perspektiv. Det är ett klokt resursutnyttjande att på något sätt använda den konst Regionen har i sin ägo. Den har trots allt oftast inköpts för skattemedel. Det skulle kunna handla om utställningar eller tillverkandet av en förteckning som möjliggör för medborgarna att få betrakta dessa verk.

Prioriterad inriktning

- Ta till vara och använd den konst som finns i regionens ägo på ett nyfiskt sätt

Museer och arkiv

Länsmuseet i Jönköpings län ges medel att utveckla sin verksamhet, samt att de kan återupprätta sitt tidigare framgångsrika arbete med länets skolor. Det är vår önskan att berörda parter bland annat region och kommun skjuter till de medel som krävs för att klara av sitt uppdrag.

En rad större och mindre museer inom Jönköpings län behöver inventeras och dess kulturarv och vår samtid presenteras. Museet Vandalorums verksamhet i Värnamo räknas till de större, medan Tällångskonsthall utanför Vetlanda hör till de mindre. I den kartläggningen torde Smålands Konsthälsöförbund och Smålands Konstarkiv vara behjälpliga.

Region Jönköpings län är tillsammans med Jönköpings kommun och Hembygdsförbundet, stiftare av Jönköpings läns museum. Verksamheten är baserad på statens kulturpolitiska mål (resultatet av SOU2009:16). Särskilt centralt är det mål som uttrycks som "främja ett levande kulturarv, som bevaras, används och utvecklas". Museet ska arbeta för att människor får möjlighet att ta tillvara kulturarv i ökad omfattning och i nya sammanhang. Ett särskilt ansvar finns för att utveckla och förnya engagemanget kring kulturmiljövårdsområdet, vilket sker utifrån de nationella målen för kulturmiljöarbetet.

Region Jönköpings län ansvarar för verksamhetens innehåll och utveckling. Jönköpings kommun ansvarar för att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler. Stiftelsen Jönköpings läns museum har som huvudsyfte att ge allmänheten möjlighet att ta aktiv del av sin historia, nutid och framtid. Jönköpings läns museum verkar utifrån den beslutade uppdragsbeskrivningen. Uppdragsbeskrivningen uppdateras med ett utvecklat regionalt arbete där fokus ligger på samarbete med länets kommuner.

Arkivens betydelse för demokrati och lärande kan inte nog mycket betonas. Det gäller såväl fysiska arkiv som digitala och utvecklingen av e-arkiv. Här krävs en samordning, utveckling av innehållet och ökad tillgänglighet.

Prioriterad inriktning

- Återupprätta ett tätt samarbete med länets alla kommuner
- Projekt som involverar skolungdomar prioriteras

Prioriterad aktivitet

- Fortsatt utveckling och säkerställande av museets pedagogiska verksamhet med särskild satsning för barn och unga bland annat riktat till länets skolor

Bibliotek

Bibliotekslagen har som avsikt att verka för demokrati, kunskapsförmedling och främja litteraturens ställning. Tillgängligheten innebär tillgång till bibliotek, medierna och information fysiskt och digitalt. De är också viktiga mötesplatser. Länsbiblioteket ska stödja folkbiblioteken och deras filialer som viktiga aktörer i detta arbete. De bör finnas i geografiska närområden och på sjukhus.

Vandringsleder – tillgänglighet

Vandringsleder och vår gemensamma miljö är viktiga för kultur och folkhälsa. Dessa två begrepp går ofta hand i hand. Det är därför viktigt att Regionen är en medspelare i att rusta upp vandringsleder och andra gemensamma miljöområden. Det är på många håll i länet ett underhållsarbete som brådskar.

Smålandsidrotten/SISU idrottsutbildarna som är Riksidrottsförbundets regionala gren, verkar i Jönköpings län. Idrottskonsulenternas verksamhet i länet ska uppmärksammas. Särskilt stöd bör ges till arbetet med barn- och ungdomsgrupper i samarbete med länets kommuner.

För att få ett väl förankrat kulturutbyte över hela länet har det skapats ett samarbetsforum mellan kommunerna och Regionen. Kulturesor med kollektivtrafiken är en viktig del i att ge alla medborgare tillgänglighet till kultur. Att använda sig av tillgänglighetsbussar är bra. Regionen bör se över möjligheten att köpa in en buss likt Solbussen i Region Kalmar län.

Prioriterad aktivitet

- Se över restaureringsbehovet vid vandringsleder

Regional kulturplan

Jönköpings län ingår i samverkansmodellen för statens stöd till regional kulturverksamhet. Målet med modellen är att öka utrymmet för regionala prioriteringar och variationer vilket innebär att Region Jönköpings län ansvarar för fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet. Den regionala kulturplanen ligger till grund för fördelningen. Kulturplanen är ett kultur- och konstpolitiskt dokument som beskriver inriktningen för det regionala konst- och kulturlivet. Kulturplanen för 2018–2020 har tagits fram i samråd med länets kommuner och andra regionala aktörer och anger inriktning för kulturpolitiken och därmed i första hand hur befintliga resurser ska disponeras. Samtliga verksamheter inom kultursamverkansmodellen har uppföljningsbara uppdragsbeskrivningar. De satsningar och prioriteringar som beskrivs i den regionala kulturplanen har uppföljningsbara handlingsplaner. Det är viktigt att vi inte blandar ihop det fria kulturlivet med våra egna intuitioner när det kommer till projektbidrag. Det är inte bra att regionens egna verksamheter konkurrerar med det fria kulturlivet om samma bidragsmedel.

För den aktuella planperioden är följande övergripande mål satta:

- Kulturen ska vara vital och närvarande i hela länet
- Möjligheter för alla att delta och ta del av kulturliv och kulturupplevelser
- Ett välutvecklat konst- och kulturliv präglad av hög kvalitet med både bredd och spets

Prioriterad aktivitet

- Upprätta samverkansavtal om det lokala utbudet av scenkonst med länets kommuner avseende såväl barn och unga som för en vuxen publik.
- Utveckla samarbetet med länets skolor och kommuner

- Tillgängliggöra föreställningar på Spira genom att sänka biljettpriser
- Konstinventering för att sprida kunskap och synliggöra amatörer och konstarbetare i länet utanför våra egna institutioner

Kultur och utveckling

Kultur och utveckling är en verksamhet som, med den regionala kulturplanen som grund, arbetar strategisk för att stödja länets aktörer inom musik, teater, dans, film, bild och form, bild och form gestaltning, hemslojd samt litteratur och regional biblioteksverksamhet

Med sin kompetens ska verksamheten förbättra förutsättningarna för ett rikt kulturliv och stimulera utvecklingen av densamma. Verksamheten sker i dialog med och mellan civilsamhället och länets kulturaktörer.

Verksamheten har i uppdrag att vara främjande, kunskapsbärande och bildande. Kultur och utveckling ansvarar för att utveckla de stöd som utgår till kulturlivet.

I verksamheten kultur och utvecklings uppdrag ingår att svara för forum och möten för dialog mellan kulturaktörerna och Region Jönköpings län. Samråd och samverkan med länets kommuner, civilsamhället, studieförbund, fria kulturutövare och institutioner är en central del av verksamheten.

Genom den konstnärliga gestaltningen bidrar verksamheten till stimulerande miljöer i Region Jönköpings läns lokaler. Konstnärer, nationella såsom internationella, ges möjlighet till arbete och länets invånare får tillfälle att möta samtidskonst i sin närmiljö. Kultur och utveckling verkar utifrån den beslutade uppdragsbeskrivningen.

Prioriterad inriktning

- Utveckla, stödja och främja det fria kulturlivet
- Skapa bättre förutsättningar att verka som professionell utövare i hela länet
- Skapa bättre förutsättningar för ideella kulturaktörerna i länet
- Fokus på barn och ungas kultur

Prioriterad aktivitet

- Genomföra en översyn av verksamhetsbidragen inom kulturstöden med målet om en övergång till flerårig bidragsgivning
- Se över så att inte regionens egna intuitioner konkurrerar som samma bidragsmedel som det fria kulturlivet

Internationellt samarbete

För att möta de samhällsutmaningar som länet står inför, ökad global konkurrens, den demografiska utvecklingen, samt klimat-, miljö- och energifrågorna, krävs det internationellt samarbete. Företagen och arbetskraften rör sig på en global marknad och därför behöver det finnas ett internationellt perspektiv på det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet. Strategiska samarbeten och partnerskap behöver etableras inom Sverige och i andra länder för att stödja näringslivet utveckling. EU-samarbetet sätter ramarna för många utvecklingsfrågor och påverkar också förutsättningarna genom de fonder och program som möjliggör och skapar incitament för projekt, företagsutveckling och innovation.

Länet behöver också i än högre grad dra nytta av globaliseringens möjligheter genom en starkare delaktighet i de globala värdekedjorna. Förutsättningarna för direktinvesteringar behöver ständigt utvecklas och företagets exportmöjligheter behöver stärkas. De globala värdekedjorna skapar nya förutsättningar för små och medelstora företag att delta i de globala marknaderna exempelvis som underleverantörer eller som leverantör av specialiserade insatsvaror. Värdet av tillverkade produkter blir alltmer beroende av de tjänster som säljs tillsammans med varorna. Kunskapsbaserat kapital och innovation blir allt viktigare. Globaliseringen ställer därmed nya krav på näringslivet och samhällets förmåga att utvecklas och möta de utmaningar som finns – vilket också innebär möjligheter.

I ett ökat internationellt samarbetet ges det livslånga lärandet och kompetensutvecklingen nya möjligheter.

Genom Erasmusprogram och utbyte på högre utbildning- och forskarnivå kan ny kompetens tillföras länet.

Det regionala utvecklingsarbetet behöver i högre grad stödja de offentliga aktörerna och företagen i länet genom en större internationell utblick som kan främja utveckling, lärande, gränsöverskridande samarbeten samt frigöra utvecklingspotentialen hos de små och medelstora företagen och bidra till fler affärsmöjligheter.

Region Jönköpings län är medlem i Assembly of European Regions (AER) där Region Jönköpings län har en politisk representation och tillsammans med övriga Smålands län, Blekinge och Halland och lärosätena i länen driver ett Brysselkontor. För medborgarna finns Europa Direktkontoret som arrangerar aktiviteter på skolor, arbetsplatser och offentliga arenor i syfte att höja kunskapen om EU och internationaliseringen för allmänheten. Bedömningen är att medlemskapet i AER och kostnaderna för det överväger den lilla nyttan som finns med ett medlemskap baserat på erfarenheten hittills. Därför påbörjas ett arbete med att avveckla regionens deltagande i AER.

Naturbruksskolorna har sedan många år ett utbyte med flera länder i Europa. Skolornas elever kan göra delar av sin praktik på företag inom gröna sektorn i ett antal länder som regionen samverkar med. Samverkan sker inom ramen för Erasmus och finansieras därigenom. Även folkhögskolorna har internationellt utbyte vilket bidrar till Agenda 2030:s genomförande i andra länder.

Prioriterad inriktning

- Avveckla medlemskapet i AER
- Bredda det internationella samarbetet även utanför Europeiska unionen
- Internationella samarbetet kring hållbarhetsfrågor skall vara prioriterade

Regional utveckling

Förmågan att attrahera, behålla och utveckla kompetenser och företag är avgörande för att utveckla en attraktiv och konkurrenskraftig region. Det är människor som bidrar med kompetens och arbetskraft, som driver företag framåt och möjliggör investerar. De söker en livsmiljö som ger möjligheter att kombinera bra boende med arbete, service, omsorg och fritid. Vårt län ska erbjuda bra möjligheter till att bo, verka och ta del av samhällets tjänster i hela länet. Att människor har ett arbete de trivs och utvecklas med, en rik och varierad fritid och ett socialt sammanhang som möjliggör växande är de starkaste förebyggande och hälsofrämjande faktorerna ett samhälle kan erbjuda. Kulturen och föreningslivet är viktiga delar i denna helhet. Region Jönköpings län spelar en viktig roll som trygghetsnav.

Utmaningar ska vändas till möjligheter och styrkor. Genom att skapa bra förutsättningar för samverkan mellan utbildning, arbetsmarknad och näringsliv kan kompetensförsörjningen stärkas och bidra till näringslivets och regionens utveckling. Region Jönköpings län ska arbeta för att möjligheterna att studera ökar i hela länet. Antalet utbildningsplatser behöver bli fler både inom yrkeshögskolan och på Jönköping University samt spridas i länet i möjligaste mån. Samtidigt är det viktigt att kvaliteten på utbildningarna inte försämras vid utlokalisering.

I länet finns många små och medelstora företag, både inom tillverkningsindustrin och inom övriga branscher.

Traditionen av entreprenörskap och företagande är stark. För att behålla och utveckla denna behöver förutsättningarna att nå framgång med innovativa idéer förbättras. Nya affärsmöjligheter behöver tas tillvara och utveckling stödjas i växande näringar som exempelvis besöksnäringen. Tanken att eget företagande är ett reellt alternativ till anställning behöver planteras tidigt hos länets barn och ungdomar.

Region Jönköpings län ska vara pådrivande i arbetet med att nå de nationella målen för utbyggnad av bredband så att man i hela länet kan ta del av digitaliseringens möjligheter. Särskild uppmärksamhet ska riktas på landsbygdens utveckling. Här utgör antagna livsmedels- och skogsstrategier viktiga delar.

Det strategiska läget i Sverige ger Jönköpings län goda förutsättningar som attraktiv mötesplats och starkt logistikcentrum. Fortsatta satsningar på infrastruktur behövs såväl på järnvägs- som vägsidan. Andelen som reser med kollektivtrafiken ska öka. Region Jönköpings län ska vara en aktiv part i arbetet med att förverkliga planerna på nya stambanor som binder samman regionen med kringliggande regioner och storstadsområden och erbjuder möjlighet till effektivt resande.

Leda regional tillväxt och utveckling

Arbetet med regional utveckling utgår från lagar och nationella styrdokument samt nationella strategier kopplade till områden som berörs inom dessa styrdokument. Dessa anger att ansvarig för regional utveckling ska leda arbetet genom att utarbeta och fastställa en regional strategi för länets utveckling (RUS) och samordna insatser för genomförande av strategin. Detta arbete ska utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Utvecklingen i länet ska kontinuerligt analyseras, följas upp och utvärderas. Utifrån dessa analyser ska resultatet av det regionala tillväxtarbetet årligen redovisas till regeringen.

Den regionala utvecklings strategin skall behandlas på ett nytt sätt efter önskemål från kommunerna i länet. Målet är en utvecklingsstrategi som är mer greppbar och genomförbar. Med anledning om det föreslås att budgetdelarna kring den regionala utvecklingsstrategin skjuts fram till dess att beslut har fattats i regionfullmäktige i augusti. Tillsvidare gäller de gamla skrivningarna från Vänsterpartiets budget 2019 avseende detta stycke samt gällande RUS.

Prioriteringar inom tillväxt

De nationella prioriteringarna ska förutom för det egna regionala utvecklings- och tillväxtarbetet också ligga till grund för de statliga myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet. Prioriteringarna stämmer väl överens med de långsiktigt identifierade fokusområdena för den regionala utvecklingsstrategin. Utöver den nationella strategin ska det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet genomsyras av Agenda 2030 och hållbarhet ur de tre hållbarhetsperspektiven.

REGIONAL TILLVÄXT

Rollen som ansvarig för tillväxt och utveckling i länet

Det nationella uppdraget tydliggör att det regionala utvecklingsansvaret innefattar ansvar för det regionala tillväxtarbetet, den regionala utvecklingsstrategin och transportinfrastrukturplanering. Roller och ansvarsfördelning ska vara tydliga och organiseringen ska leda till att den regionala utvecklingsansvarige leder och utvecklar det regionala arbetet för en hållbar tillväxt och utveckling i länet. Regeringen trycker på att förutsättningarna för ett mer resultatorienterat genomförande av den regionala tillväxtpolitiken måste utvecklas och stärkas. I uppdraget ingår att ansvara för företagsstöd, medel för projektverksamhet samt stöd till anläggning av kanalisering.

Inom kompetensförsörjningsområdet har den regionala utvecklingsansvariga ett uppdrag att inom ramen för kompetensplattformar utveckla samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering på kort och lång sikt. Samverkan med de statliga myndigheterna behöver vara omfattande då dessa inom sina verksamheter ska verka för att målen i den regionala utvecklingsstrategin uppnås. Samverkan behöver vara extra nära länsstyrelsen, näringslivet, fackföreningsrörelsen och det civila samhällets organisationer, i synnerhet kommunerna. Ett starkt regionalt ledarskap är enligt regeringen en viktig framgångsfaktor för regional tillväxt och utveckling. Ett ökat regionalt ansvar och inflytande över det regionala tillväxtarbetet ställer höga krav på ett starkt regionalt ledarskap med förmåga att göra prioriteringar på kort och lång sikt.

Detta ansvar handlar om att företräda regionala intressen, samla aktörer från lokal, regional och nationell nivå, däribland näringsliv, arbetarkollektiv, akademi samt det civila samhället, skapa samarbeten och erfarenhetsutbyten med andra länder, göra prioriteringar på kort och lång sikt, utifrån analyser och ett kontinuerligt lärande ta fram en långsiktig och strategisk planering för att uppnå regionala långsiktiga mål och visioner, ta initiativ till och kunna fatta strategiska och snabba beslut samt leda, samordna och koordinera utvecklingsprocesser i länet.

För att lyckas med detta krävs både legitimitet och mandat för att samla aktörer och att utveckla och driva det regionala tillväxtarbetet. Ett framgångsrikt regionalt tillväxt- och utvecklingsarbete skapar förutsättningar för det goda livet exempelvis genom att invånarna kan säkra sin försörjning genom arbete, att det motverkar socialt utanförskap och bidrar till en meningsfull fritid. Det är faktorer som både är hälsofrämjande för invånarna och skapar ett stabilt skatteunderlag över tid.

Prioriterad inriktning

- För att genomföra det regionala utvecklings- och tillväxtuppdraget avseende såväl nationella som regionala prioriteringar tillförs medel utifrån redovisade behov

Prioriterad aktivitet

- Ta fram en finansieringsplan för Regionala utvecklingsstrategins genomförande
- Tillsammans med arbetsmarknadens parter, industriföretag och andra aktörer skapa ett industriråd med syfte att för framtiden utveckla och stärka den regionala industrin

Projektmedel för utveckling

Region Jönköpings län disponerar årligen statliga utvecklingsmedel, så kallade 1:1 medel. Dessa pengar fördelas mellan projektstöd, företagsstöd och kommersiell service. Den årliga bemyndiganderamen 2020 beräknas till 56 miljoner kronor och anslaget som kan utbetalas till 24 miljoner kronor. Bidrag som kräver minst 50 procents medfinansiering ges till projekt som stimulerar näringslivsutveckling och innovation, kompetensförsörjning och internationellt samarbete. I alla lägen är det viktigt att ekonomiska medel bara betalas ut i de fall där det finns ett tydligt syfte som kan redovisas.

Region Jönköpings län avsätter därutöver 19,5 miljoner kronor till stöd för olika former av projekt och verksamheter som bidrar till regional tillväxt varav 8,4 miljoner kronor kan ges i projektstöd under 2020.

Utöver ovanstående har Region Jönköpings län möjlighet att tillsammans med andra aktörer eller själv söka EU- eller statliga medel från insatser och utlysningar som ytterligare kan stärka det regionala utvecklingsarbetet. Det finns en förväntan från övriga aktörer i det företagsfrämjande systemet att regional utveckling i högre grad ska ta på sig ledartröjan för kritiska projekt så att de dels blir av och dels genomförs med hög kvalitet och samordning. För att detta ska vara möjligt behöver det finnas medel tillgängliga för medfinansiering av dessa projekt.

EU:s strukturfonder är viktiga verktyg för att genomföra EU:s gemensamma sammanhållningspolitik.

Jönköpings län tillför i dessa sammanhang NUTS II-området Småland och Öarna.

Prioriterad aktivitet

- Efterfråga tydliga syften vid utbetalning där jämställdhet och hållbarutveckling är prioriterade tillsammans med jobbskapande i länet

Prioriterad aktivitet

- Arbeta för ökad tilldelning av 1:1 medel och andra nationella utvecklingsmedel till länet
- Förbereda nästa programperiod för EU:s samhållningspolitik
- Noggrannhet och uppföljning kring utbetalade medel

Analys av det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet

Utvecklingen i länet ska kontinuerligt analyseras, följas upp och utvärderas. Utifrån dessa analyser ska resultatet av det regionala tillväxtarbetet årligen redovisas till regeringen. I denna analys ska särskild hänsyn tas till funktionella regionala samband inom som över läns- och landsgränserna samt olika typer av landsbygder och tätorter. Analysen ska göras utifrån social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet med kön som övergripande indelningsgrund. Arbetet med strukturbilder ska utvecklas och ansvaret för den övergripande samhällsplaneringen förflyttas stegvis över till regionerna. I det nationella uppdraget anges att de regionala utvecklingsaktörerna ska stärka och utveckla analyskapacitet och kompetens avseende såväl kvalitativa som kvantitativa regionala analyser. Detta är ett arbete som behöver intensifieras och breddas för att klara det. Det behövs ett tätt samarbete med exempelvis länets industri för att tillsammans klara av framtidens infrastrukturställning samt att säkra arbetstillfällen. Industrin i Region Jönköping är och förblir en stark sektor i Region Jönköpings län.

Prioriterad inriktning

- Samarbete med länets industriaktörer för att klara av framtidens infrastrukturställning samt för att säkra arbetstillfällen genom att till exempel skapa ett industriråd

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling är ett begrepp som innefattar både hållbar miljö- och klimatpolitik men också det hållbara arbetslivet. Klimatfrågan handlar om att vi överutnyttjar jordens resurser och att dessa fördelas orättvist. Om alla människor skulle leva med samma livsstil och konsumtionsvanor som vi i den rika delen av världen skulle det krävas flera jordklot. Därför är miljöproblemen och klimatförändringarna till stor del en fråga om solidarisk fördelning av jordens begränsade resurser. Regionen är en offentlig aktör och bör därför vara ett föredöme och ta sitt ansvar för en hållbar utveckling i vårt län. Regionen måste därför arbeta för att vår ekologiska bärkraft inte ska överskridas och att miljöutrymmet ska fördelas rättvist och med hänsyn till kommande generationer. Klimatförändringarna är vår tids viktigaste framtidsfråga. Det är världens rika länder som genom utarmning av jordens resurser under lång tid har huvudansvaret för de utsläpp som permanent har skadat vårt gemensamma jordklot. Höginkomsttagare orsakar större utsläpp än låginkomsttagare och män har i alla inkomstgrupper större klimatpåverkan än kvinnor. Utvecklingsländerna drabbas hårdast av det förändrade klimatet och mest utsatta är de med lägst inkomst och kvinnor. Det är därför viktigt att arbeta med regional utveckling och utbyte med även den mindre rika delen av världen. Regionen skall eftersträva klimaträttvisa och ta ett stort ansvar för att minska utsläppen och klimatanpassa sin verksamhet.

Svenska kommuner, regioner och företag måste få hjälp att minska sina utsläpp med en stor statlig investeringsfond för klimatet. Möjligen behöver också regionen inrätta en investeringsfond för gröna investeringar. Dessutom behövs fler satsningar på energieffektivisering. All elektricitet som levereras till Region Jönköpings län skall uppfylla kraven för miljömärkt el.

Den globala medeltemperaturen får inte höjas med mer än 1,5 grader. Regionen måste vara en aktiv spelare tillsammans med näringslivet för att Sverige tar sitt ansvar för detta mål. Ett sätt att göra detta är att satsa på förnyelsebara energikällor när förutsättningar finns samtidigt som vi vid renoveringar och nybyggnation ser över lämpliga platser för solpaneler och solceller, de allra flesta platserna är faktiskt lämpliga. Regionen bör också beakta möjligheten att använda sig av förnyelsebara material vid byggnation såsom trä. Det finns aktörer i Sverige som är mycket bra på att bygga i trä.

Arbetet med att miljömärka läkemedel och att stärka det miljömedicinska arbetet måste intensifieras. Dessutom har Vänsterpartiet vid ett flertal tillfällen lyft problematiken med att barn utsätts för skadliga kemikalier i sin

närmiljö. Här måste regionen bli bättre på att knyta till sig kompetens som aktivt kan arbeta med frågorna även om det finns lokala mycket goda exempel.

För att få stopp på de stora utsläppen från våra transporter behöver vi på sikt göra satsningar på tåg och kollektivtrafik. Satsningar på dessa områden bör alltid vara prioriterade framför exempelvis flygplatser som är direkt kontraproduktiva i arbetet med hållbar utveckling. Vi rekommenderar att digitala möten används som en del i att ersätta flyg. Men det statliga stödet som utgår via den regionala transportplanen om 2,3 miljoner betalas ut till Jönköping Airport. I möjligaste mån behöver stödet till Jönköping Airport slopas då det inte är förenligt med regionens miljöarbete. Men om stödet ändå skall finnas kvar skall det öronmärks för hållbarhetssatsningar inom flyg. Vi anser att internationella miljökonventioner ska överordnas internationella frihandelsavtal, så som CETA och TTIP, samt att miljöhänsyn ska gå före marknadsstyrningen av vår verksamhet. Vi är kritiska till att importerade sopor bränns i vår region.

Alla nu levande människor och kommande generationer ska ha rätt till ren luft, rent vatten, säkra livsmedel och tillgång till natur. Därför är det viktigt att regionen står fast vid sin ambition att aktivt skydda Vättern som dricksvattentäkt ifrån destruktiv exploatering och militärövningar. Sveriges unika miljö kvalitetsmål och vår miljölagstiftning måste utvecklas för att bli ett ambitiöst redskap i arbete med att lösa miljöproblemen till nästa generation på nationell och lokal nivå. I detta måste regionen gentemot riksdag och regering vara en stark röst. Jordbruket, skogsbruket och fisket måste bedrivas på ett ekologiskt hållbart sätt. Det är därför viktigt att vi inte bebygger brukbar åkermark. Denna mark är viktig för att säkra framtidens produktion av bland annat livsmedel så att regionen och riket inte behöver importera sådant som vi faktiskt hade kunna odla på egen hand och därmed minska transportutsläpp. Regionen bör arbeta för att ge stöd till det som är långsiktigt hållbart som exempelvis ekologiskt jordbruk och kalhyggesfritt skogsbruk.

Återanvändning och återvinning måste öka och konsumtionen minska för att motverka det växande sopberget. Användning av miljö- och hälsofarliga kemikalier och bekämpningsmedel måste begränsas. Produkter måste vara enkla att återvinna och återvinningsstationer måste bli tillgängliga för alla. Livslängden på många produkter måste öka. Regionen måste aktivt arbeta för att hålla sina arbetsplatser så hållbara och resursvänliga som möjligt. Region Jönköpings ska prioritera miljöarbete som har stark koppling till bättre folkhälsa och god resurshushållning. Prioritera förbättringar inom transportområdet med bland annat fler miljöbilar som använder förnyelsebara bränslen. Antalet resor i tjänsten måste hållas nere och flygresor minimeras med hjälp av bättre utnyttjande av videokonferens- och datateknik. Insatser för att minska köttkonsumtionen och öka andelen ekologiska och närproducerade livsmedel är viktiga. Andelen miljöanpassade produkter som används i regionen bör öka.

Vi vill också att regionen är tydliga i kommunikationen när det gäller att vi i framtiden kommer att behöva både biogas, vätgas, HVO och el som drivmedel i fordonsflottan.

Att förändra vår värld, så inleds Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan identifierar 17 globala mål för hållbar utveckling som Sverige förbundit sig att nå. De flesta målen ska vara uppnådda just 2030, men det finns också delar som ska vara uppnådda redan 2020. Utifrån en genomförd GAP-analys av Jönköpings län i förhållande till Agenda 2030 har de 17 målen integrerats i mål och indikatorer i den regionala utvecklingsstrategin.

För det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet ska det finnas en handlingsplan för att integrera hållbarhets-, miljö-, energi- och klimatfrågorna i det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet. Denna handlingsplan ska också utgöra underlag för klimatstrategin som Länsstyrelsen ansvarar för.

I den regionala utvecklingsstrategin är målet att Jönköpings län ska vara den bästa platsen att besöka, växa upp, leva, verka och åldras på för alla. För att uppnå det behöver målen i Agenda 2030 nås och den hållbara utvecklingen inom samhällets alla områden leda till att länet blir ett plus-energi-län, att fossila råvaror fasas ut och att länet aktivt bidrar till 1,5 graders-målet. Resursanvändningen behöver minska och vi behöver verka för en hållbar konsumtion och produktion. Satsningar behöver göras på länets natur och miljö. Inte minst vattenförsörjningen behöver säkras över tid och omsorg behöver visas ändliga resurser som jordbruksmark. För att möta klimatutmaningen behövs fler gröna företag och gröna jobb. Det sätter fingret på vikten av en väl fungerande kompetensutveckling i hela länet. Regionen behöver öka ansträngningen att attrahera och rekrytera högt utbildad spetskompetens inom de gröna näringarna. Härtill utgör Jönköping University en viktig aktör för ökad forskning och innovation kring hållbar utveckling. Region Jönköpings läns båda naturbruksskolor är också viktiga kunskapscentra. Regionen ska på ett aktivt sätt arbeta med frågor kring ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet i linje med Agenda 2030.

I Region Jönköpings läns program för hållbar utveckling utgör närodlade livsmedel jämte ekologiska produkter en prioriterad satsning för de egna restaurangerna. De egna naturbruksskolorna producerar volymer av både kött och mjölk som skulle kunna försörja regionen via återtag och/eller egen förädling och användas i de egna verksamheterna.

Vättern är Nordens och Sveriges största vattentäkt vilket gör att ca 400 000 människor får sitt dricksvatten från Vättern där till ett stort antal djur i gårdarna runt sjön. Vättern måste med alla till buds stående medel skyddas från de hot och faror som hotar vårt viktigaste livsmedel.

Region Jönköping ska enligt tidigare beslut föregå som ett gott exempel till andra regioner att skydda Vättern från Försvarsmakten och dess agerande med att använda vattentäkten som skjutfält för provning av Boforskanoner samt Flygvapnets övningar. Flygvapnet kommer att samöva med utländska stridskrafter för skjutövningar vid Karlsborg.

Här kommer 9 300 flygrörelser ske samt att 69 000 skott kommer att avlossas därtill ett stort antal raketer ned i Vättern. Detta måste stoppas då det handlar om människors hälsa i närtid och i kommande framtid. Här finns andra lämpligare ställen att nyttja som skjutfält. Regionen ska även till se att inga plaster kommer att nå Vättern från exempelvis konstgräsmattor då de bidrar till ökade halter av mikroplaster i sjön som därmed tas upp i näringskedjan. Här krävs ett stort arbete tillsammans med kommunerna. Allt detta sammantaget utgör en stor fara för de boende i vår region samt kommunerna runt Vättern. Här ser vi att Region Jönköping har ett stort ansvar för vår framtid.

Prioriterad inriktning

- Perspektiven en jämställd regional tillväxt samt hållbarhet ur de tre perspektiven ska prägla alla regionala utvecklings- och tillväxtprocesser i syfte att skapa ett på alla områden jämställt och hållbart län.
- Solpaneler på regionfastigheters tak, det finns nästan inga dåliga tak bara dåliga ursäakter
- Arbete med hållbar utveckling kopplat till folkhälsa
- Region Jönköpings län skall bli känd som den gröna regionen och förtjäna det
- Utbyggnation av hållbar infrastruktur

Prioriterat aktivitet

- Arbeta för att utveckla de gröna näringarna
- Arbeta för att aktivt skydda Vättern och andra viktiga vattentäkter från kortsiktig exploatering

Samhällsplanering och tillgänglighet

Samhällsplanering och tillgänglighet handlar om allt från regional översiktsplanering, bostadsplanering och dimensionering, infrastrukturplanering, kollektivtrafik och bredband – men även frågor som vattenförsörjning och en ihärdig planering av samhället ur ett klimat, kris och katastrofperspektiv.

En god tillgång till fysisk och digital infrastruktur är en förutsättning för att länet ska kunna tillhandahålla möjlighet till utbildning och kompetensutveckling i hela länet. Genom digitaliseringens möjligheter kan det livslånga lärandet stärkas i form av distansutbildning och högskolors olika MOOC-kurser (Massive Open Online Courses).

Arkitektur, form och designområdet är en central fråga kopplad till samhällsutvecklingen. Området gestaltad livsmiljö tar vara på insikten om att människors liv påverkas och påverkas av sin omgivning. Detta förhållningssätt bygger på en helhetssyn, där det är människans behov som bildar utgångspunkt i formandet av livsmiljön och därmed länsinvånarnas vardag.

Arkitektur, form och design omfattar alla av människan skapade miljöer – offentliga rum, byggnader, landskap, anläggningar, interiörer, tjänster, produkter och processer. Inte bara tätortsmiljöer utan även landsbygden är idag starkt präglad av människans verksamheter och fysiska påverkan. Ett medvetet arbete med arkitektur, form och design är en grundläggande förutsättning för att åstadkomma hållbara och attraktiva livsmiljöer av god kvalitet med människan som utgångspunkt.

Samhälls- och bostadsplanering

I det nationella uppdraget lyfts betydelsen av hållbara och effektiva fysiska strukturer som stärker sambanden inom och mellan regioner. För att lyckas med det krävs en sektorsövergripande samverkan och samplanering mellan Region Jönköpings län och kommunerna, som utgår från ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara perspektiv. Särskilt ska frågor om fysisk planering och boendemiljöer prioriteras i det regionala tillväxtarbetet. Hur den fysiska miljön utformas har stor betydelse för såväl näringslivets utveckling och konkurrenskraft som för utvecklingen av attraktiva livs- och boendemiljöer.

Bostadsbyggandet är primärt ett kommunalt ansvar. Samtidigt behöver enhetligheten mellan olika kommuner förbättras för att korta tiden från idé till färdigt hus. I dag ligger byggplaneringsansvaret på olika nivåer: kommunernas planmonopol och ansvar för bostadsförsörjning, samt regionernas ansvar för utvecklingsfrågor, infrastruktur- och kollektivtrafikplanering. Genom bättre samverkan mellan nivåerna och genom att koppla samman den regionala planeringen med de kommunala, stärks de enskilda kommunernas utveckling och regionen som helhet. Bostadsförsörjning och hållbar utveckling kan bättre tillgodoses med en regional fysisk planering. Genom regional översiktsplanering går det bättre tillmötesgå en ökad efterfrågan på ny bebyggelse och infrastruktur. I mer glesbefolkade områden kan planeringen användas som verktyg för att långsiktigt stärka underlaget för olika typer av service och tjänster.

Transportsystem

Jönköpings län är det sjätte största länet i Sverige sett till folkmängd och Jönköpings kommun är den tionde största kommunen i Sverige, med Jönköping som länets största stad. Länet har en unik strategisk position i Sverige och i Skandinavien och är en naturlig nod i stråken mellan storstadsregionerna Stockholm/Mälardalen, Malmö/Öresund och Göteborg.

Jönköpings län har alltid varit en mötesplats och ett centrum för kreativitet och skaparkraft. Duktiga entreprenörer och driftiga företagsledare har gjort att länet har utvecklats till en av landets mest dynamiska småföretagarregioner.

En god tillgänglighet skapas genom bland annat effektiva, pålitliga och hållbara transportsystem. Dessa är en förutsättning för att utvidga och knyta ihop arbetsmarknadsregioner och att stärka kopplingen mellan stad och land. Även när det gäller tillgänglighet och attraktiva miljöer är digitaliseringen och infrastruktur för denna central. Framgångsfaktorer när det gäller attraktiva miljöer är helhetssyn och sektorsövergripande samordning. Samordningen mellan insatser och åtgärder som regional tillväxt, transport, informationsteknik, klimat, miljö och energi, fysisk planering, kompetensförsörjning, näringslivsutveckling, innovationer, bostadsbyggande, kultur och kulturmiljöer samt servicefrågor behöver därmed stärkas i länet.

Transportsystemets utformning, funktion och användning ska bidra till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet, samt bidra till utvecklingskraft i hela länet. Infrastruktur knyter ihop länet och är en central förutsättning för en växande ekonomi, ökad befolkning, förbättrade möjligheter till pendling, besök och ökad sysselsättning. Infrastruktur i form av vägar, järnvägar, flyg såväl som bredband är förutsättningar för att företag ska kunna verka i hela länet och för att hela länet ska kunna utvecklas. För att invånarnas resor ska kunna förbättras krävs också förbättrad tillgänglighet till kollektivtrafik – också över länsgränserna för att knyta samman de funktionella arbetsmarknadsregionerna. Men utvecklingen av transportsystemet måste även möta andra behov än arbetspendling. Människor behöver få tillgång till service, omsorg och fritidsaktiviteter. Näringslivet behöver godstransporter för tillverkningsindustrin, och persontransporter för tjänstenäringslivet som besöksnäringen. För ett hållbart transportsystem behövs också ett utökat nät av cykelvägar längs läns- och riksvägarna. Detta skapar också förutsättningar för besöksnäringen. För en förbättrad och hållbar tillgänglighet behöver såväl det nationella järnvägsnätet som den regionala spårtrafiken byggas ut, bland annat med stambanor för höghastighetståg.

En utmaning är att minska den klimatpåverkan som resor och transporter innebär och att utveckla ett hållbart transportsystem. Det innebär bland annat att insatserna för att få en fordonsflotta som är fri från fossila bränslen behöver intensifieras, att förutsättningarna för gång, cykling och kollektivtrafik behöver stärkas och att godstransporter i större utsträckning behöver ske på järnväg och till sjöss i stället för på väg. Underhållet av järnvägssystemet behöver stärkas så att tågtrafiken kan bli mer tillförlitlig och arbetet med en hållbar stadsutveckling måste omfatta åtgärder för att säkerställa en effektiv kollektivtrafik. Samhällsplaneringen måste främja en hållbar och transportsnål samhällsutveckling, vilket i sin tur innebär en möjlighet att utveckla innovationer som kan leda till regionförstoring och regionintegrering med bland annat stöd av digitalisering och en utvecklad kollektivtrafik. Något som särskilt kan gynna kommuner belägna i länets ytterkanter. Staten lägger mer pengar än någonsin på järnvägsunderhållet utan att det märks. Det beror på upphandlingssnurror och dyr

juridik. I remissen till staten på området bör rösten från Region Jönköpings län vara glasklar, återförstatliga järnvägsunderhållet.

För transportsystemet finns en nationell plan för tiden 2018-2029. I januari 2018 togs beslut om en ny regional transportplan för samma period och arbetet har påbörjats för planperioden 2022-2033. Sverigeförhandlingarna kring höghastighetståg, som bland annat har föreslagit tre stationslägen i Jönköpings län, lämnade sin slutrapport i december 2017. Det nationella beslutet kring höghastighetståg och dess infrastruktur har dock dröjt. Oavsett vad som händer med höghastighetstågen behöver beslut om en ny generation regionaltåg tas inom kort. Flygplatsen och flygtrafiken är möjligen av stor betydelse för länets långsiktiga utveckling och behovet av flygtrafik måste ses i ett större sammanhang. För att bidra till en hållbar regional tillväxt behöver dock, både flygplatsen och flygresorna, en strategi för att bli fossilfria och därmed bidra till länets hållbara utveckling. Tills denna utveckling är uppnådd är dock klimatutmaningen allt för viktigt för att bortse ifrån. Därför skall de medel som idag betalas ut till Jönköping Airport strypas till dess att de kan redovisa att varje krona i bidrag från regionen går till satsningar för att göra flygplatsen mer hållbar. Tillsvidare tilldelas Länstrafiken medlen istället för satsningar på landsbygden.

Tillgänglighet genom informations- och kommunikationsteknik

Tillgång till bredband är en förutsättning för digitalisering och att öka IT-användningen i samhället och därmed för att kunna bo och driva företag i hela länet. Bredband bidrar till nya möjligheter till kompetensutveckling och kompetensförsörjning och är avgörande för att tillhandahålla och ta del av god samhällsservice samt hantera samhällsutmaningarna. Bredband skapar också förutsättningar för en attraktiv och levande landsbygd. Framtida välfärdstjänster kommer att vara beroende av ett väl utbyggt bredbandsnät och dess kapacitet är avgörande för att arbetsmetoder ska kunna effektiviseras och tjänster och affärsmodeller utvecklas.

Prioriterat uppdrag:

Region Jönköpings län ska vara pådrivande i arbetet att nå de nationella målen såväl som målen i den regionala bredbandsstrategin så att hela länet kan ta del av digitaliseringens möjligheter och nå målen i den regionala digitaliseringsstrategin.

Tillgång till kommersiell service

Tillgänglighet till olika typer av service är en förutsättning för hållbar tillväxt i hela länet. Vissa tjänster kan med fördel skötas på distans med stöd av en väl fungerande digitalisering, post- och paketservice. Andra serviceformer kräver fysiska besök på serviceställen. Avgörande för serviceställets funktion är dess lokalisering och hur transportsystemet fungerar. För en attraktiv boendemiljö krävs tillgång till dagligvaror, drivmedel, post, grundläggande betaltjänster och apoteksombud på rimligt avstånd. Servicepunkterna på landsbygden har en stor potential att utvecklas för att bidra till attraktiva miljöer och förutsättningar på landsbygden.

Kollektivtrafiken

Regionen skall verka för jämlika kommunikationer i hela regionen. Likaså är det viktigt att ha en ungdomsstrategi kring åldersgränser och taxor. Ungdomar är en stor resandegrupp. En attitydförändring måste ske när det gäller inställningen till åka kollektivt. Här är det populära ungdomskortet en mycket bra början. Vi tror också att seniorekortet kommer att visa sig vara en lyckosam satsning. Det skall vara ett enkelt och billigt alternativ att välja kollektivt resande för medborgarna oavsett var i länet man bor och arbetar. Att satsa på det kollektiva resandet är framtiden och det som utvecklar länet på ett hållbart sätt. Kollektivtrafiken skall vara tillgänglig för alla och funktionsnedsattas behov skall tillgodoses. Tidtabellssamordning och trygghet är viktigt liksom att utveckla kollektivtrafiken genom möjlighet till anropsstyrning. Den särskilda kollektivtrafiken ska ha stora krav på sig i dessa avseenden. En utflyktsbuss för personer med funktionsnedsättning som kan användas i hela länet är en satsning på hälsan för dessa grupper. För resenärerna är trygghet, säkerhet, punktlighet och pris är helt avgörande. Region Jönköpings län skall av miljö- och klimatskäl avstå från att ge stöd till flygplatsen i Jönköping. Om stödet ändå skulle bli kvar bör det övergå till att vara ett öronmärkt stöd kopplat till hållbarhetssatsningar inom flyg.

Regionen skall som kortsiktigt projekt införa avgiftsfri kollektivtrafik på särskilt utvalda sträckor när låg resandegrad råder. Det långsiktiga målet är nolltaxa. Detta för att stimulera det kollektiva resandet samtidigt som där är förknippat med små kostnader eftersom självtäkningsgraden på dessa sträckor i praktiken kan vara lika med noll. Att inte belasta miljön med plastkort eller förarna med kontanthantering bör premieras inom kollektivtrafiken. Därför bör biljetter köpta via mobiltelefonen subventioneras i minst samma utsträckning som *reskassakorten*. Järnväg är en central fråga både inom miljö- och transportområdet.

Vi måste göra allt som står i vår makt för att säkra att framtidens generationer och företag har tillgång till ett ordentligt och snabbt järnvägsnät. Därför är nya stambanor med höghastighetskapacitet en viktig del i byggandet av framtidens infrastruktur.

Vi är övertygade om att kollektivtrafiken kan bli bättre och mer kostnadseffektiv. Men utsikterna för att lyckas med en sådan framtidsvision inom ramen för dagens upphandlingsbaserade modell är små. För att framtidens kollektivtrafik skall bli både bättre och mer kostnadseffektiv krävs stora förändringar och stort politiskt mod. Den otvivelaktigt viktigaste förändringen i jämförelse med nuvarande modell är att ta steget och driva kollektivtrafiken i egen regi. Men det är inte alldeles enkelt att ta sig ur en trasslig och ineffektiv upphandlingsmodell, det råder ingen tvekan om det, och det förstår vi. Självklart skall vi vara avtalstroga och förbli en stabil aktör. Därför ska naturligtvis redan genomförda upphandlingar och slutna avtal få löpa ut innan övergången till egen regi verkställs. Inom vissa nät är vi dessutom inte en ensam aktör utan samarbetar med andra regioner. I dessa fall är vi naturligtvis inte allsmäktiga och vi kan inte allenarådande bestämma formen för regin. Men i dessa sammanhang blir Region Jönköpings län en tydlig förespråkare för att kollektivtrafiken skall drivas av regionerna istället för externa upphandlade operatörer. För att lösa detta kan ett gemensamt dotterbolag skapas tillsammans med våra samarbetspartners.

Det är centralt att arbeta med kollektivtrafikutbyggnad på landsbygden. Det är ekonomiskt frestande att dra ner på lågt utnyttjade sträckor på landsbygden, men det är inte försvarbart ur ett klimat- och miljöperspektiv. Vi behöver att fler människor på landsbygden åker kollektivt, inte färre.

Inom kollektivtrafikbranschen är stabilitet och trygghet bärande faktorer för både resenärer och näringslivet. Medarbetarna måste trivas med sitt arbete om det skall göra ett bra jobb och resenärerna måste kunna lita på att de kan ta sig till sitt arbete i tid. Därför behöver kollektivtrafiken engagerade förare och bra servicepersonal. Då är det av yttersta vikt att vi erbjuder medarbetarna anställningstrygghet och delaktighet och skonar dem bekymmer som kollektivavtalslöshet och darriga personalövergångar. Det är faktiskt ytterst en fråga om demokrati och vanlig allmän hyfs.

Rent principiellt bör kollektivtrafiken ägas och drivas i egen regi. Det är synnerligen ineffektivt och oförsvarbart ekonomiskt att under rådande premisser upphandla operatörsdelen i kollektivtrafiken. Men ibland gäller det att finna sig i det läge som står till buds och eftersom kollektivtrafikens operatörsdel för tillfället upphandlas i vår region och drivs av en extern part anser Vänsterpartiet det nödgat att ställa tydliga krav och strukturera upp våra kriterier värdigt en offentlig aktör. Därför föreslår vi nu att regionen i framtiden ställer krav på kollektivavtal och personalövergång vid upphandling av kollektivtrafik. Under en stor del av Sveriges medlemskap i den Europeiska unionen har den juridiska situationen varit minst sagt otidlig. Trots det har flera regioner och kommuner ändå ställt sådana krav vid upphandling utan att de behövt bestrida någon överklagan. Dalarna, Umeå och Kalmar är några sådana exempel.

Det är viktigt med trygghet på arbetsmarknaden och som köpare av tjänster bör vi inte medverka till social dumping. Att ställa dessa krav av operatörerna vid upphandling gör det också svårt för dem att göra sig av med anställda som varit obekväma, fackliga, har småbarn eller har varit mycket sjuka. Nu står det alltså klart att vi får ställa dessa viktiga och tydliga krav när vi upphandlar kollektivtrafik. Då återstår bara att se om vi i regionen vill det eller inte.

Vi ser dagligen hur biltrafiken korkar igen städer i Sverige. Miljön blir lidande och luftkvaliteten blir sämre. Det görs en hel del satsningar på att förbättra framkomligheten för trafiken, med blandat resultat, och man ser hur nya lösningar dyker upp som ofta upplevs som bestraffningar för bilisten. Det kan genomföras en hel del lösningar, ta bort parkeringsplatser, dyrare parkeringsavgifter, sänkta hastigheter, stänga av gator men det är bara bestraffande lösningar. Bättre vore om man kunde höja motivationen för bilister att använda kollektivtrafiken i stället. Vänsterpartiet har en lösning på problemet som kan upplevas som positiv av alla parter. Jönköpings kommun har byggt mycket fina pendlarparkeringar som borde användas mer men något bromsar upp ett brett användande av platserna.

Det regionala och interregionala tågnätet är viktigt för vår region. Det är därför viktigt att hänsyn tas till dessa banor, inte minst när det gäller underhåll och resursfördelning. Exempel på sådana sträckor är HNJ-banan och Vetlanda-Nässjö.

Region Jönköpings län skall av miljö- och klimatskäl avstå från att ge stöd till flygplatsen i Jönköping. Om stödet ändå blir kvar skall det öronmärkas för hållbarhets satsningar vid flygplatsen. Regionen skall som projekt införa avgiftsfri kollektivtrafik på särskilt utvalda sträckor när låg resandegrad råder. Detta för att stimulera det kollektiva resandet samtidigt som det är förknippat med små kostnader eftersom självtäckningsgraden på dessa

sträckor i praktiken kan vara lika med noll. Att inte belasta miljön med plastkort eller förarna med kontanthantering bör premieras inom kollektivtrafiken. Därför bör biljetter köpta via mobiltelefonen subventioneras i minst samma utsträckning som *reskassakorten*. Samtidigt är det viktigt att möjligheten att betala ombord finns kvar för de som behöver det. Järnväg är en centralfråga både inom miljö- och transportområdet. Vi måste göra allt som står i vår makt för att säkra att framtidens generationer och företag har tillgång till ett ordentligt och snabbt järnvägsnät. Därför är nya stambanor med höghastighetskapacitet en viktig del i byggandet av framtidens infrastruktur. Men en lika stor utmaning är att underhålla den järnväg som redan finns på plats. Staten betalar idag mer än någonsin för järnvägsunderhållet men har aldrig fått så lite valuta för pengarna. Det tyder på att staten bör återta järnvägsunderhållet i egen regi genom exempelvis det gamla Banverket. Regionen måste aktivt lyfta det bristande järnvägsunderhållet för att sätta press på de statliga myndigheterna.

Framtidsinriktade uppdrag

- Ett långsiktigt arbete för att bereda nolltaxa i kollektivtrafiken upprättas
- En långsiktig plan tas fram för att överta buss- och tåg i region- och samregional regi
- Goda förbindelser mellan stad och land fodras och planering för detta skall göras
- En översikt om pendlingsmöjligheter till stora arbetsplatser med kollektiva färdmedel tas fram
- Aktivt lyfta bristen av adekvat järnvägsunderhåll gentemot staten

God tillgång till kollektivtrafik är inget mål i sig utan ett verktyg för att möjliggöra människors resor till arbete, studier, kultur- och fritidsaktiviteter, för att vidga arbetsmarknadsområdena inom länet men också utanför. Det skapar utveckling och attraktivitet. Därför är det viktigt att kollektivtrafiken är välutbyggd även på landsbygden och att priserna är låga. På sikt bör nolltaxa råda och kollektivtrafiken drivas i egen regi.

Kollektivtrafikmyndighet

Region Jönköpings läns uppgifter som kollektivtrafikmyndighet regleras i Kollektivtrafiklagen (SFS 2010:1065). Lagen innebär bland annat att kollektivtrafikföretag fritt och inom alla geografiska marknadssegment får etablera kommersiell trafik. En kollektivtrafikmyndighet ska ta fram ett regionalt trafikförsörjningsprogram som beskriver den trafik som kan bli föremål för offentlig finansiering.

Trafikförsörjningsprogram till 2025

En övergripande strategi för utveckling av kollektivtrafiken bygger på koncentration till stråk där förutsättning för ökat resande är goda. Stråken måste samtidigt balanseras med en grundläggande trafikförsörjning för hela länet. Detta för att stödja en socialt hållbar utveckling och ge förutsättningar för en samhällsservice i hela länet. Områden som inte har förutsättningar för en utbyggd kollektivtrafik eller som har långa gångavstånd till hållplatser där stråk utvecklas, kan få tillgång till en bra kollektivtrafik genom lösningar som kombinerar bil- och kollektivtrafik eller cykel- och kollektivtrafik. Kollektivtrafiken ska utvecklas med fokus på fyra områden:

- Skapa möjligheter till arbets- och studiependling
- Skapa goda resmöjligheter mellan större orter i länet och till angränsande län
- Garantera ett grundläggande trafikutbud
- Underlätta resor med flera färdmedel

Väl fungerande kollektivtrafik är också en av förutsättningarna för att nå miljömålen och en långsiktig och hållbar utveckling. För att på sikt nå dit krävs att kollektivtrafiken drivs i egen regi.

Nuvarande regionala trafikförsörjningsprogram för länet antogs 2012 och gäller till 2025. En mindre revidering gjordes hösten 2016 och arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram påbörjades under 2019 och beräknas vara klart för beslut i början av 2021. Programmet, som är en viktig del i den regionala utvecklingsplaneringen, anger långsiktiga och strategiska mål för hur kollektivtrafiken kan bidra till regional utveckling och ett hållbart samhälle.

Programmet bygger på de samråd med kommuner, kollektivtrafikföretag och organisationer som har genomförts i länet samt även på de samråd som har ägt rum med angränsande läns regionala kollektivtrafikmyndigheter, myndigheter, organisationer, kollektivtrafikföretag och näringsliv. Det regionala trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga målsättningar är utgångspunkt för de årliga målen i budget.

I trafikförsörjningsprogrammet anges följande långsiktiga mål

Målområde	Mål till 2025
Resande	25 miljoner resor per år inklusive skolkortsresor 60-procentig resandeökning exklusive skolkortsresor jämfört med 2011
Kundnöjdhet (andel nöjda)	Allmän trafik alla länsbor 65 procent Allmän trafik resenärer 80 procent Serviceresor 85 procent
Tillgänglighet	Fler ska kunna resa med den allmänna kollektivtrafiken genom tillgänglighetshöjande åtgärder
Skattesubventionsgrad	Den allmänna kollektivtrafiken ska över tid ha en skattesubventionsgrad på cirka 50 procent
Miljö	All allmän kollektivtrafik ska drivas med förnyelsebara drivmedel Trafikens totala energiförbrukning/km ska minska med minst 25 procent

Prioriterat uppdrag:

Gällande trafikförsörjningsprogram sträcker sig fram till år 2025. En rad förändringar har skett i samhället sedan programmet antogs 2012 och som påverkar resandet. Bland annat förstoras arbetsmarknadsregionerna och resande över länsgränser ökar. Nya former för vårt resande håller på att växa fram genom ökad samverkan mellan kollektivtrafik och andra transportslag. Klimatmålen för trafikens utsläpp ska uppnås. Arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram färdigställs och omfattar tiden fram till 2035.

Tåg

På vilket sätt den regionala tågtrafiken ska utvecklas avgörs både av Region Jönköpings läns ambitioner samt av banornas tekniska standard och planerna på upprustning och utveckling. Eftersom regionaltågtrafiken har en långsiktigt strukturerande effekt i samhället är det mycket viktigt att planeringen av de framtida regionala tågtrafikeringsuppläggen och järnvägsinvesteringarna synkroniseras. 2022-2023 behöver Länstrafiken förnya sin fordonsflotta inom Krösatågen och ett projekt om fordonsanskaffning pågår tillsammans med länen inom Regionsamverkan Sydsverige och Transitio AB. De nya fordonen kan ej underhållas i nuvarande depå och planering för ny depå i Nässjö pågår tillsammans med Nässjö kommun och Trafikverket. Grundsynen är att regionen skall se till att det finns tågförbindelser till samtliga kommuner i länet och att tågen skall vara tillförlitliga.

Prioriterad inriktning

- Säkerställ långsiktigt tågförbindelser till samtliga av länets kommuner
- Aktiv pådrivningsarbete med att elektrifiera länets alla sträckor inklusive Vetlanda – Nässjö
- Ställ tydliga krav på adekvat underhållsarbete samt efterfråga statligt övertagande av allt underhållsarbete vid järnvägen

Serviceresor

Region Jönköpings län genom Länstrafiken ansvarar för Serviceresor (närtrafik, sjukresor, färdtjänst) och det finns ett standardiserat koncept för hela länet. Detta gäller regelverk (exklusive skolskjutsar) liksom hur trafiken ska integreras med och komplettera linjetrafiken. För sjukresor och färdtjänst är det särskilt viktigt att, inom ramen för ett kollektivt resande, ta hänsyn till de speciella behov som finns bland sjuka och personer med funktionsnedsättning.

Kollektivtrafik övergripande

Valet av trafikslag och kapacitetsutnyttjandet i fordonen har stor påverkan på trafikkostnaderna. Aktiv marknadsföring, effektiva försäljningskanaler, till exempel till arbetsgivare och företag och bra information till resenärer och länsinvånare är viktigt för att öka resandet och därmed intäkterna.

En överenskommelse om samverkan för biogas i Jönköpings län har tecknats med länets kommuner. Inför kommande trafikupphandlingar är det viktigt att noggrant utreda vilka alternativ som finns vad gäller drivmedel till våra fordon.

Inriktningar 2020

Inom Regionsamverkan Sydsverige införa ett nytt biljett- och betalsystem. Eftersom detta inte har förankrats med de människor som berörs mest av besluten förordar Region Jönköpings län ett omtag där synpunkter kan hämtas in och värderas från bland annat pensionärsorganisationer.

Region Jönköpings län ingår i Sydntaxan som är ett samarbete inom Regionsamverkan Sydsverige med syfte att förenkla resandet över länsgräns i Sydsverige. För att göra resandet så enkelt som möjligt är det viktigt att fortsätta arbetet med att ta fram gemensamma reseprodukter över alla länsgränser, även till Östergötland. Ett nytt dokument ”Sydntaxan 2.0” har antagits av respektive län under 2019 och börjar gälla senast vid införandet av det nya biljett- och betalsystemet som kan bli något fördröjt på grund av omtaget med biljett- och betalsystemet.

STADSTRAFIK

En avsiktsförklaring mellan Jönköpings kommun och Region Jönköpings län har tecknats avseende stadstrafiken i Jönköping. Avsiktsförklaringen innebär bland annat införande av elbussar på stomlinjerna, en helt ny stomlinje samt åtgärder som Jönköpings kommun behöver vidta för att förbättra framkomligheten i trafiken. För att genomföra satsningarna uppförs en ny bussdepå i Jönköping.

Nuvarande trafikavtal är förlängt till juni 2021 vilket medför ökade kostnader under 2020.

Inriktningar 2020

- Införa den första elbusslinjen i Jönköping. Vid årsskiftet 2019/2020 beräknas den nya elbusslinjen 17 starta med sträckningen Strandängen – A6.
- Fortsätta etableringen inför nytt stadsbussavtal i Jönköping med avtalsstart i juni 2021.
- Medverka i arbetet för ny bussdepå i Jönköping med inflyttning i juni 2021.
- Nattstopp införs.

Regiontrafik

Inriktningar 2020

- Etablera ny regionbusstrafik inför avtalsstart juni 2020.
- Planera för fler turer Jönköping – Falköping – Skövde/Göteborg från december 2020 i enlighet med Västra Götalandsregionens Målbild Tåg 2035.
- Anskaffa nya tågfordon inom Krösatågssystemet som ersättning för och utökning av befintlig fordonsflotta i enlighet med målen i det Regionala trafikförsörjningsprogrammet. Fordonen kommer att börja levereras 2022-2023.
- Kom igång med arbetet för ny tågdepå i Nässjö tillsammans Trafikverket.
- Långsiktig vision om övertagande av trafiken i egen regi tas fram
- Nattstopp införs.

Serviceresor

En översyn av regelverket för sjukresor för att anpassa det efter dagens behov och förändringarna inom hälso- och sjukvården har slutförts. För 2020 föreslås en höjning av egenavgiften för sjukresor med fem kronor till 125 kronor för enkel resa, vilket även medför en justering av högkostnadsskyddet. Ersättningen för resa med egen bil samt boende föreslås vara oförändrade. Mellan åren 2015 till 2018 ökade resandet inom serviceresor med 7.5 procent vilket medfört ökade kostnader.

I arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram ska hänsyn tas till hur närtrafiken kan utvecklas och vara en del i omställningen till ett hållbart samhälle.

Antal resor(tusental)	Plan 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Sjukresor	oför	165	133
Färdtjänstresor	oför	491	536
Närtrafik	oför	25	23
Totalt antal serviceresor	oför	681	692

Resursförstärkning

Trafikförsörjningsprogrammets mål om ett ökat resande kommer att kräva betydande resursförstärkningar men också omDispositionering av resurser från trafikutbud med lågt underlag. En utbyggnad av närtrafik i hela länet ger förutsättningar för att disponera om resurser från områden med svagt resandeunderlag samtidigt som behov av kollektivtrafik kan tillgodoses.

Planeringsförutsättningar för trafikförändringar sträcker sig över en längre period än enbart kommande budgetår. Sedan trafikförsörjningsprogrammet trädde ikraft har till och med 2019 resursförstärkningar på drygt 125 miljoner kronor tillförts kollektivtrafiken. Resursutökningar möjliggör olika åtgärder som exempelvis trafikutbyggnad, marknadsföring och en prissättning som gör kollektivtrafiken attraktiv. Utökningar kan innebära svårighet att nå målet skattesubventionsgrad på 50 % i trafikförsörjningsprogrammet. Det beslutade målet för 2020 är 60 %. En långsiktig plan för att införa nolltaxa skall tas fram och strävansmålet blir därmed 0 % över tid. Detta är ett långsiktigt med nödvändigt framtidsarbete.

I samband med att de nya trafikavtalen inom både allmän kollektivtrafik och serviceresor träder i kraft kommer sannolikt nya resurser att behövas för att täcka i dag okända kostnadsökningar. Förlängningen av trafikavtalet i Jönköpings stadstrafik från och med juni 2019 kommer i och med helårseffekten att kräva ökade resurser från och med 2020.

För att nå målet i trafikförsörjningsprogrammet om en 60-procentig resandeökning till 2025 krävs en fortsatt utbyggnad av kollektivtrafiken i länet. En årlig resursförstärkning tillförs 2020-2022 för uppstart av nya linjer och eller ökad trafik på befintliga linjer. Merparten av resursförstärkningen kommer gå åt till stadstrafiken i Jönköping och de i avsiktsförklaringen beslutade trafikförändringarna som träder i kraft i juni 2021.

2019 års ekonomiska prognos och förväntade kostnadsökningar 2020 och framåt för den allmänna kollektivtrafiken gör att en genomsnittlig uppräkningsindex motsvarande minst index ser ut att vara nödvändig vid tidtabellsskiftet i december 2019. Men eftersom det är viktigt att hålla ned priserna för kollektivresande och på sikt påbörja ett arbete med nolltaxa föreslås att biljettpriserna inte räknas upp med index. Istället kompenseras budgeten med ökad ram för ändamålet.

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö har möjlighet att under året besluta om tillfälliga prisförändringar.

Prioriterade åtgärder

- Inga prishöjningar inom kollektivtrafiken 2020
- Budgeten kollektivtrafiken förstärks för att klara av låga biljettpriser och utbyggnad av linjer

Företagande och innovation

Ett stimulerande och stödjande näringslivs- och innovationsklimat underlättar och ökar intresset för att starta, driva och utveckla framgångsrika företag, vilket är av avgörande betydelse för jobb, välfärd och en hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Det är också avgörande för näringslivets konkurrenskraft och för en miljödriven näringslivsutveckling inom alla branscher.

Jönköpings län är en av Sveriges ledande industriregioner, med många små- och medelstora företag i hela länet. Den ökade efterfrågan på exportmarknaden, i kombination med en fortsatt relativt stark byggkonjunktur samt god offentlig och privat konsumtion bidrar till ett fortsatt starkt konjunkturläge i Jönköpings län även om vissa tecken på avmattnings kan ses.

Arbetslösheten är relativt låg samtidigt som allt tyder på att mer fördjupade kompetenser och högre utbildningsnivåer kommer att behövas framöver. Behovet av att anställa är stort eller mycket stort både i privat och i offentlig verksamhet, samtidigt som bristen på arbetskraft bedöms som största hindret för utvecklingen av länets företag. Matchningen mellan behovet av kompetens och tillgången till denna bland personer som står till arbetsmarknadens förfogande är låg. Därför måste kopplingen mellan utbildning och arbetsliv stärkas. Det handlar om att få fler ungdomar att välja ett yrkesprogram i gymnasieskolan, att stärka utbudet av yrkesvux- och yrkeshögskoleutbildningar samt att Jönköping University ges förutsättningar att erbjuda adekvata utbildningar anpassade efter arbetsmarknadens behov, även runt om i länet. Generellt sett måste vi arbeta för att andelen högutbildade i länet ökar. Länet har haft en stor flyktinginvandring med relativt sett låg utbildningsbakgrund vilket ställer krav på en offensiv matchning mot arbetsmarknadens behov.

Nyföretagandet är för lågt samtidigt som fler företag behövs. Företagarna har en hög medelålder och många företag har utmaningar med generationsväxling. Klimat-, miljö- och energiotmaningarna utgör en drivkraft för teknik-, varu- och tjänsteutvecklingen i alla branscher och därmed en miljödriven näringslivsutveckling. Affärsmöjligheter skapas för länets företag i och med den växande globala efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster samt på förnybar energi och produktion med låga utsläpp till luft, mark och vatten.

Samtidigt som innovation är en framgångsfaktor för att uppnå de övergripande målen i den regionala utvecklingsstrategin är investeringsgraden inom forskning och utveckling hos länets näringsliv låg, under snittet för riket. Ett gott innovationsklimat förutsätter en nära samverkan mellan näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle för att identifiera behov, utmaningar och lösningar.

För att styra mot en hållbar ekonomi krävs affärsmodeller, system och metoder som främjar förändrad och förbättrad teknik och ekosystemförvaltning, förnybara energikällor och förbättrade kretsloppsflöden. Konsumtionsmönstren av varor och tjänster måste påverkas för att dessa ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt över tid.

De båda delstrategierna till den regionala utvecklingsstrategin, strategin för smart specialisering och innovationsstrategin visar vägen för hur länets näringsliv ska kunna utvecklas och hur förutsättningarna för detta ständigt ska förbättras.

Näringsliv

Jönköpings län har störst andel förvärvsarbetande inom industrin i landet. Även transport och logistik är en stark och växande bransch och även inom denna har länet Sveriges högsta andel förvärvsarbetande. Samtidigt är andelen förvärvsarbetande inom bygg, finansiell verksamhet och företagstjänster, personliga och kulturella tjänster och utbildning lägst i landet. Även hotell- och restaurang samt offentlig förvaltning är förhållandevis små branscher.

Industrin och den industrinära tjänstesektorn är en tillväxtmotor i länets ekonomi och har stor betydelse för länets välbefinnande och välfärd. Länet har förutsättningar att vara världsledande inom modern och hållbar industriell produktion – en produktion som är smart, flexibel, resurseffektiv och som samtidigt erbjuder attraktiva arbetsplatser. Nya hållbara material, molntjänster, robotik och additiv tillverkning skapar möjligheter inom alla branscher och är en förutsättning för att klara konkurrenskraften i länet. Dessutom är nya hållbara material och avancerad miljö- och klimatteknik nyckeln för att uppnå en mer effektiv, giftfri och hållbar produktion. Industrin har haft kraft att struktureras om och möta nya utmaningar historiskt sett och den fjärde industriella revolutionen kommer inte att innebära något undantag. Tillverkningsindustrin går mot mer tjänstebaserade affärsmodeller, ”smarta fabriker” som hanterar både massproduktion och skräddarsydda beställningar i liten upplaga och Internet of Things (IoT) som kopplar samman maskiner, människor och system genom sensorer vilket innebär en fullständig transformation inom en närliggande framtid.

För att länet ska nå klimatmålen behöver produktions- och energisystemet utvecklas så att beroendet av fossil energi minskar, andelen förnybar energi ökar, den negativa miljöpåverkan av transportsektorn minskas och en energieffektiv samhällsutveckling främjas. Den biologiska mångfalden är också av stor vikt för att säkerställa fungerande ekosystem och därmed de ekosystemtjänster som kan bidra till en hållbar tillväxt. Länets industritäta struktur medför att många företag är beroende av export. Totalt exporterar länets företag för drygt 40 miljarder kronor årligen. Det innebär att länets utveckling och tillväxt är starkt beroende av de globala värdekedjorna.

E-handel och logistik är starka näringar i en snabb utveckling med stor potential. Jönköpings län har utvecklats till ett logistikcentrum tack vare en framgångsrik strategisk satsning från flera kommuner utifrån länets unika läge.

Skogsnäringen och dess förädlingsindustri är fortsatt stark och förutsättningarna för utveckling i enlighet med strategin för smart industri samt för att bidra till en biobaserad ekonomi är stora. Skogen erbjuder också mervärden i form av en unik besöksmiljö med rika naturvärden på rimligt avstånd från norra Europa, varifrån många turister som besöker Sverige kommer.

Besöksnäringen är en växande näringsgren som bedöms ha en stark fortsatt potential då många av de värden som turister efterfrågar finns i eller inom en relativ närhet av länet. Satsningar på upplevelse- och besöksnäringen bidrar till livskvalitet och attraktivitet även för boende i länet. Ett ökat fokus på matturism innebär en möjlighet för landsbygds- och livsmedelsproducerande företag.

Livsmedelsproduktionen behöver öka dramatiskt inom ett tiotal år för att säkra den svenska självförsörjningsgraden, kompensera för minskade importvolymerna från länder med en växande medelklass och länder med negativ klimatpåverkan samt för att nå regeringens mål med en dubblad livsmedellexport. Detta behöver ske på ett hållbart sätt för att säkra den framtida livsmedelsproduktionen och den biologiska mångfalden. Länet har en omfattande mjölk- och köttproduktion och förutsättningarna för att utveckla frilandsodlingen är goda. Att utveckla konsumentmönstren mot att handla och konsumera mer närproducerat är angeläget. Genomförande av länets livsmedelsstrategi ska säkerställa att näringen utvecklas. En hög medelålder hos länets landsbygdsföretagare ställer krav på insatser för att utveckla länets entreprenörskap och attrahera nyetableringar. Här bidrar naturbruksskolorna med kompetens och kunnande.

Med kulturella och kreativa näringar avses branscherna arkitektur, form och design, film, fotografi, konst, mode, litteratur, musik, scenkonst, måltid, spel och media, turism och besöksnäring samt upplevelsebaserat lärande. Företag och entreprenörer som bygger sin verksamhet på kultur och kreativitet representerar viktiga näringar. Genom sin koppling till det kulturella fältet bidrar dessa aktörer starkt till länets attraktivitet, livsmiljö, hållbar tillväxt samt ett län i balans. Det är också viktigt att beakta de konstnärliga utbildningarnas roll för utvecklingen av kulturella och kreativa näringar. Här är bland annat länets folkhögskolor viktiga aktörer.

Utmaningar som skapar nya möjligheter

Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor är nödvändiga fokusområden. För att möta klimat-, miljö- och energiutmaningarna och samtidigt främja ett konkurrenskraftigt näringsliv krävs det förändringar i näringslivet, både strukturella och en övergång till förnyelsebara resurser. Genom att hållbart nyttja landsbygdens biologiska resurser kan en biobaserad samhällsekonomi utvecklas som alternativ till en fossilbaserad ekonomi.

Den åldrande befolkningen skapar också möjligheter i form av att nya produkter, tjänster och innovationer krävs och efterfrågas. Digitalisering och robotisering erbjuder nya sätt att möta medborgare och patienter vilket skapar förutsättningar för tjänsteutveckling inom vård- och välfärdstjänster. Bredband i hemmen erbjuder också nya sätt att stödja och serva invånarna. Region Jönköpings län ligger i framkant inom tjänsteutvecklingen inom vård- och välfärdstjänster och har potential att ytterligare stärka och utveckla området från en stark position. Digitaliseringen anses vara den enskilt starkaste förändringsfaktorn i samhället fram till år 2025. För att lyckas behöver länet vara med i täten av både den digitala omvandlingen för att dra nytta av möjligheterna som kommer med den fjärde industriella revolutionen och den globala gröna omställningen. Uppkopplad industri och nya material ska bidra till att påskynda arbetet med att digitalisera industrin och säkerställa att länet bättre tar vara på kompetens och det världsledande kunnandet kring material. Den fjärde industriella revolutionen möjliggör digitaliserad produktion, nya sätt att bemöta kunder och förändrade affärsmodeller. Kompetens och innovationskraft är avgörande för att lyckas. För att stödja denna utveckling fokuseras det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet på digitalisering, smart industri, e-handel och logistik samt en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Företagsklimat

För att hela länet ska utvecklas över tid behöver företagsklimatet vara starkt i hela länet. Andelen nystartade företag är lägre än i landet i övrigt och andelen kvinnor som startar företag är låg. Detta är en trend som behöver vändas. Samtidigt är det viktigt att företagen består och att de är starkt lokalt förankrade. För att uppnå ett breddat näringsliv måste förutsättningar skapas för att företagsutveckling ska kunna ske på jämlika grunder. Jämställdhet behöver främjas och mångfalden måste tas tillvara. Alla entreprenörer och företagare ska ha samma

rättigheter och möjligheter att utveckla sina idéer och sina företag. Möjligheterna att driva företag på landsbygden behöver stärkas, inte minst genom infrastruktursatsningar.

Socialt företagande behöver främjas genom uppmaning till socialt ansvarfull upphandling, underlättande av socialt företagande samt genom att stärka arbetsmarknadspolitiska insatser på området. Även ungdomar behöver tidigt få vetskap om att också det sociala området erbjuder möjlighet till entreprenörskap och eget företagande.

Företags- och innovationsfrämjande verksamheter

För att stärka företagsklimatet och näringslivsutvecklingen i länet ges verksamhetsbidrag till ett antal insatser som tydligt bidrar till att skapa tillväxt i länet. Region Jönköpings län bidrar också till det samlade främjandesystemet som ägare eller bidragsgivare till centrala aktörer som Almi företagspartner AB, Science Park-systemet, Företagsjouren, Ung företagsamhet, Coompanion och Smålands Turism AB. Verksamhets- och ägarbidrag ska bidra till att uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

Prioriterade inriktning

- Region Jönköpings län ska driva på arbetet med en hållbarhetsdriven näringslivsutveckling
- Region Jönköpings län ska driva på digitaliseringen i näringslivet och i offentlig sektor när det inte sker på bekostnad av annan verksamhet och när det inte sätter behovsprincipen ur spel
- Regionen ska främja socialt företagande, föreningsengagemang och demokratiarbete

Prioriterad aktivitet

- Genomföra branschvisa framtidsanalyser tillsammans med näringslivet i länet som underlag för handlingsplaner som stärker företagens långsiktiga konkurrenskraft
- En översyn av verksamhetsbidragen ska ske med syftet att koppla dessa till genomförandet av handlingsplanerna i den regionala utvecklingsstrategin

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Region Jönköping län står precis som många andra inför stora kompetensförsörjningsproblem. Det är helt enkelt väldigt svårt att rekrytera den personal som behövs. Det har inneburit nedstängningar av vårdplatser, vakanta platser och en vård som inte alltid är patientsäker. Detta är en av de största utmaningarna som regionen står inför. Det krävs ett mångfacetterat och målinriktat arbete för att klara av den utmaningen. Det är ibland olika vad som krävs av en arbetsgivare för att attrahera personal i tillräcklig utsträckning. I vården handlar det ytterst om arbetsmiljö, utvecklingsmöjlighet, lön och chansen att påverka sin egen arbetssituation.

Ett sätt att arbeta på är att regionen underlättar för etablerandet av utbildning av professioner som visjälva har brist på. Ett bra sådant exempel är tandläkarutbildningen. Dessutom måste regionen arbeta för att utbildningar som redan finns i länet blir mer attraktiva. Men det är en utmaning att locka de bästa utbildarna till länet eftersom spetsen ofta vill vara knutna till de traditionella universiteten.

En del utbildningar bör dessutom finnas på flera orter i länet, men också genom att skapa mer möjligheter att utbilda sig och arbeta hemifrån, men med detta krävs en fungerande och bra internet uppkoppling som fungerar i hela länet. En förutsättning är att Regionen har goda relationer med utbildare i länet, inte minst Jönköping University. Vi måste ta tillvara till hela samhällets kompetens och erfarenhet oavsett bakgrund, kön och härkomst om vi ska säkra välfärden och den sociala sammanhållningen.

Att förstärka partnerskap mellan skolan och arbetsliv är en grundläggande förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. Att få mer praktikplatser till vården är också viktigt. Inte bara för högskolestudenter utan också för grundskole- och gymnasieelever.

Idag har regionen svårt att rekrytera biomedicinska analytiker eftersom utbildningen är naturvetenskaplig men samtidigt inbringar en relativt låg lön. Det är ett allvarligt problem inte minst eftersom regionen då istället tvingas anställa annan personal som inte är bäst på att tolka och analysera ett resultat. Andra bristyrken i regionen är bland annat sjuksköterskor, undersköterskor, tandsköterskor. Det är viktigt att regionens personalpolitik är ett föredöme.

Ett annat sätt att tackla kompetens- och försörjningsbristen är utbilda och verifiera utbildningarna hos de människor som kommit till Sverige under de senaste åren. Det finns mängd av resurser som nu går till spillo för att de har inte fått den chansen att visa sina kunskaper. Här måste regionen dra lärdom från det föredömliga arbetet som gjorts för läkare vid Nässjö utbildningscentrum. Nässjö utbildningscentrum är ett föredöme i arbetet med

kompetensförsörjning och deras metod och arbetssätt skulle kunna göra nytta på fler ställen i länet, framförallt om liknande program togas fram även för andra yrkesgrupper. Region ska utreda möjligheten till att expandera det arbetet som görs på Nässjö utbildningscentrum till fler delar av länet samt riktat mot andra yrkesgrupper än enbart läkare.

Det finns stor kunskap och kompetens hos människor som på grund av en funktionsnedsättning inte har kunnat få anställning i regionen. Här måste ett arbete till för att tillgänglighetsanpassa våra arbetsplatser. Det är inte rimligt att hinder som lätt kan byggas bort hindrar så många människor att komma in på en arbetsmarknad som skriker efter mer kompetens.

En viktig förändring som genomförts de senaste åren i Region Jönköpings län är satsningarna på heltid och tillsvidareanställningar. Tryggare arbeten ger också en mer produktiv och kvalitetssäker arbetsmarknad. Efterfrågan på arbetskraft inom nya yrkeskategorier kommer att uppstå, vilket ytterligare betonar individens behov av kompetensutveckling, livslångt lärande och rätt till omställning. Det ställer också krav på utbildningssektorn att i hela länet kunna möta snabbt skiftande utbildningsbehov och anpassa insatser individuellt för att länet ska kunna nyttja dels den potential som står utanför arbetsmarknaden men också digitaliseringens möjligheter. Förmågan att ta tillvara på hela arbetskraftens kompetens, kreativitet och erfarenhet oavsett bakgrund, kön, härkomst, ålder eller boendeort kommer vara helt avgörande för länets långsiktiga tillväxt och utveckling. Det är också avgörande för att säkra välfärden och den sociala sammanhållningen i hela länet. Arbetet med matchning utifrån det utbud och den efterfrågan som finns i länet kommer bli centralt.

Prioriterade inriktningar

- Förbättrat samarbete med högskolan och andra utbildare
- Utökade möjligheter till praktik för grundskole- och gymnasieelever.
- Region som arbetsgivare måste förstärka och säkerställa medarbetares arbetsmiljö, genom att ge de möjlighet till undervisning i arbetsmiljöfrågor för både chef och medarbetare.

Prioriterad inriktning

- Region Jönköpings län ska verka för en utveckling av arbetsmiljön på länets arbetsplatser.
- Region Jönköpings län ska driva på arbetet med en jämställd regional tillväxt.

Yrkesutbildningar på gymnasial och yrkeshögskolenivå har en särskilt stor betydelse för kompetensförsörjningen i länet för att säkra den direkta kopplingen till näringslivets behov av arbetskraft. En generell höjning av länets relativt sett låga formella kompetensnivå är också av central betydelse för en långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling. Det är också viktigt att fler av länets ungdomar väljer ett yrkesprogram, samt att fler bryter traditionella programval utifrån kön. Region Jönköpings län vill stödja en ökad samverkan mellan skolhuvudmän för att möjliggöra att ungdomar kan välja det yrkesprogram man helst vill studera på.

Folkbildningen som består av studieförbund och folkhögskolor är en resurs för länet ur flera perspektiv. De kan bidra med kurser till anställda med utländsk bakgrund med behov av att stärka det svenska språket och av att få bättre insikt i svensk (arbets-) kultur. Därmed också en resurs för att förbättra integrationen och för att försörja regionen med personal. Folkhögskolor och studieförbund arbetar också aktivt med att utjämna utbildningsklyftorna och verkar för ett livslångt lärande. Dessutom är de viktiga ur en demokratisk aspekt då det alltid har varit viktigt inom folkhögskole- och studieförbundsrorelsen.

Samverkan med Jönköping University och övrig vuxen utbildning har en strategisk roll för att skapa förutsättningar för forskning, innovation, utveckling och kompetens i hela länet. Tillsammans arbetar Region Jönköpings län och Jönköping University för att stärka forskningsfinansieringen för högskolan. Att Jönköping University får tillräckligt med utbildningsplatser inom kritiska utbildningsområden är av stor betydelse för att långsiktigt försörja länet med relevant arbetskraft – både inom offentliga och privata näringar – och för att höja den formella kompetensnivån i länet. För regionens utveckling är det också angeläget att verka för att Jönköping University får universitetsstatus.

Prioriterad inriktning

- Utbudet på länets lärcentra behöver breddas för att möta näringslivets och det offentligas kompetensbehov och möjliggöra studier parallellt med arbete i hela länet.
- Ett länsövergripande system för livslångt lärande i syfte att stärka matchningen på arbetsmarknaden ska utvecklas

- Utbildningsvalidering för fler yrken

Prioriterad aktivitet

- Samla aktörerna och ta fram en gemensam plattform för arbetet med kompetensförsörjningen för näringslivets och offentlig sektors behov.
- Arbeta för att öka antalet utbildningsplatser vid JU och YH-utbildningar

En akut utmaning är att arbetsmarknadens kompetensbehov och kompetensen hos de som står till arbetsmarknadens förfogande inte matchar. Arbetsförmedlingen talar idag om full sysselsättning hos gruppen inrikes födda och utanför arbetsmarknaden står idag människor med kort utbildningsbakgrund och personer med funktionsnedsättningar som påverkar arbetsförmågan negativt. Arbetslösheten är också högre i gruppen utrikesfödda än i gruppen inrikes födda. Grupperna som idag står utanför arbetsmarknaden utgör, tillsammans med invandringen, ett nödvändigt tillskott till arbetsmarknaden då arbetskraftsbristen fortsätter stiga i de flesta branscher i länet. För att maximera detta tillskott krävs ett aktivt arbete med att få den nya arbetskraften i utbildning och arbete. Utmaningen gäller framförallt gruppen utrikesfödda kvinnor eftersom de står längst ifrån arbetsmarknaden.

Prioriterad inriktning

- Region Jönköpings län behöver bli en starkare aktör som erbjuder stöd till de branscher eller företag som behöver nyanställa eller uppgradera kompetensen hos befintliga medarbetare.
- Region Jönköpings län ska stärka stödet till nyföretagande bland utrikesfödda
- Den språkliga och etnokulturella kompetensen inom de regionala innovationssystemen och de företagsstödande aktörerna behöver förbättras.
- Region Jönköpings län ska även stötta etableringar av mindre traditionella företagsformer såsom Kooperationer och sociala företag.
- Regionen skall särskilt arbeta för att få fler utrikesfödda kvinnor i utbildning och arbete eftersom den gruppen står längst ifrån arbetsmarknaden.

För ungas tillträde till arbetsmarknaden är det av största vikt att de fullföljer utbildningen på ett nationellt program i gymnasieskolan och tidigt erbjuds möjlighet att prova på företagande och entreprenörskap i olika former. Det krävs också dialog med industriföretagen i regionen kring vilken kompetens de behöver.

Utbildningsverksamhet

Region Jönköpings län driver folkhögskoleutbildningar och är, på uppdrag av länets kommuner, huvudman för gymnasieskolans naturbruksprogram.

Naturbruksskolorna

På uppdrag av länets kommuner genomför Region Jönköpings län naturbruksutbildning inom ramen för gymnasieskolan. Nu gällande samverkansavtal med kommunerna gäller till 31 december 2022. Avtalet har kompletterats med en överenskommelse om fortsatt samverkan fram till 2023.

Naturbruksskolorna ska utvecklas i samråd med länets kommuner. Det sker genom utvecklingsrådet för naturbruk, där både Region Jönköpings län och länets kommuner har representanter. Naturbruksprogrammet ska erbjuda ett brett utbud av olika inriktningar.

För att uppnå målsättning i samverkansavtalet med länets kommuner om att naturbruksgymnasierna ska vara ledande inom sina områden och att det ska ske ett kontinuerligt utvecklingsarbete, har en branschanalys och en bedömning gjorts om förutsättningar och framtida inriktning för perioden fram till och med 2022. Utöver gymnasieutbildning ska även utbildningar inom eftergymnasiala utbildningar och uppdragsutbildningar på olika nivåer som är anpassade efter näringsens behov erbjudas. Naturbruksskolorna ska utvecklas till kunskapscentra för naturbrukets aktörer. Förutom utbildning är naturbruksskolorna också en regional mötesplats för forskning, näringsliv, organisationer och andra som söker kunskap inom naturbruk och utveckling av landsbygdsföretagande.

Prioriterad inriktning

- Naturbruksgymnasierna ska utvecklas till kunskapscentra för naturbrukets aktörer.
- De ska bedriva vuxenutbildning inom den gröna sektorn på uppdrag av olika aktörer i samhället

- Naturbruksskolorna ska vara naturliga mötesplatser för den gröna sektorn i regionen/för regionen
- Utveckla naturunderstödd rehabilitering till att vara en resurs för Region Jönköpings läns medarbetare/chefer
- Ett arbete med grön rehabilitering inrättas och möjligheten att arbeta med djur- och naturbaserad rehabilitering

Prioriterad aktivitet

- En ny branschanalys av de gröna näringarna ska tas fram inför 2020 och ny samverkansperiod med kommunerna
- En skolplan för Naturbruksskolorna uppdrag, både det kommunala och det regionala, tas fram.

Folkhögskolorna

I det livslånga lärandet och för att stärka demokratin har folkbildningen genom folkhögskolorna en viktig roll att fylla. Folkhögskolan skiljer sig från andra skolformer genom den långa bildningstraditionen och att den enskilda skolan har stor frihet att utforma sina kurser utifrån skolans speciella inriktning och profil. Den har också möjlighet att göra anpassningar efter förkunskaper, intressen och behov hos deltagare. Basen för folkhögskolornas utbildningsinriktning är den allmänna linjen, som främst är avsedd för dem som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. Folkhögskolorna spelar en stor roll för utbildning av personer med kort utbildning, deltagare med utländsk bakgrund och personer med funktionsnedsättningar.

Folkhögskoleutbildningen finansieras huvudsakligen av statliga medel och bidrag från regionerna. För Region Jönköpings läns egna folkhögskolor gäller den profilering som lagts fast 2013 och som innebär kultur för Sörängens folkhögskola och hälsa för Värnamo folkhögskola. Folkhögskolorna är också en resurs för regionens kompetensförsörjning, i sig själva eller i samverkan med övriga delar av regional utveckling. Finansiering av folkhögskolor sker i huvudsak genom ersättning baserad på deltagarvecka. Ersättningsnivån och maximalt finansierade veckor på egna och rörelsedrivna folkhögskolor i länet fastställs inför varje budgetår. Ett särskilt ägarstöd som tar hänsyn till skolornas lokalmässiga förutsättningar utgår till egna folkhögskolor. Ersättningsnivån för folkhögskolor utanför länet ska följa rekommendation från Sveriges Kommuner och Landsting.

Prioriterad aktivitet

- En skolplan för de egna Folkhögskolornas uppdrag inklusive det regionala uppdraget tas fram
- Stärk förutsättningarna för folkbildning i länet och inkludera studieförbunden i arbetet

Attraktivitet och livsmiljö

Förmåga att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att utveckla ett attraktivt och konkurrenskraftigt län. Det är människor som bidrar med kompetens, som driver företag och som investerar kapital. De söker en livsmiljö som ger möjligheter att kombinera bra boende med bland annat arbete, service, omsorg och fritid.

För att vara ett attraktivt län behöver arbete tillsammans med kommunerna, omkringliggande regioner och nationella aktörer ske gemensamt och systematiskt för att utveckla attraktiva miljöer som både kvinnor och män vill leva, bo, besöka och driva företag i. Näringslivet och civilsamhället är viktiga aktörer och det är bara när arbetet sker tillsammans som människor och företag kan erbjudas attraktiva miljöer. Civilsamhället och näringslivet kan dock aldrig ersätta den offentliga välfärden. God tillgänglighet till arbetsmarknad, offentlig service, kultur och naturupplevelser samt fritidsaktiviteter är viktiga delar i en attraktiv miljö.

Genom ett rikt och varierat kulturliv, som erbjuder invånare och besökare mångfacetterade kulturupplevelser, odlar regionens skolor och kulturaktörer demokrati och attraktivitet men också förutsättning för ökad turism, arbetstillfällen och ett bra liv i en region som är attraktiv för människor och företag. Utifrån ett attraktivitetsperspektiv är det därför av stor betydelse att Region Jönköpings län på alla sätt bidrar till en hållbar utveckling både i städerna och på landsbygden.

Stad och land

I den smarta staden skapar innovationer, digitalisering och miljö- och klimatteknik möjligheter att möta samhällets utmaningar på ett effektivt och hållbart sätt. Städerna behöver vara goda livsmiljöer för människor att

leva i utan att för den skull slösa på jordens resurser. Hållbar utveckling är med andra ord en viktig utgångspunkt för smarta städer.

Den pågående urbaniseringen innebär en växande miljöbelastning. Urbaniseringen och den demografiska utvecklingen kan skapa motsättningar mellan befolkningsgrupper och utmaningar kring frågor som hälsa och omsorg. Samtidigt finns det i städerna stora möjligheter att ta sig an utmaningarna på ett effektivt sätt – till exempel genom effektiva infrastrukturlösningar och genom att den byggda miljön kan användas på ett smart sätt och delas av många. Länet har stora möjligheter att gå före i en hållbar stadsutveckling, och det blir då viktigt att ta vara på innovationskraften och på de tekniska verktyg som idag finns tillgängliga.

Landsbygden har långsiktigt goda utvecklingsförutsättningar. Det finns areella näringar, som kan erbjuda hållbar tillväxt och som kommer att ha en avgörande betydelse för samhällets omställning till en biobaserad och klimatanpassad ekonomi. Landsbygden rymmer stora naturresurser och kulturvärden som erbjuder miljöer för attraktiva permanent- och deltidsboenden, friluftsliv och rekreation. Landsbygden behöver ses som en värdefull tillgång med många utvecklingspotentialer. Landsbygdens sociala och ekonomiska utveckling bygger i högre grad än tätortens på ett samspel mellan privata, offentliga och ideella insatser. Insatser behöver göras för att utöka möjligheten till gröna jobb. Insatser behöver också göras för att ta tillvara, tillgängliggöra och utveckla värdefulla natur- och kulturmiljöer.

Region Jönköpings läns naturbruksskolor är kompetenscentra som kan fungera som öppna testbäddar och mötesplatser för olika typer av landsbygdsutveckling. Skolorna är också själva aktörer och genom sin verksamhet en påverkansfaktor på utvecklingen inom landsbygden.

Besöksnäringen bedöms ha en stor potential i länet både när det gäller turism, konferenser och olika event. Det finns ett stort intresse för att besöka länet som turist, inte minst landsbygden. För att potentialen ska tas tillvara krävs framförallt satsningar på den småskaliga infrastrukturen för besöksnäringen som cykel-, vandrings- och ridleder.

Prioriterad inriktning

- Regionen ska vara en viktig aktör vid arbetet med så kallade servicehus på landsbygden där offentlig service är en viktig del
- Infrastruktursatsningar på landsbygden är avgörande
- Tågförbindelser till samtliga kommuner skall garanteras
- Ta till vara på det kulturarbete som för de allra flesta sker i skymundan och ge arbetet luft under vingarna
- Vara aktiva i arbetet med att se till att även landsbygdsskolor kan ta sig till exempelvis Spira till likvärdiga kostnader som skolorna i Spiras närhet

Attraktiva miljöer och upplevelser

För att över tid kunna säkerställa välfärden i form av vård, utbildning och omsorg är det av största vikt att skatteunderlaget säkras på en tillräckligt hög nivå. Att lyckas behålla länsinvånarna och att attrahera människor till länet är därför en stor utmaning som det är av avgörande betydelse att länet lyckas med.

Livsstilsfaktorer värderas högt av både kvinnor och män när det gäller en attraktiv livsmiljö. Det handlar om faktorer som ett rikt och varierat kulturliv och god tillgång till fritidsaktiviteter. Undersökningar visar att för både gruppen landsortsbor och gruppen stadsortsbor är det av avgörande betydelse om det finns tillgång till konserter och andra typer av kulturevenemang i närområdet för valet att bo kvar, respektive flytta till en landsort (mindre tätort eller landsbygd). Ett rikt och varierat kulturliv är därmed inte bara viktigt för att länets nuvarande befolkning ska uppleva länet som attraktivt, det är också av central betydelse för att länet över tid ska upplevas som attraktivt för unga människor, både de som bor här idag och de som bor i större städer, för att fler ska vilja flytta till länet.

Kulturen och föreningslivet betyder också mycket för utvecklingen av den sociala sammanhållningen och kultur, kulturarv och naturmiljöer har betydande roller för individers utveckling. Kultur och fritidsaktiviteter främjar människors kreativitet vilket är av stor betydelse för förnyelse- och innovationsförmåga. Kulturens och fritidens betydelse för en hållbar samhällsutveckling och en långsiktig regional tillväxt och utveckling är alltså stor.

PRIORITERINGAR, INDIKATORER OCH SYSTEMMÄTETAL

Regional utveckling hanteras av nämnderna för Arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet (ANA), samt Trafik, infrastruktur och miljö (TIM). Indikatorer för regional utveckling anges nedan. Därefter anges strategiska mål, framgångsfaktorer och systemmätetal för verksamhetsområdena Utbildning och kultur och Länstrafiken. Följande indikatorer behöver uppdateras löpande när beslut om inriktningar och övergripande dokument fastställs i fullmäktige så som bland annat den regionala utvecklingsstrategin.

Hållbar utveckling	Region Jönköpings län leder arbetet för en hållbar utveckling och att målen i Agenda 2030 ska nås i tid i länet. Detta arbete ska bidra till en hållbar tillväxt och utveckling i hela Jönköpings län.	- Ökad måluppfyllelse i BRP+ - Utsläpp av koldioxidekvivalenter minskar i länet
Innovation och företagande	Region Jönköpings län strävar efter det hållbara samhället med tillväxt av jobb och företag i hela länet, utvecklade forsknings- och innovationsmiljöer, jämställdhet, integration och mångfald, en miljödriven näringslivsutveckling samt ökad konkurrenskraft för landsbygdsföretag.	- Ökat företagande bland kvinnor och utrikesfödda - Ökat antal nya företag per 1000 invånare och färre företag skall lägga ned eller flytta ifrån regionen - Förbättrat företagsklimat i länet och mer demokrati på arbetsplatserna
Kompetensförsörjning	Region Jönköpings län bidrar till att alla människor i länet kan säkra sin egen försörjning genom; ett arbete, en väl fungerande arbetsmarknad och varaktigt ökad sysselsättning, stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv samt till att matchningen på arbetsmarknaden i länet stärks.	- Höjd formell utbildningsnivå i länet - Sänkt långtidsarbetslöshet - Sjunkande ohälsotal - Demokratisering av arbetsplatserna
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	Region Jönköpings län verkar för att: alla människor i länet har lika möjligheter att delta och bidra i ett tillgängligt, sammanhållande och hälsofrämjande samhälle som präglas av jämlikhet, jämställdhet och mångfald; alla ska ha möjlighet att vara en del av det framväxande e-samhället; utveckla tillgänglighet och implementering av offentliga digitala tjänster och ett ökat serviceutbud på landsbygden; främja utvecklingen av koldioxidsnåla och energieffektiva infrastrukturer och transporter, samt förbättra förutsättningarna för turism, rekreation, kultur och fritid. Digital exkludering skall motverkas.	- Klimatutsläppen från fossilbränsle i Jönköpings län minskar - Andelen nöjda resenärer med kollektivtrafiken ökar i hela länet - Deltagandet i kulturlivet ökar i hela länet - Länsbefolkningen ökar - Länet når det nationella bredbandsmålet 2020
Internationellt samarbete	Region Jönköpings län stärker det gränsövergripande innovationssystemet, bidrar till hållbara transporter, främjar anpassningen till energi-, miljö- och klimatutmaningen, utvecklar strategiska samarbeten och partnerskap i Sverige och andra länder för en hållbar utveckling på en global marknad. Medlemskapet i AER slopas. Regionen behöver arbeta för samverkan även utanför den Europeiska unionen.	- Antalet direktinvesteringar ökar - Andelen exporterande företag ökar
Verktyg för regional utveckling	Region Jönköpings län leder det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet genom en strategisk samordning av länets kommuner, näringsliv och civilsamhälle, ökad samverkan nationellt såväl som internationellt, ett stärkt analysarbete, strategiska satsningar inom målområdena samt riktade projektutlysningar. Kultur och demokratisatsningar på landsbygden är nödvändiga.	- Ett ledningssystem för strategisk samordning etableras - Analysarbetet utvecklas - Riktade projektutlysningar genomförs

UTBILDNING

Perspektiv: Medborgare och kund

Strategiskt mål

- Ett attraktivt och framtidsinriktat utbildningsutbud på naturbruksprogrammet och folkhögskolor med hög kvalitet, anpassat efter befolkningens och arbetsmarknadens behov.

Framgångsfaktor: Utgå från behovsanalyser som ger underlag för utbildningarnas dimensionering och inriktning.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017		Resultat 2018
Antal antagna i förhållande till antal elever som slutar årskurs 9 i länet (Naturbruksskolorna)		Statistik	nytt mått		
Sökande per utbildningsplats (Folkhögskolorna) (folkhögskolan) – könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)		Statistik	≥ 2,0	2,8	2,0

Perspektiv: Process och produktion

Strategiska mål

- Eleverna på naturbruksgymnasierna ska slutföra sin utbildning med godkänd examen inom tre år.
- Deltagarna inom folkhögskolan ska slutföra sina kurser.

Framgångsfaktor: Utbildningsinnehåll anpassat till elevens behov.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017		Resultat 2018
Andel elever på naturbruksprogrammet som slutför sin utbildning med godkänd examen		Statistik	90 %	78 %	76 %
Andel deltagare som slutför kurs inom folkhögskolan - könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)		Statistik	85 %	81 %	94 %

KULTUR

Perspektiv: Medborgare och kund

Strategiska mål

- **Alla länsinvånare ska ha möjlighet att vara delaktiga i kulturlivet, till kulturupplevelser och till eget skapande.**

Framgångsfaktorer: Genom egna insatser och stöd till föreningslivet skapa engagerade och kulturintresserade medborgare och fler mötesplatser. Kulturverksamhet i alla kommuner i Jönköpings län.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Betalande Publik Smålands Musik och Teater	Statistik	≥ 70 000	75 335	70 121
– Kulturhuset Spira/Jönköpings kommun		Nytt mått		
—Övriga länet		Nytt mått		
Publik vid föreställningar för barn och ungdom	Statistik	≥ 25 000	31 651	24 968
-Kulturhuset Spira/Jönköpings kommun		Nya mått		
- Övriga länet		Nytt mått		
SMOT Antal samverkansavtal med kommun		13		

Perspektiv: Ekonomi

Strategiskt mål: God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

Framgångsfaktor: Klokhusållning, bättre upphandlingar, egen regi.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Ekonomi i balans ANA nämnden	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	- 1,2 mnkr	-13,2 mnkr

LÄNSTRAFIKEN

Perspektiv: Medborgare och kund

Strategiskt mål:

Ökad andel kollektiva resor samt behovsanpassade serviceresor – för hållbar utveckling

Framgångsfaktorer: Konkurrenskraftiga restider och hög turtäthet, Prisvärt, Nöjda kunder, fungerande fordon

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel nöjda kvinnor och män index (NKI)	Kollektivtrafik barometern			
Allmän trafik				
- alla länsbor		55 %	49 % ●	52 %*
- resenärer		65 %	59 % ●	63 %*
- prisvärdhet		50 %	48 % ●	44 %*
Serviceresor	ANBARO	85 %	81 % ●	81 %
Andel tåg som går enligt tidtabell		nytt mått		

* Ny mätmetod för Kollektivtrafikbarometern från och med 2017

Perspektiv: Process och produktion

Strategiskt mål:

Kostnadseffektiv upphandling, ändamålsenlig och kostnadseffektiv trafik

Framgångsfaktorer: Rätt beteende – avtal, Trafikutbud med högt resande. Tryggt och säkert

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Antal resor	Biljettsystem	Resandeökning 1,0 % exklusive skolresor = 22,8 miljoner totalt*	22,4 miljoner ●	22,6 miljoner ●
Antal påstigande/mil (regional trafik)	Biljettsystem	9,2	9,2 ●	9,2 ●

Perspektiv: Ekonomi

Strategiskt mål:

God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

Framgångsfaktor: Kostnadseffektiv verksamhet. Högt resandeunderlag.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Ekonomi i balans	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	-33,2 miljoner kr ●	+0,6 miljoner kr ●
Kostnad/per resenär-km (serviceresor)	Planeringssystem	Inte öka mer än index	16:42 kr ●	17:15 kr ●
Skattesubventionsgrad allmän trafik	Ekonomisystem	60 %	64 % ●	61,2 % ●

Reflektioner utifrån Koalitionens budgetalternativ

Vänsterpartiet är mycket noga med att gå fram med ett eget budgetalternativ. Anledningen till det är att vi ser att viktiga frågor förbises av både den politiska ledningen och de övriga oppositionspartierna, inte minst frågan om höjd grundbemanning. Det innebär inte att det inte finns bra förslag i de olika respektive budgetförslagen. I likhet med Koalitionen föreslår vi oförändrad skattesats. Flera av de satsningar som föreslås av den styrande koalitionen är också sådana som Vänsterpartiet sympatiserar med. Det gäller bland annat satsningen på kvinnodominerande yrken, förstärkning av kollektivtrafiken, utbildningstjänster, arbetstidsförkortning, digitalisering, ekologisk mat, screening vid koloncancer, regionala utvecklingsmedel och att kunna använda kallelse till sjukvården som bussbiljett. Flera av dessa frågor är också sådana som återkommande har funnits med i Vänsterpartiets budgetförslag och vi ser det mycket positivt att det råder enighet kring dessa frågor.

EKONOMISK ÖVERSIKT

Budget 2020 med flerårsplan 2021-2022 samt scenario för 2023-2025												
mnkr	2015	2016	2017	2018	Prognos 2019 T2	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Scenario 2023	Scenario 2024	Scenario 2025	Summa 2015- 2025
Verksamhetens resultat (före finansnetto)	235	213	313	251	715	266	145	186	200	200	250	2 972
Avskrivningar	369	386	398	374	367	420	470	510	527	537	547	4 905
Egna medel	603,5	598,5	710,5	625	1082	686	615	696	727	737	797	7 877
Investeringar detaljer*)	-337	-613	-837	-819	-1 173	-1 322	-814	-804	-753	-469	-442	-8 384
Framskjutna investeringar/reducering investeringar									0	0	0	0
Egenfinansiering	267	-15	-127	-195	-91	-636	-199	-108	-26	268	355	-507
lanspråktagande/återställning placerade medel				200								200
Slutlig egenfinansiering	266,5	-14,5	-126,5	5	-91	-636	-199	-108	-26	268	355	-307

*) 85 % 2020-2022 beräknas leda till faktiska utbetalningar.

Budget- och flerårsplan baseras på att de planerade förändringarna i kostnadsutjämningsystemet genomförs enligt plan. I nuvarande tabell finns inte det nya kostnadsutjämningsystemet med i beräkningarna. Men när dessa medel tillförs är bedömningen att det är tillräckligt för att lösa egenfinansiering av budget. De generella förstärkningarna har förtur och skall därför säkerställas i första hand. Höjd grundbemanning är den mest prioriterade frågan. När kostnadsutjämningsystemet faller ut genomförs de riktade satsningarna.

Förändring jämfört med Budget 2019	Beskrivning	2020	2021	2022
miljoner kronor				
Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv, attraktivitet (ANA)				
Regionala utvecklingsmedel	sid	-3,0	-6,0	-9,0
Amatörkultur, utredning och policy tas fram		-0,5	-0,5	-0,5
Kultursatsning nå barn i skolåren, förstärkning		-1,0	-1,0	-1,0
Projektstöd till kultur, förstärkning		-3,0	-3,0	-3,0
Länsmuseet, förstärkning		-2,0	-2,0	-2,0
Sänkta biljettpriser vid SMOT		-3,0	-3,0	-3,0
Summa ANA nämnden		-12,5	-15,5	-18,5
Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö (TIM)				
Kollektivtrafik - utbyggnad	sid	-25,0	-50,0	-75,0
Avgiftsfri kollektivtrafik, projektsatsning		-2,0	-2,0	-2,0
Ingen indexhöjning biljettpriser kollektivtrafik		-9,9	-9,9	-9,9
Summa TIM nämnden		-36,9	-61,9	-86,9
Nämnden för folkhälsa och sjukvård				
Primärvård				
Utvecklingsprojekt, digitala verktyg	sid, stb	-10,0	-10,0	-10,0
Höjd grundbemanning i patientnära vård		-25	-25	-25
Breda barn och ungdomshälsan för att avlasta BUP		-5	-5	-5
Ungdomsmottagningar generell förstärkning		-10	-10	-10
Specialiserad somatisk vård				
Koloncancer screening	sid, stb	-7,0	-7,0	-7,0
Sjukhusclowner, förstärkning		-2,0	-2,0	-2,0
Bättre barnmiljö på sjukhusen samt minskade egenavgifter för sängvätande barn		-3,0	-3,0	-3,0
Specialiserad psykiatrisk vård				
Jourkurator, nysatsning		-1,0	-1,0	-1,0
Fler arbetsterapeuter och fysioterapeuter i psykiatri utöver höjd grundbemanning		-10,0	-10,0	-10,0
Fler logoped, psykologer och dietister, utöver höjd grundbemanning		-10,0	-10,0	-10,0
Generell ramförstärkning psykiatri samt påbörjan av anläggning - Traumacenter		-8,0	-8,0	-8,0
Handlingsplan självmord, nollvision		-0,5	-0,5	-0,5
ATV, kvinnor och barn, stöd till våldsutsatta, fristående satsning		-5,0	-5,0	-5,0
Tandvård				
Åtgärdsprogram för Folktandvården		-1,0	-1,0	-1,0
Övrig hälso- och sjukvård				
Summa FS nämnden		-97,5	-97,5	-97,5
Regionstyrelsen				
Gemensamma kostnader				
Byggprojektledning		0,0	2,0	2,0
Rivningskostnader	sid	2,0	2,0	2,0
Avgiftsfria broddar för pensionärer		0,0	0,0	0,0
Arbetsförlängning, projekt, fristående satsning och inte kopplat till 80-10-10		-5,0	-5,0	-5,0
Avveckling av stöd till Jönköping Airport		6,0	6,0	6,0
Slopat medlemskap i AER		0,5	0,5	0,5
Cosmic, utvecklingsatsning inom kundgruppen	sid	-5,6	-12,6	-12,6
Utökning utbildningstjänster	sid, stb	-14,0	-14,0	-14,0
Lönebildning, finansiering med statsbidrag	sid, stb	-50,0	-50,0	-50,0
Åka kollektivt till sjukhus med kallelse som biljett	sid	-2,5	-2,5	-2,5
Ekologiska livsmedel	sid	-4,0	-4,0	-4,0
Summa Regionstyrelsen		-72,6	-77,6	-77,6
SUMMA FÖRÄNDRING JÄMFÖRT MED 2019		-219,5	-252,5	-280,5